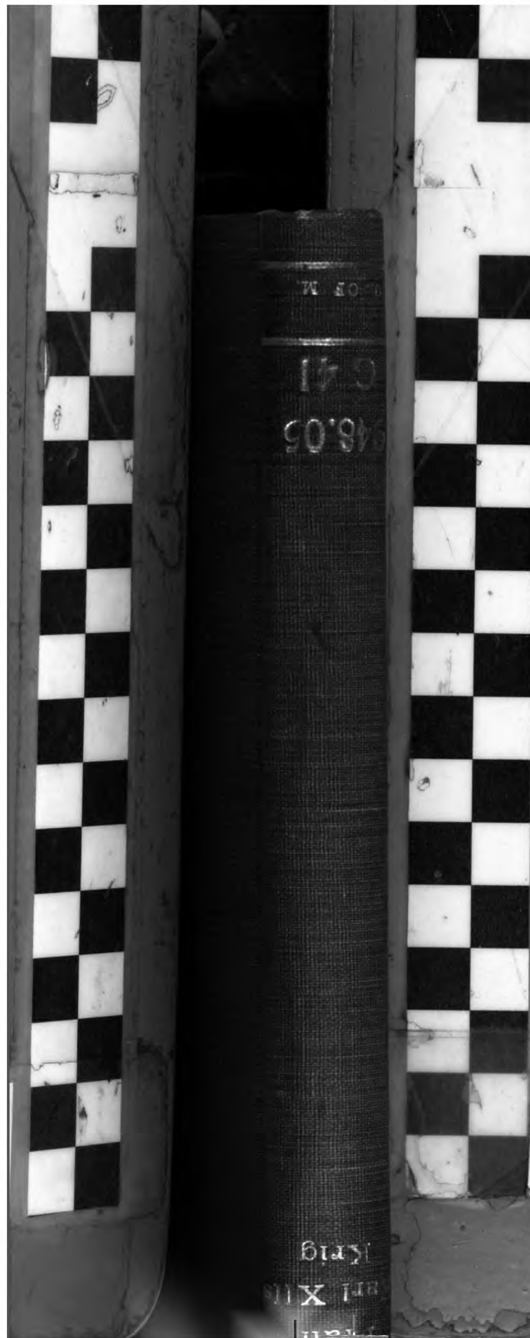
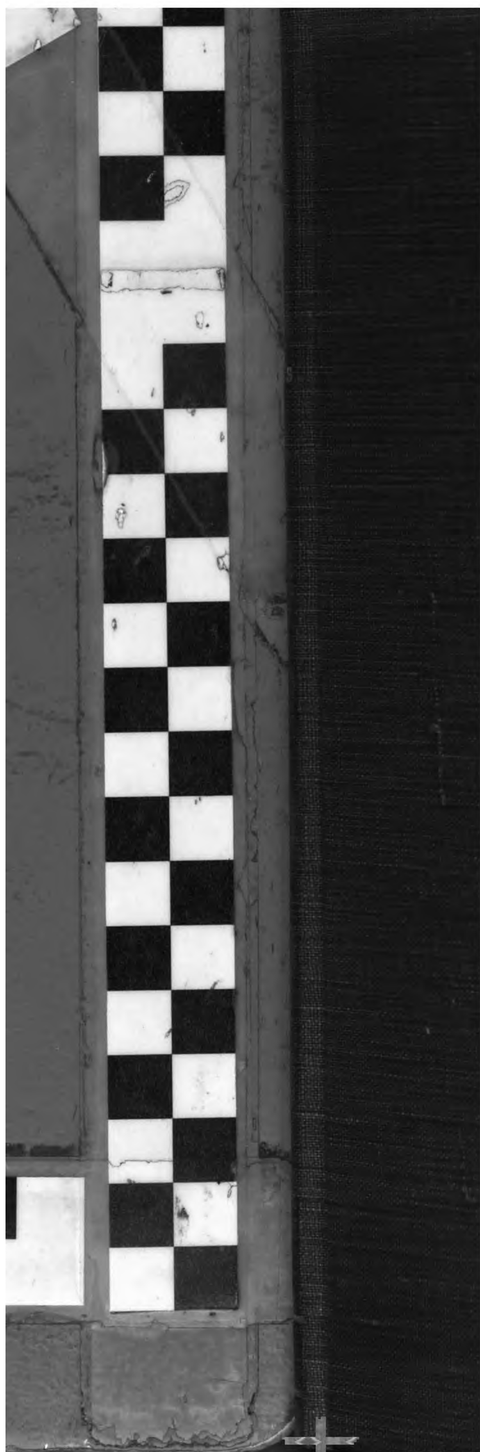
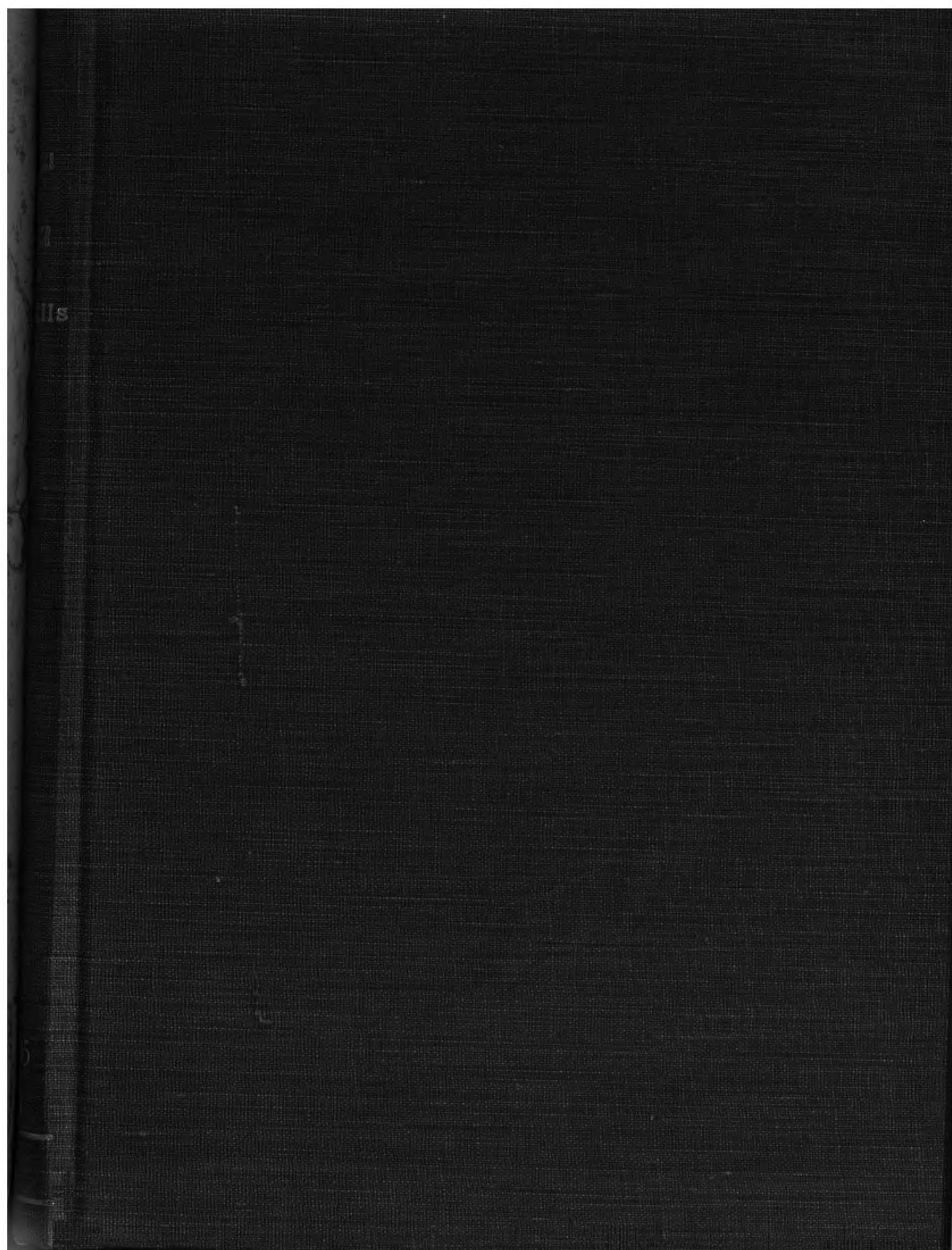
PAGE NOT AVAILABLE

Karl X
Krig
948.05
G 41
U. OF M

AXEL GYLLENKROOKS

RELATIONER

FRÅN KARL XII:s KRIG

UTGIFNA AF

NILS SJÖBERG

STOCKHOLM
BRÖDERNA LAGERSTRÖMS FÖRLAG
1913

Axel Gyllenkrook, eller som han själf skref sig Gyllenkrok, föddes den 18 augusti 1665. Föräldrarna voro assessorn i Åbo hofrätt och häradshöfdingen i Kymenegårds län Anders Krook adlad Gyllenkrook och hans hustru Maria Mums. Vid aderton års ålder blef han gemen vid lifgardet och uppvaktade därefter ett halft års tid vid fortifikationskontoret. Utnämnd till fänrik 1688 gick han i fransk tjänst för att enligt tidens sed vinna praktisk erfarenhet i sitt yrke. Han deltog i det Pfalziska kriget 1691 på de allierades sida, 1692—1695 vid franska armeen vid Greders tyska regemente, där han befordrades till kapten. Han bevistade under denna tid belägringarna af Namur, slaget vid Steenkerke, bombarderingen af Charleroi, belägringarne af Tournay och Huy, slaget vid Sanden, belägringarna af Charleroi och Dixmuiden samt bombarderingen af Bruxelles. Återkommen till fäderneslandet blef han 1696 kapten och kompanichef vid Lifgardet, hvilken befattning han innehade, då det stora nordiska kriget utbröt.

Han följde nu konungen först till Seland och sedan till östersjöprovinserna, blef vid Narva illa blesserad i armen, var likväl återställd tillräckligt för att året derpå deltaga i öfvergången af Düna, där han blef sårad i sidan. Straxt därefter (1701 10/8) blef han, »hvilken medelst dess alltid betygade tappra och redliga förhållande samt förvärfvade kapacitet och förfarenhet uti de stycken, som ett sådant embete tillhöra, har gjort sig vår nåd och vidare befordran meriterad och välförtjänt» utnämnd till generalkvartermästarelöjtnant

vid fortifikationen i Kurland och kort därpå till major vid Lifgardet.

Vid Karl XII beryktade raid i Lithauen under december månad 1701 förde Gyllenkrook det åtföljande infanteriet och stannade därmed i Kovno tills den 19 april, då marchen mot Warschau började. Under denna förde Gyllenkrook förtruppen med ordres att upprätta magasin för den efterföljande arméen, och ankom efter väl utfördt värf den 10 maj till Warschaus förstad Praga. En månad därefter fortsatte han på samma sätt marchen mot Krakau men fick den 26 juni befallning att åter förena sig med hufvudstyrkan emedan en batalj var förestående. Gyllenkrook hann också tillbaka och förde i slaget vid Klissow den 9 juli en af Lifgardets bataljoner.

Han följde sedan armeen till Krakau, utsändes därifrån till Pintzow, som hotades af polackerna, för att föra i säkerhet därvarande sårade och troféer, och ankom därmed välbehållen till Opatovitz.

Vid generalkvartermästarelöjtnant Ehrenschantz död 1703 $^{8}/_{3}$ öfvergick befälet öfver fortifikationsfältstaten till Gyllenkrook, som likväl bibehöll sin charge vid gardet. Han är nu genom sin plats bunden vid högkvarteret och följer det ständigt, endast görande mycket små självständiga marcher. Så då han 1705 med sina regementskvartermästare och 50 dragoner gick till Leipzig, som genast öppnade sina portar. Därefter uppfordrade han det med 200 man landtmilis besatta slottet Pleissenburg, hvilket uppgafs till honom. Föl-

jande år utnämndes han till öfverstlöjtnant och generalkvar⸗termästare i fält, »för dess långvariga och trogne tjenster samt alltid betygade tappre förhållande», dock måste han åtnöja sig med öfverstlöjtnants och generalkvartermästare⸗löjtnants lönerna.

Under uppehållet i Saxen fick Gyllenkrook konungens befallning att upprätta kartor öfver Polen och Saxen, och härmed börjar hans relation om tåget till Ukraine, fort⸗satt af relationen om Poltavaslaget, hvilken afslutas då han med konungen öfvergår Dnjeper vid Perevolotjna. Un⸗der tiden hade han 1709 blifvit öfverste för fortifikations⸗staten. Han följde konungen till Bender, men länge stannade han icke här.

I oktober 1709 beslöt konungen att sända en del trup⸗per närmare polska gränsen, för att de där skulle blifva billigare att underhålla, och vara avancerade ett stycke, då konungen snart skulle följa efter. Gyllenkrook fick kom⸗mandot öfver dessa. Öfver Jassy tågade han till Suczawa, där han fick mottaga följande bref från konungen:[1]

H. Öfverste.

Jagh förnimer af H. Öfverstens twenne brefv, at han tagit sin march åth Sotziava, men jagh tycker at dhet hade varit bättre, om H. Öfversten följt dhen march routan som här blefv upsatter till pålska gräntsen ty dhen tror jagh lärer

[1] Detta förut otryckta egenhändiga bref, som äges af kammarherren friherre A. Gyllenkrook, har af dess ägare välvilligt ställts till mitt förfogande.

warit gienare man har och sagt migh här at Sotziova skall liggia 10 eller 12 små mihl i från pålska gräntzen och har iagh dherföre gienom Lagercrona låtit skrifwa H. Öfwersten till at dhet wore wäl at om någor ohrt lågo närmare pålska gräntzen på 4 el 5 mihl och voro bekväm till kunna bekomma underhåldh för folket at H. Öfversten då tager ståndh närmare wedh gräntzen, angående cosakerna som blifvit efter i Jassi, så har Mazeppa åhter gifvit dhem order, at dhe skola marchera efter och stöta till H. Öfversten och är wäl, at H. Öf. giör all möjeligh flit at skaffa dhem underhåldh när dhe komma tillika medh vårt fålk G Aud Gyllenklou har marcherad härifrån i går medh inemot 400 cosaker till fot och har och så order at stöta till H. Öfwersten. Dhen karlen som skall hafv rymt på wägen från H. Öfv. menar iagh man lärer wäl kunna få igen om man låter höra efter honom och förbl er

Bender d 27 Aug 1709.

H. Öfverste
wenligen
Carolus

På grund af denna befallning fortsattes marchen till Czernovitz, där Gyllenkrook fick mottaga ett nytt bref från konungen, hvarur Nordberg[1] citerar följande: Gud ske lof! nu kan jag någorlunda sittia til häst. Laga at I hafven proviant i förråd och af oxehudarne låter giöra kängor åt folket. Jag hoppas snart vara hos Eder. Laga at alt är färdigt til at i hastighet giöra en traf marche.

[1] Carl XII:s historia. II: 21.

Häraf skulle det emellertid ingenting blifva. Den 24 sept. anfölls Gyllenkrooks lilla skara, den bestod af 160 svenskar och ett tusental zaporover, af en öfverlägsen rysk kår, som under brigadieren Kropotow trots freden trängt in öfver turkiska gränsen. Efter en kort strid måste Gyllenkrook kapitulera och på goda vilkor gifva sig fången. Öfverens=kommelsen bröts likväl af ryssarne,[1] de tillfångatagna zapo=roverna hängdes och vapnen fråntogos så väl soldater som officerare. Den 26 december ankom han med sitt parti till Moskwa, och blef den 28 förd i triumf genom gatorna, det stora triumftåget hade redan fem dagar förut gått af sta=peln. Under fångenskapen var han ingalunda sysslolös. Karl Piper skrifver i sin dagbok d. 16 februari 1710: Jag kan medlertidh berömma general-majorerne Creutz, Cruus och Hamilton sampt serdeles öfversten Gyllenkrook för den flit, dhe framför andra vist sig i möjeligaste måtton här draga försorg för deras manskapz conservation; Gyllenkrooks namn förekommer ofta som hans trägne hjälpare i arbetet för att lindra de fångna svenskarnas hårda lott.

Men denne fortsätter äfven sin verksamhet som generalkvar=termästare att rekognoscera och kartlägga det fientliga landet och inhämta underrättelser därom. Så hade han 1711 med en sekreteraren Josias Cederhjelms dräng hemsändt marchrutor till Ryssland och med regementskvartermästaren C. G. Sparre en uppgift på afstånden mellan de ryska städerna och en karta som han sönderklippt och dels låtit instöpa i vaxljus, dels

[1] Om kapitulationen i Nordberg: Carl XII:s historia II: 21 ff. Hist. Handl. 24: 139.

inveckla i två silkes- och vaxnystan. Det är ju möjligt att detta eller något liknande tilltag blifvit upptäckt och förorsakat den svåra arrest, hvari han insattes, en inspärrning af den beskaffenhet, att han däraf för en tid blef sinnessjuk. Piper skrifver härom den 13 mars 1712: Som mig blef berättat, att öfverste Gyllenkrok af den svåra arresten var alldeles sina sinnen beröfvat, så bad jag mag:r Norberg stiga dit och se till, hvad med honom stode till att göra. Och som han besannade det samma och att prästerskapet hos honom intet kunde skaffa någon nytta, emedan han alldeles vore ifrån sig kommen; så tillskref jag öfverste Waranitzki och begärte, att doctor Below måtte få komma dit.

Året därpå är han åter frisk ty d. 7 januari resolvera Piper och Rehnsköld på ansökningar af officerarne i Tobolsk, att som ingen regementofficerare af Dahlregementet finns i Ryssland, utan öfverste Gyllenkrook åtagit sig regementets ärender, så kunna därföre de därunder hörande officerarna adressera sig till honom.

I maj 1722 kom han hem ur fångenskapen, utnämndes samma år till generallöjtnant och blef året därpå landshöfding i Göteborgs och Bohus län, friherre 1727 och afled på Svenstorp i Skåne 1730 den 17:de september.[1]

Axel Gyllenkrook var, på hvilken plats han sattes, en synnerligen dugande man. Tapper men på samma gång för-

[1] Axel Gyllenkrooks biografi finnes i Stiernmans matrikel, Svenskt biografiskt lexikon N. F. IV: 298, Nordisk familjebok, W. Ridderstad: Gula Gardet s. 61. En mängd material därtill har framdragits af L. W:son Munthehans: i Kongl. Fortifikationens historia III: 2.

tänksam då det gällde att föra trupper i elden tvekar han aldrig att med sina furirer och sin lilla betäckning gå till anfall mot fienden. Han var en framstående militäringeniör, omsorgsfull vid sina recognosceringar och en kunnig topograf. »Gyllenkrook känner vägarna» sade Karl XII. Och det var hans gedigna egenskaper och kunskaper, för hvilka konungen tycks hafva haft en stor aktning, som gjorde att han blef så nära bunden vid Karls person, ehuru hans åsikter om krigföring voro motsatta konungens, och han ofta låtit denne veta sina farhågor öfver hans djärfhet.

De Gyllenkrookska relationerna hafva ända sedan de första gången publicerades af E. M. Fant i tredje delen af hans: Handlingar til uplysning af svenska historien (Upsala 1800) varit använda som en synnerligen viktig källa till Karl XII:s historia, men omdömena därom hafva i hög grad skiftat. Gyllenkrooks personliga gedigna egenskaper, hans goda minne och hans sanningskärlek har ej kunnat bestridas, men man har framhållit att han ej, lika litet som någon annan, vetat så mycket om Karl XII:s verkliga planer, och att han gärna vill framhålla sina egna förtjänster. Det förra är nog riktigt, ty ej ens till honom, som dock innehade en befattning i mycket motsvarande en modern generalstabschefs, har konungen lämnat några meddelanden om sina aflägsnare planer. Gyllenkrook kan endast af vissa fakta draga sina slutsatser, och då han meddelat dessa fakta, kunna de af oss användas på samma sätt. Hvad den senare anmärkningen beträffar, att Gyllenkrook allt för mycket sökt framhålla sina

egna förtjänster, måste man alltid komma ihåg, att man här har att göra med en försvarsskrift. Den svenska hären hade träffats af en rad svåra olyckor, den som bar den verkliga skulden därtill, stod så högt, att den ej fick läggas på honom. Det är därför helt naturligt, att en person, som innehaft den ställning som Gyllenkrook, genom att framlägga en del fakta vill söka visa, att han ifrigt afrådt en mängd af konungens vågsamma och äfventyrliga företag.

Gyllenkrooks relationer hafva behandlats först af B. v. Beskow i en bilaga till: Karl den tolfte i Alt-Ranstadt (Sv. akad. handl. 40 s. 113). Han anser Gyllenkrooks plan mot Pleskow för farlig, att G. är prophète après l'événement (därvid han likväl icke aktgifver på, att den profetia han anför, är ett Gyllenkrooks upprepande af Pipers långt förut gjorda uttalande), och att G. bort förstå, att belägringen af Poltava endast var en skenbelägring. — Beskows åsikter bemötas helt kort af A. Fryxell i Historiskt bibliotek IV: 232.

Den första fullt vetenskapliga värdesättning af relationerna lämnas af C. Hallendorff i Karl XII och Lewenhaupt år 1708 (Upsala 1902) s. 41 f. De där fällda omdömena äro i det hela berättigade, författaren tyckes endast något underskattat Gyllenkrooks begåfning. Han kritiseras af E. Carlson i en recention i Historisk tidskrift 1902, där denne opponerar mot underskattandet af initierade personers memoarer som historisk källa.

I sitt arbete: Carl XII:s fälttågsplaner 1707—1709 (Lund 1908) har A. Stille på flera ställen vidlyftiga omnämnanden

af Gyllenkrooks memoarer. Han säger visserligen att Gyllen⸗krook ger i sin berättelse, om han än ofta har missuppfattat situationer och uttalanden, dock ständigt prof på sitt goda minne. Men han söker likväl så mycket som möjligt förringa värdet af Gyllenkrooks uppgifter. Och på tal om den Gyllen⸗krookska fälttågsplanen, som professor Stille säkerligen fullkomligt missuppfattat, yttrar denne, att man är frestad tro Gyllenkrook varit sinnessjuk vid nedskrifvandet af sin berät⸗telse.

Häraf föranleddes en skarp recention af E. Carlson i Hi⸗storisk tidskrift 1908, hvarpå Stille svarade med sin sam⸗mastädes tryckta: Metod och kritik vid Karl XII:s-forsk⸗ningen.

De två sista arbeten, som behandlat Karl XII:s tåg mot Ryssland, E. Carlson: Sveriges historia under konungarne af Pfalziska huset, VIII (Sthlm 1910) och L. W:son Munthe: Kungl. fortifikationens historia, III:2 (Sthlm 1911) hafva båda godtagit Gyllenkrooks relationer som en synnerligen god källa.

Gyllenkrooks relationer från polska kriget äro aftryckta efter manuskriptet i Riksarkivet. Detta är utskrifvet af en sekreterare men med Gyllenkrooks egenhändiga underskrif⸗ter, och kunna således räknas som original.

Af relationen om tåget till Ukranie finnes två redaktioner. En kortare representeras af sju manuskript i Kgl. Bibliote⸗ket, och ett i Upsala universitetsbibliotek (F. 139). De äro nära öfverensstämmande med hvarandra, och hvad som

skiljer dem är endast lätt rättade felskrifningar. Enligt anteck- ning på ett af Kgl. Bibliotekets manuskript är det afskrifvet efter originalet af Carl Jesper Benzelius Lund den 10 Augusti 1765, å nyo afskrifvet af Carl Joh. Dufva 1790. Den lärde professorns uppgift, att han gjort afskriften efter originalet, har man ej rättighet att betvifla, till som man just väntar att träffa detta i Skåne, där Axel Gyllenkrooks egendom Stenstorp är belägen. Det är efter en afskrift af denna redak- tion som Fant aftryckt relationerna. Med denna redaktion finnes alltid, med undantag för Upsalamanuskriptet, relationen om slaget vid Poltava förenad. Denna äldre redaktion har sedan, tydligen af Gyllenkrook själf, blifvit öfverarbetad, korrigerad och på en del ställen betydligt utvidgad, särskildt hvad som angår händelserna i Tatarsk och Lagercronas miss- lyckade expedition till Severien. Af denna redaktion finnas tvenne på Upsala universitetsbibliotek förvarade manuskript, F. 138 och F. 140, af hvilka det sistnämnda är det bästa. Ingen af dem är Poltavarelationen bifogad. Den älsta redak- tionen är här i texten återgifven, ändringar och tillägg gjorda i den senare återfinnas, såvida de ej äro endast olika skrif- former, uti anmärkningarna. Intet af dessa manuskript är original, dessa tyckas hafva försvunnit.

Ej heller relationen om Poltavaslaget finnes bevarad i original. Den är här aftryckt efter den efter originalet gjorda afskrift, som finnes intagen i A. L. Lewenhaupts själf- biografi, manuskriptet N. 913 på Upsala Universitetsbi- bliotek.

Till kammarherren m. m. friherre Axel Gyllenkrook ber jag att få framföra min tacksamhet för det intresse och understöd han lämnat mitt arbete.

Stockholm i juni 1913.

N. SJÖBERG.

GENERALLÖJTNANT AXEL GYLLENKROOK

OLJEMÅLNING AF G. E. SCHRÖDER 1725. BJÖRNSTORP

Anno 1701 d. 1 Decembris marcherade jag kl. 4 om afs tonen efter Hans Maij:tz ordres ifrån Altkroten i Curland med ett detachement af Hans Maij:tz Gardie beståendes af 5 cas piteiner, 4 lieut:r, 3 fendrichar, 1 adjutant, 1 präst, 21 under officer, 5 trumbslagarer och 408 man giemena. Med desse marcherade iag igenom byen Preicon i Curland, och håfvet Ozell och ankom till staden Schauden d. 2 December i skyms ningen, dett och efter order borde af mig observeras. Straxt vijd ankombst utdeltes proviant och 150 slädar, men dröigdes där med så länge, att vij eij alle kunde komma uhr staden för än moot kl. 4 om mårgonen, marcherandes altså hela den dagen d. 3 Decemb. och heela natten i dessein att attrapera Ogiensckij. Hans Maij:t ankom till Schauden d. 3 i dagningen tagandes altså cavalleriet och marcherade något föruth. Jag ankomm med infanterie d. 4 Decemb. om mårgonen kl. 9 till een stad ben:d Schadij, 6 mijhl ifrån Schauden, feck och ors der stå där stilla den dagen, efter Hans Maij:tt stood med cavalleriet in på ett hoff straxt veed staden. Infanteriet loges

rade iag 14 man i hvar stuga med een under officerare eller corporal, som skulle giee acht på bussarne och eij efterlåta fylla sig med bränvijn, emedan värdarne vore mycket begifne att villia fylla dem. Så snart mörkt bleef, lät iag förbiuda, att ingen skulle vijsa sig af pålackarne på gatan veed hårdt straff. Staden bevakade iag med een högvacht af 1 lieut:t, 2 under officer, 1 trumbslagare och 30 man, 2:ne bryggor med slagbomar bevakades af 2:ne corporaler med 20 man, 1 under officer besatte vägen ifrån Triscki med 16 man, 1 capit. och 1 fend. hade piqueten och visiterade vachten ock posterne om natten. Heela mitt infanterie var fördeelt i 5 deelar, hafvandes hvar capiten hvar sin corp att commendera. Dessa 5 deelar blefvo så logerade, att dee i hast kunde rycka ur sine qvarteer, med order att blij ståendes hvar för sitt qvarteer, emedan alla kommo att stå i een linia, ty staden var lång och yppen åt fältet, där fienden skulle komma ifrån.

D. 5 om mårgon i dagningen bröt Hans Maij:tt upp med cavalleriet till Trisckij i dessein att attarqvera Oginski. D. 7 X:ber om mårgon kl. 7 feck iag Hans Maij:tz ordres att upbryta och föllia efter cavallerie dett fordarste iag kunde, upbrytandes altså samma dato om mårgon kl. 9 och marcherade den dagen sampt heela natten, ankommandes til Trisckij $4^{1}/_{2}$ mijhl ifrån Sckadij kl. 7 om mårgon d. 8 X:ber. Orsaken att marchen dröigde var den difficila passagen öfver Triscki ström. Samma dag kl. 11 förmiddagen marcherade jag ifrån Triscki och ankom till Lucknitz 3 mijl från Triscki kl. 9 om aftonen. I detta qvarter feck iag Hans Maij:tz order att bränna upp Triscki, men som iag var passerad Triscki, kunde dett eij skiee. D. 9 X:ber kl. 8 om mårgon bröt iag igen up och marcherade till Uswentij, ankommandes kl. 5 om aftonen dijt, därest Hans Maij:tt stood med cavalleriet. Vijd denna

hastiga march observerade jag, att 3:dje delen af hvart comp., som capiteinerne commenderade, gingo fram för sine slädor, dee 2:ne andra dehlar af hvart comp. åchte på sina slädor, hvar ½ mijhl växlandes om med dem som kiörde. Altså giordes ingen halt, utan continuerlig marcherades. På detta maner fölgde iag alt stadigt hela vägen på cavalleriet, uppbrytandes altså Hans Maij:tt med partiet d. 10 dito och ankom till Kielms kl. 2 efter middagen 2½ mil från Uswenti, därest Hans Maij:tt lät partijet hvijla öfver d. 11 dito. D. 12 X:ber om mårgon bröt Hans Maij:tt upp och marcherade till Situwan 3 mijhl från Kielms. D. 13 dito continuerades marchen till Grinckisckij 4 mijhl från Situwan, därest Hans Maij:tt stood stilla öfver juhldagen, men bröt up d. 16 dito och ankom till Keidan kl. 4 om aftonen 3 mijhl, därest partiet stood till d. 18 dito, då Hans Maij:tt marcherade samma dag till byen Grinitz 4 mijhl och ankom i skymningen. Efter 2:ne tijmars hvijlande bröt jag up och marcherade hela den natten, emedan tijdningar ankommo, att Ogiennski stood i Couen, ankommandes jag ochså i dagningen till Couen, då tijdningar kommo, att Ogienskij hade nys gått utur Couen. Marcherade altså heela partiet öfver strömmen Wilda, som var igenfrusin, och logerades heela partiet hoos borgarne i staden, hvilka och partiet födde i långan tijd. Hans Maij:tt förblef i Couen till d. 27 X:ber, då Hans Maij:tt med lijten svite af 7 personer och gen. lieut. Renskiöld geck i dagningen till Keidan, därest ett detachement af Drabanterne mötte Hans Maij:tt, som följde Hans Maij:tt tillbaka till Curland, därest armen stood.

Staden Couen blef bevakat rundt om med 67 man infanterie, 1 lieut. eller fendrich på vacht sampt 4 und. officer och 4 corprl. Dessutom hade 3:iedelen piquet hvar natt med 1 capit., lieut. och fend. sampt 4 under officer, som skulle visi-

tera alla vachter sampt bussarnes qvarter, så snart mörckt blef, och måste hvar piqvet af hvar capit:s corp haa sina poster på gatan ute att hindra pållackarne gå uth om nättren på gatorne, och att samma post kunde i hast uthropa både pi= qveten och väcka bussarne upp, om något fiendteligit spordes, ty hvar post hade sina vissa huus, som han borde tillseija. Dessutom måste 2:ne tijmar för dager alla bussar upväckas, då alla och måste vara vacknade, så länge att klara dagen blef, då dee finge frijheet igen lägga sig, emedan fienden lät sig esomoftast see i hast, men drog sig straxt bort igen. Hvar capiten hade sin vissa tilldelte orth, som han skulle defen= dera af qvarteren. Sålunda continuerades med dessa ordres hela tijden att vara stadigt allarte, och lyckades så af denne fatig, att ingen af hela mitt partie blef död, och eij mer än 8 siuuka heela tiden, men förplägning fingo dee tillfyllest och blefvo vähl skiötte.

D. 5 Febr. 1702 communicerade heela infanteriet i Lut= terska kyrckian. Infanteriet exercerades flitigt på stoora kyr= kiogården tijd efter annan. D. 20:de dito förfärdigades 36 spanska ryttare, som sattes i avenierne. D. 27 Febru. blef lieut. greef Tomas Polus, fend. Poll, 2:ne under officer med 50 musqveter commenderade på 1 vittina Memell strömen upföre till Dorsiniscki att emothtaga stycken, som skulle tagas i Jesna. D. 4 Martii kom desse commenderade med gref Polus tillbaka hafvandes 4 metallstycken med sigh tillbaka utan lavetter, hvilcka honom blefvo lefvererade i Dor= siniscki af öfverste Hummerhielm, som dem tog på hofvet Jesna utij ett hvalf. D. 5 Martii höltz cathekissmi förhör med bussarne i Lutterska kyrckian. D. 8 Martii ankom gen. lieut. Liewen med Upplandz regemente och blefvo logerade uti dee huus vijd Willa strömmen. Cavalleriet vaar logerat mitt utij

staden, så att infanteriet var rundt om cavallerie. Högvachten besattes med 70 man infant. på tårget, dee alla andra avenuer bevakades af infanteriet. Cavalleriet hölt een lijten fälttvacht och 2:ne piqvetter, hvar af 20 hästar, vidh Willa strömmen som och åth Memell strömmen.

D. 11 Februarij om mårgon blef capit. Siegroth och lieut. Polus commenderade med 4 under officer och 120 giemena på een vittina att gå Memell strömmen oppföre ända till Dorsiniski att afhämpta resten af dee metall stycker, som öfverst Hummerhielm första gången eij leet afhämpta. Samma dag blef capitain Bure af Upplänningarne commend. med 30 man infanterie på 1 mindre vittina, som skulle föllia med capit. Siegroth att afhämpta fourage, som cavalleriet skulle indrifva samma tijd, emedan ryttmästar Roxman för den ordsaken dagen tillförende var commenderat gå med 40 hästar öfver Memell strömmen att indrijfva fourage, hvilcket skulle samblas vijd Memell strömen tvärt öfver Dorsiniscki. D. 11 om natten kom tijdningar, att ryttmest. Roxmans partie var slagit 22 st. ryttare, och att resten hade salverat sig i skogen, hvarföre ville öfverst Hummerhielm, att 24 man musqveter skulle samma natt gå öfver Memelln att uppsökia dee förskingrade ryttare. Men som jag fan detta lilla infanterie partie vara försvagdt, och att dett eij kunde uträtta något realt, men snarare hazarderades att utstå någon affront, hvarföre proponerade jag gen. lieut:n i öfverste Hummerhielms præsence, efter jag blef försäkrat af een pålsk adelsman, att fursten Wiesnovitzscki och Kosckull skulle vara i anmarch med 12000 man och 12 stycken. Men öfverst Hummerhielm försäkrade, att detta spargamentet var intet, och hade han kundskap, att 10 fahnor skulle stå vidh Olita, för hvilcket man hade intet att fruchta; och som Hans Maij:tz villia var, att styckerna skulle

afhämptas ifrån Jesna, ty proponerade jag icke allenast mundteligen utan och skrifteligen gen. lieut:n i öfverst Hummerhielms præsence, om icke voro rådligare, att öfversten ville låta transportera sig med cavalleriet öfver Memell strömen, då och 200 man infanterie kunde föllia med att soutenera honom emoot alt anfall. Då kunde man skicka capitein Siegroot och capitein Buure bood att hålla sig med sina vittiner på den samma sijdan som öfverst Hummerhielm skulle gåå, vijd hvilken commendering iag vijste öfversten, att han igenom detta kunde först bringa till rätta ryttmäst. Roxmans partie, som var slagit och dispergerat i skogen, sedan kunde han och revanchera den affronten på fienden, som stood i den byen, där partiet var slagit, 3:o kunde han i dett samma indrifva proviant och fouragie för guarnision och 4:o kunde han låta afhämpta stycken lijka fult ifrån Jesna, där dee voro i behåld och eij af fienden bårthtagne, skolandes han och få 70 hästar där till af officerarne till styckernas fortskaffande. Detta mitt project approberade gen. lieut. straxt och medh största möda brachte öfverst Hummerhielm att samtycka till detta samt resolverade i dagningen gå öfver Memell strömmen. Men när han skulle begynna transporten, kom han på nytt igen till gen. lieut:n seijandes, att med transporten går försendt, och att han eij kunde så länge väntta, ty styckerna borde straxt afhämptas; där gen. lieut:n eij ville efterlåta honom disponera om sitt partie, så ville han eij haa ansvar hoos Hans Maij:tt, om styckerna voro bårtta. Hvarföre blef gen. lieut. obligerad consentera till hans begieran och mig dett straxt för dager om mårgonen d. 12 Febr. sade. Hvarföre badh jag gen. lieut:n, han mig consentera ville att gå öfver Memell strömen med 200 man infanterie och 70 man till häst, hvilcka hästar jag ville bruuka till styc-

kerna, och där öfverste Hummerhielm ville låta mig få 40 dragoner med migh, så ville jag taga på min hazard att uthrätta alt dett iag tillförne haar skriftel. proponerat. Detta blef mig af gen. lieut:n accorderat, transporterandes jag mig med 200 mann infanterie, 70 man till häst och 40 dragouner öfver, så att jag var med mitt hela detachement öfver, förr änn öfverst Hummerhielm med sitt partie var utur staden marcherad. Jag proponerade honom änn, om han ville låta transportera sitt cavallerie öfver, emedan infanterije och dragounerne voro öfver, men han ville eij consentera där till, utan gick åth Dorsiniski med cavallerie 130 hästar.

Jag fortsatte marchen till den byen, hvarest ryttmästar Roxmans partie var slagit. Så snart jag kom ½ mijhl från Couen igenom een skoug, reed jag ett lijtet stycke fram för dragounerne. Då feck jag see een karll gå in åt skogen, efter hvilken jag rijder tagandes honom fatt, hvilcken mig straxt på tyska tilltalte, frågandes hvadh jag ville. Jag examinerade honom, hvarifrån han kom, hvilcken svarade sig komma från Jesna, sade och att fursten Wietznowitzscki har varit i Jesna med 600 man infanterie sampt mycket cavall. dagen föruth och afhämptat styckerna, seijandes och att heela hans arme stood eij mer än 1½ mijhl från Jesna på vägen åth Dorsiniski. Jag leet straxt taga samma karll i förvar och sade honom, att om han eij sade sanningen, skulle jag låta uphänga honom. Han contesterade inständigt på sin siähls saligheet dett vara alt sant, som han sade, hvarföre arretterade jag mig vijd een jude krog Pomeranie ben:d och skreef öfverst Hummerhielm till, communicerandes honom alt och bad honom see sig vähl före, och att han eij behöfde continuera sin march, efter styckerna voro bårtta, skickandes iag honom detta bref igenom samma jude tillhanda att leverera i Rumsiscki, dett han och

bekom i capit. Siegrootz præsense. Jag continuerade samma dag min march fort ända till byen Osuinitza, där ryttmästar Roxmans partie var slagit, och fattade post där. Straxt vijd min ankomst efter middagen kl. 6 sände jag ryttmäst. Rox⸗ man med 30 musqveter åt Memell strömmen att recognos⸗ cera om vittinerna, men han kom tillbaka samma natt, rap⸗ porterandes mig att han ingen kundskap feck om vittinerne eller om öfverste Hummerhielm. Hvarföre sände jag d. 14 för dager ett annat partie med samma ryttmästare Roxman af 30 musqveter att skaffa kundskap. I dett han går uth med stranden, får han see att öfverst Hummerhielm stood i Dor⸗ sinisckì, hvarföře tager bem:te ryttmäst. 1 eekståck och sätter sig öfver till Dorsinisckì att tala med öfversten, och så snart han emottagit 1 bref, som öfverste Hummerhielm mig till⸗ skref, där i han beklagar, att styckerna voro bortta, och att han om Witznewitzscki hade samma noveller, beendes mig komma till Memellströmen, hvarest han ville låta sätta sig öfver till mig. Så snart nu ryttmäst. Roxman detta breef och svar bekom, satte han sig öfver med eekståcken till sitt partie igen, varandes han knapt uppå stranden kommen för änn han får see, att fienden kom rundt om kring Dorsiniski och i furie attaqverade öfverstens partie, hvilcken och i sådan hast ruinerade heela partiet, att eij mer kom där ifrån änn 1 ryttare, som sam med sin häst öfver åhn. Jag hörde i byen, där jag stood, några salvor, hvarföre rychte iag uth med alla drago⸗ ner och 50 musqveterare att soutinera Roxman, som iag mente vara attarqverad, men feck så den kundskap af den ryttaren, som kom i furie till dragonerne, att heela Hummer⸗ hielms partie var slagit, och att Roxman var i anmarche till mig, som då och kom tillbaka. Och som jag vijd ankomsten min i denna Osutzniza by skreef uth, att bönderne skulle

komma till mig af byarne med 600 vagnar och 3 säckar på hvar vagn, voro och så redan när dess tijdningar kommo 50 vagnar inkombne. Hvarföre resolverade jag mig att taga så mycket spanmåhl, som kunde föras på dessa vagnar, och dem så escortera till Couen. Bönderne kommo och sade mig, att Witznowitzscki höllo på att simma med cavall. öfver ström⸗men, och att han ville attarqvera mig, men som jag såg, att detta mest var ansedt på deras spanmåhl, ty leet jag alt lassa på och giorde så färdigt, att jag begynte d. 14 Martij kl. 4 efter middagen marchera i sådan ordning nembligen: infan⸗terie fördeelte jag i 3:ne deelar, som marcherade sålunda, att första deelen marcherade främst, andra dehlen mitt uti, 3:ie dehlen sidst baak om vagnarne, och dragounerne baak efter dem utom några dragouner, som reedo främst medh rytt⸗mästar Roxman och recognoscerade skogarne i marchen. In⸗fanterie divisionerne marcherade alla 3 man högdt och be⸗stood hvart 3:ie leed musqveterere af dee som reedo, blif⸗vandes altså 3 karlar i hvar roote om hästen att rijda. Några pålska partier till häst läto see sig i skogarne, men som dee sågo, att jag dem intet achtade, ty marcherade jag i min ordning heela den natten, ankommandes d. 15 Martij kl. 2 om natten till Couen, då bårgarne i staden voro af desse Hummerhielms noveller så consternerade, att dee ville förlöpa staden, så att jag på gen. lieut:s order måste besättia staden med meera vachter, på dett borgarne eij kunde uth⸗komma, fördelte och alla officer med heela infant. hvar på sina poster att defendera, så att hvart qvarteer, som fienden kunde inkomma, blef deffenderat af 3:ne comp. infanterie och een cavallerie, hvilcka vijd första allarm skulle stå på sine påster.

Kl. 6 om afton kom tijdningar, att 1 partie fiender vijst sig vijd kyrckan S:ta Crux, och att Witznowitzsckis armee

skulle oss attarqvera samma afton eller i dagningen, hvarföre höllo sig trouppama allarte. Kl. 9 om afton ankom capit. Siegroth med sitt manskap, som voro dissarmerade, och som capitein Siegroot rapporterade, att Witznowitzscki stood än qvar vijd Dorsinisky, när han gieck dädan, hvilcket giorde änn vijdare een extraordinarie consternation hoos bårgerskapet. Hvarföre på gen. lieut:s ordres måste jag anlägga ett lijtet provissinal värck af timmerståckar och jord i hoop arbetat, till den ändan att guarnizon eij måtte fatigeras förmycket med vachter, emedan situation och avenuerne voro vijdlöftige, och att borgerskapet kunde hållas med större säkerheet i lydna; hvilcket arbete jag med heela guarnizon och något borgerskap i 24 tijmar förfärdigade så vijda, att intet cavallerie kunde oss attarqvera, utan måste skiee till foot, då jag håppas, om dee dett resolverat, intet många skulle kommit tillbakars och fått sine hästar igen. Altså blef all consternation hoos borgarne tyst och lefde förnöigda som tillförne.

Samma tijd, som jag med mitt partie var ute, blef capiten gref Torstenson med 1 lieut:e, 3 under officer och 100 man giemena på 1 vittina commend. att gåå Willa strömmen uppföre åt staden Scharullie, där att emoothtaga proviant och fouragie, som ett cavallerie partie af 40 hästar skulle emellan Keidan och Scharullie indrifva. Men när som Hummerhielms noveller kommo till gen. lieut., gafz honom ordres straxt komma tillbaka med sitt folck, dett han ock giorde, ankommandes altså till Couen d. 17 Marti. Lieut. Klöfwerskiöld med 40 man blef d. 18 dito commen:t på 3 wittiner Memellströmen utföre att indrijfva fouragie och proviant, hvilcket och reuisserade, att icke allenast guarnison bekom hvad de behöfde, utan blef magazin för armen försedd med 14 dagars proviant.

D. 27 Marti ankom Hans Maj:t till Couen med Drabanterne, d. 28 Martij ankom gen. maij. Posse med regementet till Couen, blifvandes dee med Drabanterne logerade i Couen, då och mitt partie inställte sig till regementet.

AXEL GYLLENKROK.

Anno 1702 d. 19 Aprill blef jag ordinerad af Hans Maij:t gå förut med 100 man infanterie, af hvilka voro 40 till häst, sampt 130 hästar cavallerie at inrätta magaziner vijd hvartt nattläger ända till Warschau. Alt cavallerie sampt 40 infanterie till häst sände jag straxt på excution med order, att dee skulle öfver alt indrijfva proviant till Rosanistock, dijt iag med infant. ankom d. 20 Aprill, och så snart iag hade förordnat officeren med 12 man, som skulle moothtaga magazinet och öfverlefverera alt commissarien till, när armen kom, jag uppbröth med mitt folck d. 23 Aprill och marcherade med infanteriet till Skinsckier, der sammaledes blef magazin upprättat med lijka mycket manskap bevakat sampt af 1 officer emothtagit. D. 25 Aprill ankom jag till Knezen med infanteriet. Emedan mig sades att saxiske partijer gingo ända till Tekotzin, och att dee hade varit där och velat ruinera bryggan, hvarföre beordrade jag cavallerie, som voro på execution, att dee d. 28 dito skulle alla komma och mööta mig middags tijden ½ mijhl på denna sijdan om Thikotzkin vijdh een jude krogh, hvilcket och skedde, ankommandes iag altså till Tekotzkin samma dato kl. 2 efter middagen och fattade där post.

Här confirmerades dee noveller, dett 1 saxiskt partie för 2:ne dagar sedan varit 1 mijhl där ifrån och ruinerat alla bryggor sampt nedersänckt alla båtar. Nu till att få säker kundskap om dessa noveller, sände iag 40 hästar och 30 man infanterie till häst åth Naura strömmen till een stadh Wiezna ben:d, hvarest brygga var öfver samma ström, befinnandes och partiet sant vara, som spargerades, att bryggan var ruinerat, och att dett saxiska partiet eij varit starckare änn 24 hästar, och att dett gieck föruth ända åt Warschau att ruinera bryggor och fartygen. Här i Tekotzsckin inrättade jag magazin, som tillförende låtandes med 12 man och 1 officer

bevaka magazinet, bekommandes jag och här 40 dragouner af Lijf regemente till försträckning.

D. 1 Maij bröth iag upp och ankom till Rutki, hvarest magazin inrättades och som tillförne af 1 underofficer och 12 man blef bevakat, sändandes iag här ifrån een tysk lu⸗theran, som skulle gå förut till Bugströmmen och see, om alla pråmar voro nedsänckte och alt fahrtyg bårta, hvilcken skulle möta mig i Ostrowa.

D. 3 Maij bröth jag upp, ankommandes till Sembrowa. Här kom en heel hop af adell till mig, hvilcka vijste sig mycket villiga, tillbiudandes sielfve villia på sig taga att providera detta magazin och begierte ej meer änn 6 ryttare, som skulle föllia deras uthskickade, gifvandes mig 1 pålsk adellsman till underpant för samma 6 ryttare. Dessa fullgiorde sin lofven och providerade vähl magazinet, hvarföre jag straxt d. 5 Maij marcherade dädan till Ostrowa, hvarest sammaledes in⸗rättades magazin och bevakades som tillförende.

D. 8 hujus ankom armen till Ostrowa, och som Hans Maij:tt var bårtta vijd Lijf regemente, och jag kundskap hade, att alt fartyg var nedersänckt, ty angaf iag mig hoos Hans Exell. greef Pijper, hvilcken leet generalerne till sig komma, communicerandes dem mig hafva kundskap, att vijd Wisckowa inga fahrtyg vore till passera med, utan 4 mijhl från Wisckowa skulle vara några wittiner. Hvarföre feck jag Hans Excel⸗lences ordres, dett skulle jag gå till een stadh Bultowscka ben:d 4 mijhl från Wisckow, emedan där vore brygga öfver Narfwa strömmen, och tillsee om där fahrtyg fans, att man där kunde komma öfver Weixeln och eij behöfva gå öfver Bugströmen, emedan Bug och Weichseln stöta där tillsam⸗mans. Till efterkommande af samma ordres gick jag samma dato kl. 4 efter middagen från Ostrowa, ankommandes till

Wisckowa samma natt kl. 10. Här lämnade jag infanteriet, gåendes kl. 1 om natten fort med alt cavallerie och dragoner till staden Bultowska, ankom och dijt d. 9 Maij kl. 8 om mor⸗gonen inn i staden så oförmodeligen, att ingen viste af förr än jag stood mitt på torget rancherad. Några dragoner leet jag bevaka vindbryggan. Staden ähr af Narwa strömmen kring⸗flutin, försedd med ringmur och har eij meer änn 2:ne porttar, hvilcka porttar jag straxt besatte. Folcket i staden blefvo alla mycket förskrächte, men jag leet straxt tillsäija borgmä⸗staren i staden, att ingen oförrätt skulle dem skiee i någon måtto, och om någon skulle giöra dem förnäär, skulle den straxt blifva straffat, när dee sig hoos mig angåfvo, allenast dee skyndade sig med contributions tillskaffande.

Kl. 7 om aftonen i skymningen sände jag een cornett med 1 tysker, som var hans dräng och tålck, med een vägvijsare, hvilken skulle den natten gåå till een ort vijd Weixelen Sirotz ben:d 4 mijhl från Bultowscka att eftersee, om där några fahrtyg funnes. Samma cornett skulle vara i dagningen med tijdningar tillbakars, hvilket och skedde, medbringande att 22 wittiner lågo där vijd Sirotz. Vägvijsaren leet jag bevara, at ingen i staden fick see honom eller tala med honom, utan leet honom föras genom 2:ne ryttare öfver bryggan till Wisc⸗kowa. Kl. 3 efter middagen läth jag dragonerne marchera, gifvandes dem ordres, att dee skulle gå på vägen åth Za⸗crozijn så länge dager var, men i skymningen skulle de taga af vägen och gå ända åt Sirotz och straxt taga de 22 vittiner i förvar, dett och bleff efterlefvat, men 2:ne vittiner kommo undan och gingo fort medh strömmen. I medler tijd läth jag cavalleriet bevaka staden, gåendes sielf med 2:ne ryttare och vägvijsare till Wisckowa tillbakars. Straxt detacherades 1 lieut. med 50 musqveter, som skulle straxt gå till witti⸗

nerne att aflösa dragonerne, hvilcka och blefvo af infanteriet aflöste samma natt kl. 3. Dragonerne drogo sig till staden Bultowscka hooss cavalleriet och blefvo i samma stadh till d. 7 Maj att uthdrijfva proviant. Här i Wisckowa sende jag den tyska lutheranen åt Warschau att recognoscera, om konungen i Pohlen och om något fiendteligit spordes mellan Wisckow och Warschau, hvilken och brachte mig säker kundskap.

Hans Maj:tt sielf ankom till Wiskowa d. 10 Maij, då jag från Caminick hade fått några fahrtyg med spannemåhl, resolverandes altså Hans Maj:tt, att bryggan skulle giöras vijdh Wisckowa, hvilcket och skedde. Jag efter Hans Maj:ts ordres transporterade mig med mitt partie, som blef förstärckt till 250 man infanterie och cavallerie 300 hästar d. 12 Maij med ordre att gå föruth till att fatta post i Prag vijdh Warschau, ankommandes och så denna dato kl. 5 om aftonen till Radzemin, hvarest jag uthskreef öfver alt om contribution, och blef där ståendes till d. 13 om afton, då jag uppbröth och marcherade heela natten, ankommandes kl. 7 om morgonen till Prag.

Sedan jag mitt partie inlogerat sampt staden medh vacht besatt så åth Weixeln som landzsijdan, borgmästare och råd läth jag sammankalla, förmanandes borgarne att ej flyttia uhr staden med deras ägendom, och i fall någon dett giorde, skulle dess ägendom uthplundras, men blifva dee alla hemma, skulle ingen menniska i någor måtto giöra dem förnär. I dett samma kom een borgare klagandes öfver 1 dräng, som slagit hans hustro. Jag examinerade dett straxt och läth gifva drängen 2 paar spöö, bediandes fuller folcket mig gifva honom till. Dock läth jag execution gå för sig. Mycket folck kommo och från Warschau vijsandes sig glade, dett eij sant vore, som spargerades om Hans Maij:tz armee, dett den skulle föröfvat extraordinair insolentier i deras qvarteer.

Axel Gyllenkrok.

Anno 1702 d. 10 Junii om afton feck jag Hans Kongl. Maij:tz ordres att gå föruth åth Crakou att indrijfva proviant till armens subsistance. Blefvo altså commenderade med mig 460 hästar och 400 man infanterie, med hvilcka voro commenderade öfverste lieutnant Siegroot och major Sturckenfelt, ankommandes altså d. 12 Junii till Tarzin 5 mil från Warschau, därest jag fattade post att inrätta magazin. 200 hästar sände jag straxt på execution, 120 medh öf. lieut. Siegroot, som på högra sijdan om vägen inndreef proviant, på vänstra sijdan ryttmästare Pihlecrantz med commiss. Wagner med 80 hästar. Till magazins vacht lämbnade jag 1 lieut:e med 36 man.

D. 13 ankom jag till Lensezitze klöster 3 mijhl från Tarzin att inrätta magazin. Rätt i min ankomst kommo någre af adelen berättandes sig hafva sedt 1 saxiskt partie af 400 hästar. Men som jag märckte, att detta allenast 1 spargament vaar till att villia hindra execution, ty continuerade mina partier utan hinder med proviantz indrijfvande. Doch giorde detta spargamentet så mycket, att folcket var bortlupit öfver alt. Hvarföre leet jag uthskrifva zedlar att försäkra dem om all säkerheet i deras huus, och att ingen orätt skulle dem vederfaras. Magazinet blef här bevakat af 1 fendrich och 36 man. Här utsände jag åtskillige spioner, medan dett spargerades, att adelen satt sig upp vijd Radou och Peterkow till att conjungera sig medh Brandten till att hindra contributionerne i Sandomirska palatinatet.

D. 15 Junii om aftonen kl. 7 bröth jag upp och marcherade den natten, ankommandes den 16 dito i dagningen till Novimiasto 3 mijl från Lenzezitza att inrätta magazin, hvarest jag i 2:ne dagar läth mitt partie hvijla sig. Här stötte och till mig dee 200 hästar, som från Tarzin blefvo på partie commenderade att exeqvera proviant, hvilcka jag lät aflösa. Öfverst

lieut:e Siegroot gieck vijdare uth med 120 hästar, major Sturc⸗kenfelt med 80 hästar hafvandes commissarien Wagner med sig, ryttmästar Drake med 40 hästar, ryttmästar Rebinder med 40 hästar följde på desse partier på bägge sijdor om vägen till att eftersee, om adelen hade efter ordres alt lefve⸗rerat, brytandes jag altså upp från detta magazinet, seedan jag 1 lieut. med 36 man till vacht lembnat.

D. 19 Junii ankom jag middags tijden till Drewittz, som är 3 mijhl från Novimiasto, hvarest jämbvähl magazin inrätta⸗des, kommandes mitt commend:de infanterie manskap från Tarzin och Lenzezitza till mig här. Till magazins vacht lemb⸗nade jag 1 lieut. medh 36 man.

D. 20 ankom jag med mitt partie till Goworscka 3 mijl från Drewitza att inrätta magazin, hvarest alla borgarne voro hemma, låtandes iag heela mitt partie rycka till migh. Här läth jag öfverst lieutnanten Siegroot gå medh breef till Hans Maij:tt att begiära, dätt måtte något partie från armeen mar⸗chera efter mig att tillsee, om alla betalat deras contribution, och om jag skulle uppehålla mig att exeqvera staden Petercou, som eij ville betala. I medlertijd skickade jag major Sturcken⸗felt på högra sijdan om vägen medh 100 hästar, hvilken jag af ryttmästar Pijhlcrantz soutinera läth med 60 hästar, som marcherade altijd på 1 mijl när efter honom. Ryttmäst. Drake marcherade med 80 hästar på vänstra sijdan om vägen, efter honom gieck ryttmästar Rebinder med 60 hästar på 1 mijhl när, marcherandes jag sielf vägen fram med infanterijet och resten af cavallerie, doch med dett aftahl, att där någon novell spordes om Branten, så skulle den ena förstärckia den andras troupp och ej engagera sig i någon action, om Branten dem eij där till obligerade. Jag, som marcherade medh infanteriet,

leet dem vetta, hvarest jag stod om natten, continuerandes jag altså min march och ankom till Radozin d. 22 Junii, hvarest jag och lät heela mitt partie rycka till mig igen. Här voro nu alla borgarne borttlupne, men sedan jag sedlar uth⸗skrifvit och försäkrat dem, dett intet ondt dem vederfaras skulle, kommo alle heem igen. Blef och så magazin här in⸗rättat. Hijt ankom och öfverst lieut. Siegroot tillbaka från Hans Maij:tt.

D. 24 brööt jag upp från Radizin och skickade på bägge sijdor om vägen dubbla partier. Hr öfverst lieut. Siegroot geck ut på högra sijdan om vägen medh 140 hästar, honom följde ryttmäst. Drake med 80 hästar. Major Sturckenfelt geck med 100 hästar på vänster sijdan, honom efterföljde ryttmäst. Pihlcrantz med 90 hästar. Jag med infanterie och resten cavallerie marcherade kl. 4 efter middagen och an⸗kom till Mini by kl. 9 om afton, brytandes i dagningen åter upp, och ankom till Malogose kl. 3 efter middagen, hvarest jag upprättade magazin och efter ordres arreterade där till d. 28 Junii.

I detta qvarteer hade jag åtskillige noveller om fiendens partier. Serdeles kom een castelan om een middag, som jag kiende, med noveller af ett bref, som varit skrifvit i Cracow, att konungen i Pohlen samma dag upbrutit ifrån Cracow, och att dess förtrouper eij stode meer än 3 mijhl ifrån Malogo i een stad Jendrewitz. Jag sende honom ovitterlig mina spioner straxt ut, men bad honom, att han ville obligera mig och senda een af sitt egit folck, som skulle gå till Jendre⸗witza, där han sade att saxerna skulle stå. Om afton kl. 8 skreef han mig till och sände samma sin dräng, som han uth⸗skickat, hvilcken sade mig, att han saxerna har seet campera. Kl. 10 om natten kommo mina espioner tillbakars och sade,

att ingen saxer där vore, men att dee ett starckt partie vo⸗
locher såge. Och som jag märckte, att denna castelan brachte mig osäkra noveller, hvarföre lät jag samma natt skrifva ett polenskt breef datterat ifrån Lublin med intet nampn under och där i raporterade, att gen. major Mörner passerat Weixeln och att han var så när, att han kunde conjungera sig hvar dag, hvilcket breef jag honom tillsände i dagningen, som gafs åt castelans dräng. Middagstijden kommer castelan till mig och säger sig haa goda noveller. Jag frågade, hvad dett vaar. Han sade mig, att han nu säker novell hade om gen:l Mörner, att han hade passerat Weixeln, genom breef, som han hade fått, hvilcket iag begierte see, då jag igenkände mitt breef. Jag fick några dagar der efter af åtskillige polacker noveller om general major Mörner. När jag dem tillsporde, huru dee det viste, svarade dee hade sett bref. Jag con⸗
tenterade mig, att jag dem kunde med novell betala, efter dee dageligen komma med osanna noveller till mig.

Ett mitt partie af 80 hästar kom att anträffa vijd 1 lijten stadh Voxa ben:dh 300 voloscher. Så snart nu ryttmä⸗
staren kom uhr staden, feck han see 40 voloscher, dem han straxt kringrende, tagandes dee öfrige voloscherne straxt flychten, men dessa 40 gåfvo sig ann, att dee voro adelsmän och viste intet af fiendteligit, och ginge adelen till deras rende⸗
vous orth af republiqven ordinerat, låtandes altså ryttmästa⸗
ren dem fritt passera, och jag läth hela min corp stöta till mig.

D. 25 huijus kl. 3 om mårgon feck jag allarm, i dett att några voloscher ankommo till cavallerie posten, som satt i een däld, hvilcken seendes dessa ropar: Werda, och befalte stå. Men som dessa eij stannade utan svarade: Proviant, och dessutan feck see flere komma efter, dy skiöth han alarm, hvar på jag straxt rychte uth med mitt partie, ställandes mig

på fältet i sådan ordning: 5 troupper cavallerie i förste linien neder i een dahl, 120 musqveterare på högre flygeln stälte jag på een höigd uti een lijten kyrckiogårdh, hvilcka kunde bestryka heela dällden. På vänster flygelen af första linien stälte jag 120 musqveterare uth vijd 1 lada, hvilka sammaledes kunde bestryka dälden framför cavalleriet. I andra linien stälte jag 2:ne cavallerie trouppar och heela resten infanterie mitt utij, skickandes jag i medler tijd 1 corp:l med 8 hästar att recognossera fältet framföre, hvilcka att soutinera 1 lieut:t med 36 hästar efterfölgde, med ordres eij engagera sig i någon action, utan mig straxt om fienden avertera, skolandes dee i medlertijd draga sigh sachta till mig, där jag stodh på fältet, och eij attaqvera fienden för änn jag befalte. Sammaledes läth jag med lijka mycket manskap recognoscera fältet baakom mig. Men som ingen fijende drijstade nalckas, utan såg jag allenast, straxt när jag utkom, 1 lijten pålsk troup, som sig i skogen retirerade, ty läth jag folcket rycka in igen med ordres, om något allarm skedde, skulle hvar officer ställa sig på dett ställe, han nu med sitt folck varit upstälter. Höigden, där kyrckiogården var, läth jag besättia med 40 musqvetterare, hvilka den posten natt och dagh bevakade stadigt, 30 musqveterare bevakade kyrckiogårdz muuren och magazinet. Halfparten cavalleriet sände jag förmiddagen uth att fouragera med 100 musqveterare till betäckare, andra halfparten uthsände jag efter middagen. Af staden uthgingo dageligen 80 vagnar att fouragera för armeen, låtandes jag på detta sättet mäst hvar dagh fouragera, och hade stoor qvantitet fourage för mitt cavallerie och armeen.

D. 26 Junii feck jag Hans Maj:ttz ordres, dett skulle jag transportera heela magazinet från Malogos till armeen, hvar=

före jag partier uthskickade, som ihoopa brachte 260 vagnar, på hvilcka jag leet lassta alt hvadh jag kunde, brytandes upp d. 28 Junii kl. 3 efter middagen och marcherade i sådan ordning, infanteriet een deel främst, den andra mitt utij, 3:ie dehlen efter alla vagnar, cavalleriet marcherade i 2:ne linier på bägge sijdor om vagnarne på fältet. Till avantgarde voro 30 hästar och till arrier gardie 80 hästar. I denna ordning continuerade jag min march och ankom till armen d. 29 Junii med all proviant, och gingo dee commenderade hvar och een till sine regementer.

Axel Gyllenkrok.

Anno 1702 d. 12 Augustii feck jag Hans Maij:tz ordres kl. 7 om afton, när jag skulle uthtaga parollen, dett jag skulle samma afton kl. 9 foort med 1 partie af 200 man infanterie alla till häst, med hvilcka var capiten greef Torstenson af Guardie, och 200 man cavallerie, som commenderades af öfv. lieut. Mörner. Hvarföre jag på ofvan sagd tijdh partiet sam⸗mandrogh, fördelandes så att 100 ryttare marcherade främbst, mitt uti dee 200 man infanterie till häst och efter dem 100 ryttare, och såsom denna natt var ett grässeligit rägn och så mörckt därjämpte, att vägvijsaren ofta tviflade om vägen, hvarföre jag heela natten, intill dess dager blef, eij mer hinde än $1^1/_2$ mijhl, då jag i dagningen saknade 1 soldat af Små⸗länningarne, meenandes att han i marchen hade blifvit efter. Läth fördenskulld trompetarne vijd höigder stööta i trom⸗petorne, på dett han kunde höra, hvarest partiet var, skic⸗kade och därjämpte 1 corporal med 15 hästar $^1/_4$ mijhl till⸗baka, men feck doch ingen kundskap om honom, emedan samma karll straxt i lägret blifvit efter, hvarest han och vijd min återkombst var tillstädes.

Jag rychte in på 1 hoff med heela partiet och läth gifva hästarne höö och hafra sampt giöra opp elldar för fålcket på gården. Efter 3:ne timars förlopp bröth jag åter opp, tagan⸗des vägen åth Tarnovitz, som gieck $^1/_2$ mijhl på sijdan om Tarsijn. När jag nu kom in moot den vägen, som gieck åth Tarsijn, detacherade jag 50 ryttare och 50 musqveterare, som bäst voro beredna, med hvilcka iag geck i största hast som skiee kunde föruth åth Tarsin, och berände slottet, fin⸗nandes dåch ingen menniska hvarcken på slåttet eller byen, undantagandes een gl tysk gubbe. Så snart nu heela partiet kom efter till Tarsijn, logerade jag både cavallerijet och in⸗fanteriet på slåttet, besättiandes slottzporten med 30 man.

Infanteriet och 24 hästar hade jag salade. Dee alla andra leet jag afsahla, och fick cavallerie höö och hafra meer änn dee ville hafva, men folcket leet jag logera uti stoora sahlarne och giöra braf eld öfver alt, på ded dee kunde kooka åth sig och tårcka sina våta kläder.

Andra dagen d. 18 läth jag så vähl genom officerare som giemena jämpte mig sielf visitera alla hvalf, kiellare och gro⸗par öfver alt, om något vore tillfinnandes af conseqvens, men fan doch intet annat änn 1 hoop spanmåhl. Jag söckte på alt sätt tillbringa denne gambla gubbe att gifva mig an⸗edning, om något vore tillfinnandes, först med goda ord och försäkring om stoor recompance, men han contesterade på sin eviga sahligheet, dädh på 5 åhrs tijd intet något af värde på slåttet varit hade, utan allenast spanmåhl af woiwodens egendom. På sidstone söckte jag med hootande att bringa honom till någon bekiennelse, men uthrättade dåch lijka myc⸗ket. Hvarföre som där intet var att uthrätta, och jag eij heller kunde få några vagnar att afföra säden medh, medan bön⸗derne voro öfver alt bortlupne, ty marcherade jag altså d. 19 om mårgonen i samma ordningh dädan som dijth, ankom⸗mandes till armen kl. 7 om aftonen.

Axel Gyllenkrok.

Anno 1702 d. 13 Septembris marcherade jag med ett detachement af 1200 man infanterie och 560 ryttare kl. 8 om mårgonen. Heela detachementet fördelte iag således: infanteriet nembligen i 8 battailoner och cavalleriet i 22 esqvadroner, beståendes hvar esqvadron i 25 hästar, detta alt giorde första linien, hvilcken var melerat. I andra linien vore 18 esqvad. infant. till häst, marcherandes iag altså i 3:ne coloner. Cavalleriet giorde på vänster första linien, infanteriet mitt uti, och infanteriet till häst giorde 3:ie colonen, som rijtningen uthvijsar. Ankommandes altså iag om aftonen till een lijten stadh ben:dh Protzowitza. Cavall:t logerade iag öfver natten på tårget mitt uti, men infant. logerade iag rundt om cavalleriet på dee gator, som gingo åth tårget, hafvandes 50 hästar af cavall. vacht på tårget, men i gatorne, där infant. voro logerade, satte iag infant. vacht af 1 under officer och 24 man.

Om natten kl. 11 feck jag genom een jude kundskap, dedh voro utanför staden ett lijtet partie pålackar, hvilcket sig hoos borgarne mycket informerat, huru starck iag där var, för hvilcka borgare iag mig debiterade till 4000 man, begierandes jämbvähl proviant för så många.

I denna dispositionen blef iag öfver natten, och marcherade d. 14 om mårgonen i samma ordning som dagen tillförne. Middagztijden ungefär fick iag på höigderna see några polska partien, hvilcka drogo sig nedan från höigden och begynte att skrijka. Doch iag, utan att informera mig om dessa, continuerade min march, ankommandes kl. 4 om afton till byen Katzabof ³/₄ mijl från Pintzou. Och som af bönderne debiterades, dett stode g:l Brandt vijd Pintzou, ty resolverade iag att stå i denne by öfver natten, men i dagningen marchera till Pintzou, skrifvandes och straxt vijd min ankomst i denna byen gen. major Posse till, att iag kom med ett

starckt detachement, och bad att qvarteren kunde giöras färdige. Men denna brefdragare blef upptagen af Brandtens partier och kom eij med något svar tillbakars, hvilcket han doch samma natt skulle mig tillbaka bringa, men blef doch alldeles borta.

I dagningen d. 15 Sept. läth jag partiet ryckia uth i samma ordning som dagen tillförende. I dett samma kommo 70 vo⸗ loscher på höigden framför mig, men som iag eij ville amuls⸗ sera mig med dem, ty leet iag partiet marchera utan hinder ända åth Pintzou. Desse volocher voro fullan tembl. näsvisa, doch så snart iag giorde mine att villia låta settia effter dem med dragounerne, drogo dee af, kommandes åter straxt igen så snart dragounerne drogo sig tillbaka. Hvarföre satte iag 24 musqveterare vijd sidsta esqvadron, hvilcka, så snart dessa volocher kommo när, gåfvo salva på dem, hvilcket och lycka⸗ des så, att 3:ne föllo af dem. Continuerandes altså iag min march ända åth Pintzou och fan ingen fiende, som hade lust att hindra min march, fast adelen och judar mig för säkert con⸗ testerade dedh Brandten mig möta skulle, ankom och så kl. 11 om middagen til Pintzou, och blef heela partiet inqvar⸗ terat hos borgarskapet.

Men som hvarcken hästar eller seelar funnos tillfyllest i Pintzou, altså leet iag dedh skyndsamste som giörligit var förfärdiga till artollerietz fortskaffande 360 seelar, därföre iag och mig där uppehålla måste till d. 18 September, då iag och kl. 8 om mårgonen efter gen. major Posses ordres ut⸗ marcherade, rangierandes escortten uti den order battalie som här hoos föllier tillika med marchordning för cavallerie och infanterie, nembl:n att heela detachementet marcherar i 5 coloner eller linier. 1:sta colonen på höger marcherar första liniens cavall. observerandes att marchera, när fält ähr, esqva⸗

drons vijs på sijdan uti luukan af den battailon, som esqva⸗dronerne tilldelte äro. Men i deffile marcherar esqvadroner hvar baak för sin battal. i vägen. — 2:dra colonen på höger marcherar första liniens infant., och observerar, när fält är, hvar battailon att marchera på sijdan om sina 60 vagnar, som hvar battalion tilldelt ähr. Men i deffile så marcherar hvar battailon i vägen efter den 60:de vagnen och baakom sine 2:ne små fältstycken, till dess dee komma ut på fält. I fall att avantgarden skulle postera något infanterie i deffile, så måste hvar battalion den aflösa efter hvarandra, och så snart dee äre aflöste, förfogar manskapet sig till dee sina. — 3:dje colonen mitt uti vägen marcherar främbst stoora arttollerie, sedan alla dee siuuka officer i vagnar och bårar med alla dee andra giemena siuuka, efter dem alla officers och giemenas bagagie. De små fältstycken fördeelas sålunda, att 2:ne blifva veed hvar battalion och föllia på dee 60 vagnar, som battalion är tilldelt, observerandes allenast, att 2:ne små fältstycken marcherar fram för stoora attollerie och 2:ne sidst efter alt bagagie vijd arriergarde, som blir sidsta battalion af högre flygelen, nembl:n först battal. af Garde. — 4:de colonen på vänster marcherar andra liniens infanterie, hvar battalion för⸗deelas i 6 divisioner och för hvar division 10 vagnar att escor⸗tera. När fält är, så marcherar hvar division på vänster sijdan om sina vagnar, men när deffile är, så marchera hvar division efter sin 10:de vagn. Hvar battalion låter aflösa dett man⸗skap, som kan blifva posterat af avantgarden, om order kom⸗mer, dee aflöste förfoga sig sedan straxt till sine battalioner. — 5:te colonen på vänster marcherar andra liniens cavallerie och observerar esqvad., när fält ähr, att marchera i luuka af dess tilldelte battallion, men i deffile så marcherar esqvadr. mitt uti battalion baak efter den 30:de vagnen efter infant.

Till avant gard. commend. 150 häst. 150 man infant. Denne cavall. avantgard. marcherar, när fält är, främst i 3:ne esqvad., på honom föllia dee esqvadroner, som äro på flyglarne delte af bägge linier, att soutinera avantgarde, om nöden så fordrar. Infant. af avantgareden marcherar då tätt framför arttolleri. I deffile så marcherar 50 hästar främst och sedan 50 musqveter, därpå föllier resten af caval. avantgard. och efter dem resten af infant. avant garden. Straxt där på föllier första liniens esqvad. på flygelen, sedan andra liniens esqvad. på flygelen och så komma attollerie och bagagie, bevakat och escorterat som åfvan nembdt står. Af denna cavall. och infant. avantgard. besättes, så snart den ankommer, vachterna om byen, där escorten skall stå uti öfver natten.

Till arriergard. commenderas 50 hästar och 50 man infant., hvilcka marcherar, när fält är, efter alla esqvad., som på flygelen står af bägge linierna, som och efter dee 50 man infant. i arriergard. och efter battallion, som marcherar sidst efter eqvipagen. I deffiler så marcherar 50 hästarne allra sidst, fram för dem infant. 50, framför detta infant. 1/2 part cavall. af dee esqvad:r, som stå på flyglarne af bägge linierne, fram⸗för dessa den sidsta battal., framför battallion andra 1/2 parten af dee esqvad., som stå på flyglarna af begge linierne näst bagagien.

Skulle fienden nalkas i marchen att villia attaqvera hela escorten, då observeras att första liniens cavallerie och infant. ställa sig straxt i bataillie, hafvandes batall. sina fältstycken med sig. Stora attoll. och bagag. kiöra straxt upp hvar med 60 vagnar och giöra front dijt åth, som dee skola marchera, observerandes att lembna så stoor luuka mellan hvar linia af 60 vagnar, att 2:ne battall:r kunna stå i front mellan dem. Andra linien så infant. som caval. formerar och straxt sin

order battail och ställer sig fram för bagagen, dåch i bagagies luukor, hafvandes så bagagien baakom sig, och i action sökia med fermitet utan confusion secundera dee battal. och esqvd., som hvar är tilldelt af första linien att soutinera. Order af battailie, som escorten är fördelter uti, föllier här på andra sijdan.

Samma dag kom escortten till byen Bescko, därest iag läth förlägga dee siuunka i huusen, som voro mitt uti, men i husen rundt om byen förlades infant., och cavall. mellan infan⸗teriet. Byen bevakades både af cavall. och infant. vachter. I denna march kommo över 200 volocher, som efter, på sijdan och framföre alt stadigt följgde escorten. Men som vij eij ville amullsera oss med desse, ty fortsattes marchen lijka vähl, hafvandes öfverst lieut. Örnstedt denne dagen ariergarde vijd corps och major Creutz af Lijf regemente avantgarde vijd corps.

D. 19 Septemb. om mårgonen bröt escorten opp, marche⸗randes i samma order som dagen tillförende. Commend:ne af avant och ariergarde blef lijka som dagen tillförne, haf⸗vandes major Creutz arier garde och överst lieut:n Örnstedt avantgarden och ankommo till Opatovitz d. 19 Sept. om afton. Dee siuuka och blesseurade blefvo förlagde mitt uti staden, men rundt om staden förlades iag partiet i den order, som dee marcherade, caval. i lador, men infant. giorde sig hyttor, dåch alla med dee ordres, dedt vijd första allarm skulle alla stå ved sina qvarter tills vijdare ordres och giöra front åth fältet, och när dee skulle rycka fram på fältet, så vijste hvar battallion och esqvadron sin platz, hvarest dee borde stå i allarm.

Att iag leet höger flygelen giöra vänster flygelen och vän⸗ster höger flygell var orsaken, medan heela vänster flyge⸗lens situation var med deffiler betächt, och man på $^1/_2$ mijhl kunde see fält, per conseqvens altså ingen fiender hade att väntta där, uthan tvärt om fann jag på höger flygelens situa⸗

ORDRES DE BATAILLES UPPGJORDA AF AXEL GYLLENKROOK FÖR HANS TRUPPER UNDER TÅGET FRÅN KRAKAU TILL OPATOWITZ PINTZOW 1702.
[I Gyllenkrooks relationer, Riksarkivet]

tion, att fienden på canon skått kunde af skogh, dällder och höigder vara betächt, och altså efter apparence hade säkert att väntta fienden på denne sijdan. Hvarföre lade iag och höger flygelen såsom den starckaste till vänster att emoottaga fienden först. Fienden lät och see sina partier iblandh på höigderna vijd staden. Elliest bevakades staden rundt om med 300 hästar cavallerie och 160 man infanterie. Och som cavalleriet mycket fatigerades medh vachter och executioner, ty anlade jag efter gen:l major Posses ordres ett lijtet provisionelt värck i hast på 12 tijmars tijd, på dett partiet eij måtte alt förmycket fatigeras med vachter, och bevakades staden sedan rundtom af 50 man cavall. och 125 man infant.

D. 21 Septemb. blef öfverst lieut. Hammarhielm commen:t med 400 man infanterije och 80 hästar att bevaka den spanmåhl, som var i Novimiasto. Sedan nu alt var uthdelt att baakas, kom detachementet d. 27 dito tillbakars igen. Medh wittinernes tillskaffande blef esomoftast ibland små, ibland starckare partier utsände.

Den 13 Octobris blef major Fock commend:t gå med 400 man infanterie 4 mijhl bårt att besättia ett magazin med spanmåhl. D. 17 dito blef öfverst lieut. Silfwersparre commend:d med 200 man infant. att escortera vattnqvarnar till major Fock, som och förstärckia deeras partie. D. 19 dito gieck öfverste lieut. Örnstedt och major Creutz med heela cavalleriet till armen, blifvandes altså eij meer än 40 ryttare qvar på exekution med ryttmäst. Randt. Den 21 dito blefvo 230 man infanterie af dem, iag med mig hade, commend. med gen:l major Stenbock på partie.

Den 24 Oktobris feck iag i dagningen Hans Maij:tz ordres att taga 500 man infant. medh mig och gå till een stadh Woinitza ben:dh 6 mijhl från Opatowitz, hvilken eij veelat

lefverera contribution till gen:l major Steenbock, fåendes iag därjämpte ordres att uthplundra staden och sedan tända eld på honom. Till samma orders efterkommande marcherade iag samma dag kl. 4 efter middagen med desse 500 man från Opatovitz, continuerandes min march heela natten uti största tystheet och ankom rätt i daghningen till staden, hvilcken iag straxt med vachter på alla sijder kringrände, att ingen kom uhr staden meer än starossen sielf, som rädda sig uhr sin säng, där han låg, barbaka på 1 häst, seendes iag fullan een komma rijdandes uthur staden, hvilcken iag med 2:ne officer, som iag hoos mig hade, starckt eftersatte, men som våra hästar voro af marchen uthtröttade, ty eschaperade han. Vijd min ankomst i staden lät iag straxt ihoopkalla borgmäst. och råd, tillfrågandes dem hvarföre dee eij betalt sin contribution. Dee ville fullan excusera sig, seijandes sig reedan lefvererat 400 tympf till gen:l maj. Stenbock, hvarpå iag svarade: Såsom dee eij kunde bevijsa sig hafva betalt, ty skulla soldaterna uthplundra staden och sedan tända eldh där uppå, vijd hvilcka tijdningar alla föllo på knää och bodo, jag ville skona dem. Här på proponerade iag, i fall dee för deeras olyddna till andra dagen lefrerade mig 12000 tymp, ville jag uppehålla med execution. I medler tijd lät iag strax sammandrijfva all booskapen uhr staden up till starossens hoff, hvarest iag stood med heela mitt partie. Men som dee eij kunde ihoopbringa dessa 12000 tymph, ty stälte iag den 27 om mårgonen heela detachementet framför staden, tilldeelandes hvart 100 man sin deel i staden att plundra, så att när dett ena 100 man hade plundrat och åter instält sig hoos mig, så insändes straxt ett annat 100 man, till dess alla hade plundrat sine tilldelte qvarter, hvilka för hvart 100:de man tilldelta qvarter i medeltijd bevakades af 1 und. officer. I denna plundringen fingo bus-

sarne eij annat änn något linnkläder af ringa värde. Så snart nu all plundring var förbij, insände jag 50 granadieur, som tände eld först på heela starossens hoff, sedan på 4 ställen i staden. När nu alt var i låga marcherade iag med halfparten infanterie främst, hafvandes all boskapen mitt uti, hvilcken booskap drefz af 20 soldater som voro till häst, andra 1/2 part. infant. marcherade efter boskapen. I denne ordning gieck iag den dagen 2 mijl ifrån staden och logerade mig öfver natten i een by Zadoch ben:d, låtandes fullan 2:ne små woloschie partier see sig på fältet, men kommo dock eij ann.

D. 28 dito om mårgonen marcherade iag i samma ordning som dagen tillförne, ankommandes med alt manskap friska sampt booskapen kl. 6 om aftonen till Opatovitz. D. 30 octob. gieck gen:l major Posse till armen. Den 11 novemb. kl. 3 om afton ankom öfverst Roosen med mästadelen af wittinerne, hvilcken iag providerade med färskt och salt kiött på 10 dagars tijdh sampt een stoor qvantitet dricka. D. 12 dito kl. 9 om mårgon for han åter foort.

D. 12 November kl. 1 efter middagen bröt iag upp med mitt detachement från Opatovitz, läggandes mig 1/4 mijhl på andra sijdan Novimiasto, hvarest öfverst Rosen skulle passera, och mig sades, att ijsen eij änn var oppbruten, dijt iag och ankom i skymningen. Samma afton kl. 8 ankom öfverste Ranck till Opatowitz, hvilken och sedan den 13 novemb. kl 5 om aftonen ankom till min by, där iag lågh, blifvandes där öfver natten med alla wittinerna. Här läth iag af alla bönderna efterfråga, om dee eij seet några vittiner passera här förbij samma dag, hvar till dee alla neekade, seijandes där jämpte dem blifvit sagdt, dett skolat vittinerne fasnat i ijsen straxt upp i buchten, som var uthmed mig, hvarföre iag straxt öfverste Rosen tillskreef att blifva informerat om hans tillstånd,

fåendes iag och svar dedh vara sant, som bönderna mig sagdt hade. Härpå läth iag straxt sammandrijfva 60 bönder, hvilcka gingo att hielpa bryta opp ijsen, så att öfverste Rosen andra dagen kl. 2 efter middagen d. 13 novemb. begynte åter gå foort igen.

D. 14 november kl. 8 om mårgonen gingo alla vittinerne ifrån mig, hvarföre iag och samma dag kl. 1 bröt upp, ankommandes till staden Patzanova i skymningen, hvarest heela mitt partie blefvo inqvarterade. Här ifrån reeste iag till högqvarteret, som var eij mer än 1 lijten ½ mijl ifrån staden, fåendes där ordres, dätt kunde partiet stå i Patzanowa öfver den 16 dito, och sedan kunde hvar gå till sitt regemente. Hvarföre iag och d. 17 om mårgonen drog partiet utur staden, låtandes efter ordres hvar officer taga sitt folk och gå till sine regementen.

Lublin d. 4 martij 1703.

AXEL GYLLENKROCK.

När Hans Majestät var i Saxen med dess armée, lät jag efter Dess ordres förfärdiga chartor öfver hela Saxen, så ock arbeta på den store general chartan öfver Polen. När nu desse voro färdige, præsenterade jag dem alle till H. M. att bese; hvaröfver han viste sig helt förnögder, och vid samma tillfälle gaf mig en stor tryckt charta öfver hela Ryssland, som H. M. konung August förärat åt H. M., hvilken charta H. M. befalte mig förvara vid de andra. Vid samma tillfälle tog jag lägenhet att tala med H. M. sålunda: Efter jag nu hade chartor af Saxen, Polen och Ryssland, så önskade jag ock hafva så accurate special chartor af Lifland, Pleskowska och Ingermanland, där Petersburg skall vara bygd, ty ho vet, att när Eders M. quitterar Saxen, det marchen kan gå dit åt. H. M. svarade mig härpå straxt: Vi kunna ingen annan dessein hafva, än drifva fienden ur vårt land och taga bort Pleskow, hvarpå I måste disponera om attaquen. Jag svarade härpå: Som den dessein är den rättaste och bäste, så önskar jag, att den store Guden ville den välsigna, och där H. M. behagade efterlåta, att jag finge skrifva Fortifications Contoiret till, att de mig tillsände plan af Pleskow och chartor af Pleskowska, så mycket de kunna hafva. H. M. consenterade icke allenast strax därtill, utan ock befalte mig att låta utkomma flere fortifications officerare, som jag skulle bruka till belägringen, frågandes mig, huru många jag skulle åstunda. Jag svarade, att 6 stycken var nog, med de som här vid arméen voro, hvartill H. M. svarade, att det vore för litet och jag kunde låta mer komma. Jag svarade, att det kunde vara nog att begynna belägringen med, och där i längden mer behöfdes, kunde man taga af de liffländske garnizoner, därtill H. M. svarade, jag kunde göra som jag ville, och befalte mig straxt

skrifva general qvartermästaren och directeuren Palmquist därom till, det jag och straxt gjorde och anhölt, att plan af Pleskow med alla special chartorne af Pleskowska skulle mig efter H. M. ordres tillsändas jämte de 6 fortifications officerare. På desse samma ordres af min begäran har general qvartermästaren och directeuren Palmqvist mig tillsändt plan af fästningen Pleskow, som efter den afritningen bestod allenast af en ringmur med torn omkring, samt en eller tvänne skiljemurar in i staden; men inga gator voro marquerade på samma plan, ej heller någon profil vid plan, mindre några utanverk, så mycket jag nu efter en så lång tids förlopp kan påminna mig. Denna charta var ungefär en aln i längd och bredd. Chartan af Pleskowska landet var en charta af tre qvarters bredd men 5 à 6 alnars längd, och var därpå afritat intet annat än några strömmar och vattn rundlar med något skog, men inga byar eller något annat med namn på var marqueradt, som jag mig nu kan påminna. Officerarne af fortification har jag fått, som bestod af en capitaine, 3:ne lieutenanter och 2:ne conducteurer. Denna Pleskowska plan och charta har jag H. M. præsenterat att bese, som fann dem mycket släta och ringa värde, och därhos sade, att Fortifications Contoiret måste hafva ringa efterrättelse om fiendens land, efter de ej bättre chartor utskickat. Jag svarade, att när Gud hjelper H. M. dit, så skall jag väl söka att skaffa bättre efterrättelse och chartor till dess nöje. Hans M. svarade: När Fortifications Contoiret får en gång se edra chartor, så lära de blifva snyllade och dem admirera. Jag svarade och önskade, att de allenast vore E. M. till behag, hvarpå H. M. med mycken nåd bejakade, befalte mig att låta förfärdiga copier af alla de Saxiska chartor, hvilka copier jag skulle lefverera till H. M. konung August, efter han därom anhållit, därhos för-

böd mig, att intet låta någon veta af dess dessein eller se alla mina chartor, som jag hade, hvilket jag efter min skyldighet lofvade noga iakttaga, så ock de Saxiske chartor till H. M. konung August lefverera.

Af denna ofvannämnda discurs med H. M. tog jag mig före att uppsätta ett project om arméens marche igenom Polen till Pleskow så och om dess belägring jämte magaziners upprättande i Lifland till arméens conservation, hvilket project var så vidlöftigt, att det bestod emot 6 arks innehåll compresst skrifvit, och att i korthet explicera bestod däruti, att arméen skulle 1707 taga sitt vinterqvarter i det Plotska och Masuren ifrån staden Thorn till Ostrolenka och Pultowsk, så ock att ordres till Sverige och Pommern kunde afgå, det allt infanteriet, som kunde mistas, skulle vid första öppna vatten i god tid transporteras till Riga att förstärka general Lejonhufvuds armée, som skulle med första ankomna ordres jämte så mycket stycken, mörsare och bomber, som nödigt vore till Pleskows bombardering, med sig taga och uppbryta att conjungera sig sedan med H. M:ts armée, som skulle vårtiden 1708, när vägarne voro praticable, marchera in i Lithauen att taga stånd längs Memel strömmen i det Sloninska, Novogrodska, Slutska districter, och där sig proviantera med så mycket, som möjeligt vore att förskaffa. Därifrån skulle H. M:ts armée, sedan den vore förstärkt med infanterie af general Lejonhufvuds armée samt emottagit alla stycken, mörsare och bomber, marchera genom Borisow in uti det Wittenska att repoussera fienden emellan Düna och Niper strömmen ur Smolensko palatinat in i sitt land, hvilket palatinat fienden ofelbart med brännande lär ruinera att hindra H. M:ts vidare marche till Moskow. Medlertid denna marche och entreprise påstod, skulle general Lejonhufvud med sitt cavallerie och

med så mycket infanterie försedd, som kundskapen kunde fås om fiendens force i det Pleskowska, blifva ståendes vid Brisena strömmen omkring staden Dolginow att betäcka och hjälpa de, som skulle indrifva proviant för H. M:ts armée, som då skulle stå vid Niperströmmen ofvanför Dragobus och i Bjäla distrikt. Den Littovska arméen skulle allt följa efter fiendens retraite i det Smolenska, att inquietera fienden med partier i deras marche. Den general, som vid Riga com⸗menderade, skulle göra sin flit att samka ihop infanterie af Estland, Oesel, Lifland, Curland, så mycket någonsin vore möjeligit att formera infanterie regementer af med något cavallerie, och vid påkommande ordres kunna marchera. När skördetiden begyntes, skulle H. M:ts armée jämte 3 à 4000 litover med H. M:ts volocher uppbryta att marchera kortaste vägar i det Pleskowska. Lithovska arméen skulle bli ståendes i det Smolensko palatinat att inqvietera och observera fiendens företagande, som ofelbart lära med största delen af dess armée skynda sig till Novogården. General Lejonhufvud med sin corps skulle då ock uppbryta och mar⸗chera utmed Polotsk i uti det Pleskoviske att angripa fienden i ryggen, om någon skulle sätta sig i passagen att hindra H. M:ts armées anmarche, och så snart bägge arméerna voro conjungerade, skulle någon general detacheras med några tusend man af dragoner och något infanterie, som alla stycken, mörsare och bomberets skulle mottaga och bevaka till bom⸗barderings tiden och bränna Pleskow samt hindra all tillförsel till staden. Den general, som stod vid Riga, skulle samma dato upp⸗bryta, hvilken skulle en del af sitt infanterie låta marchera till Pleskow, resten skulle fortsätta sin marche öfver Warsk Nar⸗ven att kringränna Narva och den innesluta, att intet där kunde inkomma. Finska arméen skulle på samma tid uppbryta att

marchera till Neva strömmen, vägen åt Petersburg. I fall att fi⸗endens armée, som i Ingermanland vore, ej retirerade sig åt Novogorden vid H. M:ts armées inkomst i det Pleskowska, det jag tror ske, kunde general Lejonhufvud detacheras med en sufficient corps, dem att bortdrifva ur Ingermanland och låta den Finska arméen passera Neva strömmen att inrycka i Ingerman⸗land, hvilka straxt skulle besätta passagen vid Neva strömmen med några fältskantsar och en hop bjälkar ihopfogade med järnkedjor framför bryggan, långa så att ingen mer kunde komma ur Ladoga till Petersburg, hvilken stad man kunde uppbränna straxt, om H. M. så behagade. Den arméen skulle detachera 2000 man cavallerie, som skulle blifva uti Inger⸗manland att upptaga allt dugeligt manskap till infanterie till sin förstärkning, att sedan hjälpa H. M:ts flotta ruinera hela Petersburgs hamn och flotta. Resten af Finska arméen skulle fortsätta sin marche till Pleskow, den att bombardera. H. M:ts armée skulle emedlertid fortsätta sin marche igenom Stara⸗rusa, om vägen vore practicable, eller igenom Novogorden tillika med general Lejonhufvuds corps, som alltid skulle ob⸗servera fiendens armée, som sig ur Ingermanland retirerat, och kunna conjungera sig alltid med H. M:ts armée, som skulle taga sitt stånd på stora vägen från Moskow till Novo⸗gorden att möta fienden, i fall de skulle villa våga någon bataille, hvilket jag ej tror att de våga. Om vägen och passagen vid Stararusa är practicable, så måste den bli väl besatt att kunna hafva communication till Pleskow. H. M:ts volocher och Lithowske corps kunde detacheras att ruinera och upp⸗bränna den Restofska district ända förbi Toropetz, på det fienden eller dess partier ej måtte komma in i det Pleskow⸗ska mer. Sedan kunde desse emploieras jämte några dragon partier att indrifva proviant för arméen ifrån det Karkapolska

och Woluach districter. Om H. M:ts arméejämte general Lejonhufvud kunde poussera fiendens armée alldeles öfver Wolga strömmen, så vore rätt väl, där man kunde befästa någon beqvämlig ort vid Wolga strömmen att formera magazin för arméen; men ingalunda måtte man gå öfver Wolga strömmen, förr än Pleskow vore intagen, hvilken skulle 1709 belägras, i fall den ej gåfve sig af bombardering. Narva förmodar jag, att det lär gifva sig, när Pleskow är borta. Att tvinga Nöteborg till capitulation, så är det nödigt, att från Kexholm redas ut fartyg, som hålla Ladoga sjön ren ifrån fienden och söka borttaga och förbränna alla fartyg, som fienden kan hafva vid byar eller städer omkring Ladoga. Själfva lilla fästningen Ladoga kan ock intagas af Finska arméen. Sedan om hela Ingermanland vore befriadt ifrån fienden, kunde man i Guds namn, om fienden ej skulle till fred sig inclinera, passera Wolga strömmen och söka poussera marchen till Moskow att tvinga fienden till fred, då ock Lithovska arméen kunde göra sin flit att poussera till Moskow, den Polske arméen skulle infalla i Ukranien och där söka få kossackerne på sin sida att fördrifva fienden ur Ukrain och Severien. Detta project hade jag allt färdigt, i fall H. M:t skulle då sin fattade dessein till Pleskow fortsätta, att vid tillfälle af mig kunde uppvisas.

Af detta ofvannämnda och följande relationer lär hvar och en kunna se och döma, det min åstundan alltid har varit att bringa H. M. till den billiga och raisonabla dessein att gå till Pleskow och fördrifva fienden ur sitt egit land, men aldrig så fördjupa sig i fiendens land, som skedt och jag aldrig rådt till, utan den sökt hindra.

Sedan H. M. sig uppehållit uti Saxen nästan ett helt år, befalte H. M. mig att upsätta marche sedlar till arméens uppbrott, dem jag till H. M. lefvererade, hvilka sedlar blefvo

regementerna tillsända jämte Saxiska commissarier, som dem i marchen skulle anskaffa, hvad regementet behöfde. När nu allt var färdigt till uppbrott, marcherade arméen d. 12 Augusti 1707 i åtskilliga colonner utur Saxen i Schlesien och stannade arméen vid Oder strömmen så länge, att den Schlesiske affairen från Wien var afgjord. Därpå uppbröt arméen och marcherade in i Polen, som tog ståndsqvarter ifrån Calix förbi Sluptza, där högkvarteret var, ända till Posen. Fiendens partier, som voro uti det Calixska, då att skaffa kundskap om arméens anmarche, blefvo af våra attaquerade och slagne, samt några fångar inbrakte, som gåfvo efterrättelse, att czaren med sin armée stod vid Warschau, hvilken fiendens armée några dagar därefter retirerade sig öfver Weixel och Bug strömmen, men besatte Pultosk med en division dragoner, hvilka partier upbrände bryggan vid Thorn och togo stånd i Plotska, att observera vår armées marche. Brest var och med en division dragoner af fienden besatt.

Emedlertid H. M. stod i Sluptza, gaf han mig ordres att förfärdiga en commendeur rulla för infanteriet, den jag skulle lefverera till general adjutanten Thure Hård, som skulle låta afskrifva åtskillige och till regementerne försända. Under varande arbete var dess broder öfverste Carl Hård hos mig och under annor discours frågade mig, om jag visste, när H. M. ville uppbryta. Jag svarade, att H. M. ej än därom sig något yttrat. Frågade så ock, om jag ej viste hvart H. M:ts dessein vore. Jag svarade, att jag det ej visste, men presumerade, att det lär gå till Litoven och, ho vet, till det Plotska. Vidare discourerade vi därom ej.

Någon tid därefter kom cancellie rådet Hermelin och secretair Cederhjelm till mig, och under andra discourser frågade de mig, om H. M. ej utlåtit sig emot mig, när

han ville uppbryta, och hvad dessein han tagit att utföra emot fienden. Jag svarade, att jag ingen kundskap därom hade. Därpå frågade cancellie rådet mig, hvad dessein jag tyckte nyttigast vara för H. M. att entreprenera emot denna fienden. Jag svarade, att jag ingen annan dessein visste vara H. M. nyttig, än den alla lär finna billig, att Konungen utdrifver fienden utur sitt land och intager Pleskow. De frågade mig, om jag ej discoureratmed H. M. härom. Jag svarade, att jag om en sådan dessein i intet mål talt med H. M. Cancellie rådet svarade, att jag gjorde väl, om jag gjorde ett skrifteligit project om den dessein och gåfve det til grefve Piper. Jag svarade, att jag det ingalunda kan göra utan H. M. ordres; men om cancellie rådet ville tala med bägge deras excellencer om denna dessein, och att H. M. sedan ville låta befalla mig göra ett project till den dessein, så skall jag snart ha det färdigt. Om nu cancelli rådet talt med deras excellencer här⸗om, vet jag intet; nog har han mig försäkrat, att han det gjort, särdeles med fältmarskalken, som honom skolat svara, det Konungen länge sedan formerat sin dessein; men ingen har jag om sådant project vidare antalt, hvarken af deras excellencer eller H. M. Orsaken att jag cancellie rådet och Cederhjelm ej confidera min discours, jag i Saxen hade med H. M. om samma dessein, var det, att H. M. förböd mig då ingen låta veta deraf eller chartorna låta se, alltså fruk⸗tade jag att explicera mig rätt emot dem, på det H. M. ej skulle i något mål det ärfara, utan en general explicerade, det mig tyckte den dessein vara bäst och raisonable.

Så snart recruterne för regementet ifrån Pomern voro an⸗komne, fick jag H. M:ts ordres uppsätta arméens march till staden Wraslow och Weixelen igenom Winjets, där hög⸗qvarteret blef, och blef arméen förlagd i ståndqvarteret i

Cajavska och Inovlotska districtet, till dess bryggorne skulle bli färdiga. Men som vintern inföll och drifisen blef för stark, så att bryggorna gingo sönder, alltså blef arméen här ståendes, till dess strömmen blef alldeles frusen. I medlertid arméen här stod, gjorde jag vinter qvarters assignationerne färdiga efter H. M:s order i Plotska Mazurska districtet, hvaruppå arméen uppbröt d. 28 December 1707 att passera Weichselströmmen på åtskilliga ställen samt intaga sina assignerade qvarter ifrån Ostrolenka Pultosk till Thorn omkring staden Dobra, där högqvarteret var.

Efter några dagar befalde H. M:t mig arméens marche igenom Mazurske skogen till Grodno. Fienden qvitterade vid vår armées anmarche Pultowsk och retirerade till Tikozin med en del. Resten gick till fiendens armée, som stod i qvarter framför Grodno och bak Grodno ända till Wilna och Samoiten. De som stodo i Brest retirerade sig in till staden Minsk. Jag svarade H. M., att det var stor skada för arméen så snart qvittera desse goda qvarter. H. M. svarade, att arméen har länge nog stått stilla i Saxen och nyligen kommit där ut, alltså är onödigt för dem några nya vinterqvarter igen. Jag svarade, att efter dess nådiga vilja skall marche sedlarne snart vara färdiga; men jag vill i underdånighet påminna därvid, efter den kundskap jag har, det i den Mazurske skogen få byar finnes, så och elaka vägar, ty där skall bo en hop röfvarepack ur Polen flydda. H. M. svarade: De kunna ej göra oss skada, och vi vilja ej uppehålla oss i deras byar längre, än vid durchmarchen, sedan kunna ej vägarna vara elaka, emedan de äro öfver allt frusne.

När nu marche sedlarne voro utdelte till arméen, marcherade den i 3:ne colonner igenom samma skog. I begynnelsen af denna skog hade en hop rotat sig tillsammans att hindra pas-

sagen; men de blefvo straxt fördrefne. Midt i skogen var igen ett pass och skogen nederhuggen, därest H. M. lät dem attaquera och fördrifva. Med hvilken durchmarche H. M. snart haft olycka, i det en skälm sköt ur skogen och träffade en drabants häst, som red på högra sidan om H. M., hvarpå en troup af drabanterna straxt ryckte in i skogen att uppsöka den samma; men det var omöjeligit den att igenfå, hvad flit gjordes. Alltså fortsattes marchen, och ordres af Konungen gåfvos, det de sista regementer i arméen i durch marchen skulle uppbränna alla byar och ihjälslå allt manskap, som de kunde attrapera, hvilket ock skedde.

Arméen marcherade således åt Grodno det skyndsammaste som ske kunde. Fienden af denne armées anmarche retirerade sig i hast öfver bryggan vid Grodno bak Memel strömmen. H. M. i person lät attaquera med 600 man cavallerie fiendens arriergardie och emporterade bryggan samt fienden fördref och fattade post uti staden Grodno. Fienden tenterade nattetiden därpå att vilja surprenera H. M. i Grodno; med det reuserade ej, utan blefvo slagne och bortdrifne. Arméen feck straxt ordres därpå i dagningen att uppbryta och passerade Memelströmmen det snaraste som ske kunde.

Härpå befalte H.M. mig uppsätta marchen för arméen till staden Minsk, hvilket så blef inrättadt, att arméen marcherade i 4 colonner efter fienden, som sig med största precipitation retirerade utur alla sina vinterqvarter öfver Beresina strömmen åt Smolensko och Wittenska districtet att taga där stånd. Uti deras retirade ruinerade de alla bryggor samt fouragen uppbrände, så mycket som ske kunde i hastigheten. H. M. continuerade sin marche efter fienden på 15 mil när Minsk, därest H. M. sedan ändrade dess marche med hög⸗

qvarteret, lifregemente och öfverste Hielms dragone regemente och tog sitt högqvarter i staden Smorgonie.

Här öfverkom den ryska brigadieren Myhlfelz och adresserade sig till fältmarskalken. Några dagar därefter begyntes som ett allmänt tal här, så ock hos H. M., om marche till Moscow. Ibland andra flatesser talte general major Lagercrona skamlöst om fiendens retraite hos H. M. och annorstädes, och att ej fienden måtte drista sig stå emot H. M:ts marche till Moscow. General major Axel Sparre sade till H. M., att det var en gammal spådom, det en Sparre skulle blifva gouverneur i Moscow, hvaröfver H. M. mycket log, väl märkandes, att general major Sparres discours gick därpå ut, att H. M. skulle tillsäga honom blifva gouverneur i Moscow, när H. M. dit komme. Öfver desse och flere andras flatterier och att H. M. var ofta hos fältmarskalken och med den ryska brigadieren sjelf rätt ofta talt, blef jag i mitt sinne mycket bekymrad och fruktade, att H. M. af sådane flatterier skulle bli förledd till en sådan farlig dessein att vilja till Moscow. Jag confierade cancellie rådet Hermelin om dessa discourser hos H. M. och bad honom vid tillfälle söka att discourera med deras excellencer om denne dangereuse marchen till Moscow. Han svarade mig, att han talt med fältmarskalken om denna dessein att gå till Pleskow; men fältmarskalken hade ej vidare utlåtit sig emot honom än det, att H. M. längesedan formerat sin dessein, som ingen får veta, den han ock lär glorieust utföra. Han bad mig vid tillfälle upptäcka mina tankar om Pleskowska marchen till deras excellencer så ock till H. M., om discours skulle yppa sig om någon dessein.

Jag lofvade det göra, och några dagar därefter gick till Hans Excellence fältmarskalken förmiddagen, när han var allena. Ibland andra discourser frågade H. E. mig, om

H. M. sjelf ordinerat öfverste Hjelms regemente gå främst för högqvarteret. Jag svarade, att H. M:t alla regementernas ordning i marchen ordinerat. H. E. svarade: Nog har han kunnat fått en bättre öfverste att gå främst än Hjelm är. Frå⸗gade mig sedan, hvem som vore den sista i marschen. Jag svarade, att det var öfverste Tauben. H. E. frågade mig, om han var långt tillbaka. Jag svarade, att han ej lärer vara långt ifrån Grodno. H. E. svarade: Det är tämmelig långt borta. Jag svarade: Om fienden skulle arretera sig uti sin retirade och vilja våga någon action, så kan hela arméen knappt på 14 dagars tid vara tillsamman. H. E. svarade: De lära det ej våga, utan de skynda sig till sin gränts. Jag sva⸗rade: De göra som klokt folk, att de söka ha ryggen säker och communication med sitt land. Jag tycker ock oförgripe⸗ligen, det skulle vara oss nyttigare, om H. M. ville observera det samma och ginge den vägen åt Pleskow att fördrifva fienden ur sitt land, än som våga sig till Moskow, därom alla nu här tala. H. E. svarade mig: Jag försäkrar, att hvarken jag, I eller någon annan kan utgrunda Konungens dessein, ty när vi ligga i ro och sofva, arbetar han i sina tankar mer än någon kan tro. Jag svarade: Vår Herre vare med honom! men en olyckelig dessein och action kan ha en elak suite. H. E. svarade: Konungen lärer väl akta sig, och tro säkert, att Gud är särdeles med honom, och han lär glorieusare föra ut sin dessein, än någon kan tro, bad mig bli qvar till mid⸗dagsmåltid och gick så ifrån mig. Som jag märkte, att han ej vidare ville inlåta sig i discours med mig, alltså svarade jag därpå vidare intet.

Några dagar därefter gick jag i samma dessein till H. E. grefve Piper, som straxt frågade mig, om jag visste, det fiendens partier hafva fallit lifdragonerna i qvarteren, men

de ha kört dem tillbaka, därhos sade, att fienden bjuder till att skada oss hvar de kunna. Jag svarade: Om fienden resolverade sig att göra stånd, så fruktar jag, att de kunna göra oss större skada än någon tror; ty arméen är så reparterad, att den på 10 dagars tid ej kan vara tillhopa. H. E. svarade, att han har sagt Konungen det, och bedt honom ej så förakta denna fienden, utan se sig väl före, att han ej råkar i någon olycka; men han ler åt alla mina påminnelser. I det samma kom en polsk herre af konung Stanislai suite till H. E., alltså fick jag ej vidare continuera denna discoursen.

Sedermera fick jag H. M:ts ordres att göra assignationerne färdige för ståndqvarter för arméen. Jag frågade, om H. M. ville taga sitt kvarter i staden Meirick, hvilket H. M. ej ville, utan frågade om ej någon annan liten stad vore där i nejden. Jag svarade, att där vore fuller en liten stad, som heter Radotskevitz, men där är släta logementer och ej mer än 3:ne rum för E. M. i en byggning. H. M. svarade: Det är godt nog. Alltså marcherade Konungen dit, sedan alla assignationerne till regementene voro afsände.

Medlertid arméen stod nu stilla, var jag förmiddag hos H. E. grefve Piper. Under andra discourser med mig, frågade han mig, om många regementer stodo framför högqvarteret. Jag svarade, att gardiet med 2:ne regementer infanterie och 4 regementer cavallerie, stod frammanför högqvarteret, och att volocherne och litovska folket bevakade passen vid Beresina strömmen. H. E. svarade: På det sättet kan ej fienden inquietera oss här i våra qvarter. Jag svarade, att i detta stånd ha vi intet att frukta för fiendens infall, och med Guds hjelp skola vi vidare kunna komma till rätta med denna fienden, om H. M. allenast ej vill entrepenera den dangereuse dessein till Moscow, som nu öfver allt talas om, utan håller

hålla sig ut med sitt egit land, ty jag försäkrar E. E., om H. M. det hasarderar och ville så marchera i Ryssland, som han i Polen gjort, så bringar han visserligen sig och sin armée i större olycka, än vi nu någonsin det kunna tro. H. E. svarade mig, att han sagt Konungen allt det samma och bedt honom för Guds skull se sig före och ej förakta så denna fienden, ty denna arméen, som han nu har med sig i fält, är hans kärna, och om han den arméen försätter, då vet Gud, huru fast hans krona sitter; men det hjelper ej, hvad jag beder, ty han är nu så ensinter, att han inga raisoner vill höra af, och I må säkert tro mig, att han intet ändrar sin dessein och tankar, förr än han har någon olycka, och då faller hela värket af sig sjelf. Minns att jag säger eder det nu, och I lär få med tiden det se, om I lefva så länge, och är för oss nu intet annat att göra, än nu bedja Gud, han ville honom regera och ledsaga. — I det samma kom general Lejonhufvud och straxt därpå fältherren Sapieha till måltid hos H. E., alltså fick jag ej vidare discourera med H. E. om detta.

Efter måltiden följde jag cancellie rådet Hermelin hem och honom confiderade hela grefvens discours med mig. Han svarade mig, att grefven har honom det samma sagt, och är visst, det Konungen är så extraordinaire, att han inga främmande ministrars propositioner vill höra talas om. Bonnac har skrifvit ifrån Dantzig grefven till och bedt, det Konungen ville förlika sig med fältherren Zenjarosky och ingalunda våga sig in i fiendens land, förrän han har hela Polen med sig, men Konungen ville intet höra talas därom. Han frågade mig, om jag ej än talt med Konungen härom. Jag svarade honom, att jag ej än fått tillfälle, och försäkrade, om något tilfälle gifves, att jag skall redeligen säga Konungen utan fruktan min mening.

Emedlertid H. M. stod här stila, höllt jag på att arbeta på

en charta af det Wittenska, Plotska &c. districtet. Under detta arbete kom H. M. till mig och besåg mitt arbete. Under andra discourser sade H. M.: Nu äro vi på stora vägen till Moscow. Jag svarade, att det är än långt. H. M. svarade, att när vi begynna igen marchera, så komma vi väl dit. Jag svarade, det fienden lärer väl bjuda till att disputera oss ditmarchen. H. M. svarade: De kunna ej hindra oss; säg I mig eder mening, huru I mena det skall kunna ske. J. s.: Att fienden någon bataille vågar med E. M., det tror jag ej; men de lära retranchera sig vid alla svåra passager att dem defendera det bästa de kunna. H. M. s.: Alla deras retranchementer äro af intet värde och skall ej kunna hindra vår marche. J. s.: Om fienden ser, att det ej kan hindra arméens marche, så lära de ofelbart begynna bränna upp sitt egit land. H. M. s.: Om de ej bränna sitt egit land, så skall jag det göra. J. s.: E. M. lär sjelf med tiden ärfara, om det ej är farligt att våga sig så långt in i fiendens land ifrån E. M:ts egit land och communication. H. M. s.: Vi måste våga, så länge vi äro i lyckan! J. s.: Lyckan är ibland bedräglig att våga på, ty E. M. har ett klart exempel af konungen i Frankrike, som varit den lyckligaste herre i allt sitt företagande, men den fauten gjort, att dess armée gått för långt ifrån sitt land upp till Hogstedt vid Donau strömmen, där dess armée blef nästan totaliter tagen. H. M. ser, att han än intet kan repa sig, fast han nästan hvart år låter våga bataille, utan alltid förlorar. H. M. s. leendes: Stackars Fransman är olycklig, han kommer aldrig mer upp. J. s., att det är ett mägtigt rike och klokt folk; om de en gång har lyckelig action, så redressera de säkert allt. H. M. s.: Det sker ej, Fransman är i olyckan. J. s.: Det står i Guds våld, vår Herre bevare E. M:ts armée från sådan olycka, jag fruktar, att det hade en farlig suite med sig. H. M. s.:

Det skall ingen nöd ha, gör eder ingen sorg därom. Jag bad H. M. icke onådigt upptaga, hvad jag af redeligt sinne uti denna discours efter mitt ringa förstånd mig explicerat. H. M. af sin vanliga nåd svarade straxt: Nej, nej, vi taga det ej illa upp, ty det är allenast en discours vi haft om Fransman. Vidare discurerade han om franska arméen och de campagner, jag i Frankrike gjort, och sedan red ifrån mig.

Jag har ock förut discourerat med general Lejonhufvud om den Pleskowska dessein, som han approberade, det den dessein var den bästa, då jag honom bad, att han vid tillfälle ville proponera den dessein till H. M. och deras excellencer. Han har sjelf sagt mig, att han det gjort; men H. M. har svarat honom, att den vägen till Pleskow vore allt för stora skogar, och att man ej kunde komma där fram. Hvem som gifvit H. M. denna orätta berättelsen om Pleskowska districten, emedan det är ett skönt fruktbart land och mycket bättre än Lifland, har jag ej kunnat ärfara, ej heller general Lejonhufvud det vetat att säga mig.

Som då varande secretair Feiff var i särdeles grace hos fältmarskalken, tog jag mig en gång tillfälle i presence af secretaire Hylten att informera honom om denna fasliga dessein till Moscow, och att den efter människors omdöme aldrig lär reuissera utan säkert bringar oss i större olycka, än vi kunna det tro, därjämte explicerade för honom att gå den andra vägen åt Pleskow och utdrifva fienden af vårt land alldeles, lär hvar och en finna raisonabelt och nyttigt, samt sedan taga Pleskow och Novogord bort af fienden, för den skada de oss gjort. De frågade mig bägge, om jag ej discourerat med deras excellencer om detta, eller med H. M. J. s., att jag icke allenast talt med deras excellenser, utan ock med H. M. sökt detournera honom ifrån den Moscowske

marchen. Secretaire Feiff svarade, att H. M. ej vill ändra sin dessein, ho kan det hindra. J. s.: Konungens vilja kan väl ingen hindra; men om I vid tillfälle talte med fältmarskalken om detta, ho vet hvad han kunde hos Konungen uträtta. Om secretaire Feiff, som det hörde, det gjort efter min begäran, vet jag ej. Andra cancellie rådet Möller har jag ock denna tid discourerat om denna farliga dessein uti hof intendenten Dübens presence och några andra flera. Nog ha alla mig sagt, att de discourerat med D. E. om denna dessein, men om det så i sanning är, vet jag ej; men ingen af D. E. har mig tilltalt om samma dessein.

Som jag nu såg, att all min möda och flit var om intet att detournera den farliga dessein, som omtalas af alla, till Moscow, alltså resolverade jag mig intet mer tala därom, utan med flit göra min tjänst och redeligen säga min mening, när något blef mig tillsport af H. M. eller D. E., ty H. M. hade befalt vid arméens marche, qvarterens inrättning och andra tillfällen informera honom om vägarne och hvad hinder eljest af landets situation kunde förefalla.

Som tiden till campagnen nalkades, alltså fingo de längst tillbaka liggande infanterie regementer ordres att uppbryta och marchera till Minsk. Cavallerie regementen marcherade ock till de närmaste cavallerie regementens quarter vid Radoskowitz. Om nu fienden af dessas marche fått kundskap, vet jag intet, men straxt därpå ankom fienden med sin armée och retrancherade sig vid 2:ne passager öfver Beresina strömmen, nemligen Borizow och Beresine Patzofska.

Straxt härpå befalte H. M. mig att upsätta arméens marche till Mohilow. J. s. och informerade H. M., att det vore 3:ne stora vägar, 2:ne på vår vänstra har fienden retrancherat vid,

men en på högra skall allenast vara bevakad af några tartarer, som folket här i landet mig sagt. H. M. frågade mig, om där vore en stor landsväg. Jag svarade, att det är en stor landsväg ifrån Slutsk till Mohilow, men skall vara på några ställen något sank. H. M. resolverade likafullt marchera den vägen, hvarpå arméen uppbröt d. 12 Junii och fortsatte marchen till staden Beresina Zapiesinska, därest jag med qvartermästarne och enspännare betäckning uti en skog mötte ett tartariskt partie, som jag lät straxt attaquera och dem poursuiverade ända till Beresina strömmen, därest öfver 100 tartarer blefvo ihjelslagne och drunknade, hvarpå det tartariska lägret decamperade och jag alldeles retirerade. Här blef prinsen af Wirtemberg blesserad.

Så snart bryggorna öfver strömmen voro färdige, fortsattes marchen till staden Bielitza på en liten mil när, hvarest togs läger på vänstra sidan om vägen på ett stort fält bakom strömmen, som gick till Bielitza, därest fienden hade sig retrancherat med sin armée. Som stora landsvägen ifrån Bielitza till Orsa gick fram för arméens läger, alltså proponerade jag H. M., om han ej ville följa den stora vägen till staden Orsa, på det arméen måtte komma ur dessa skogar på fälten. Men H. M. refuserade det och ville änteligen fortsätta sin marche till Mohilow uppå små bivägar, som äro elaka och måst mycket repareras, ända till en liten stad, som heter Holovtzin. Hans M:t s.: Det hjelper ej, vi måste gå till staden Holovtzin, där vi få stora vägen till Mohilow.

Alltså fortsattes marchen med stort besvär till Holovtzin, där fiendens armée stod för oss och hade afkastat alla bryggor öfver strömmen. H. M. befalte mig sätta läger för de regementer, som följde H. M. nemligen gardet, Dahl regementet och Wessmanlänningar, artillerie, Lifregementet och Lif-

dragonerne och volocherne. Öfriga delen af arméen tog stånd på de andra fälten bak skogen. Fienden retirerade sig det mästa de hinte vid alla passager öfver strömmen. Jag förfärdigade efter ordres en liten charta öfver denna strömmen, som var så djup, att den gick en medelmåttig karl på bröstet. H. M. gaf mig här sex esqvadroner af volocherne att recognoscera dessa passager, som voro när under fiendens retranchement. Sedan jag min relation öfver dessa passager aflagt hos H. M. och raisoner explicerat, red H. M. sjelf att bese den på vänster, jag fann commodast att passera, hvarpå H. M. sade mig, att han på det stället ville attaquera fienden och den fördrifva. Sedan nu allt var färdigt gjordt af ponton bryggor, uppbröt H. M. om nattetiden d. 4 Julii i person med gardie igenom strömmen, som gick ända upp till armarna, och uppstälte gardiet på ett litet fält framför fiendens retranchement under fiendens canonerande med stycken, hvilka avancerade att attaquera fienden bak deras retranchement i ryggen, då fienden drog sig alldeles ur sitt retranchement emot gardie, som dem efter en skarp fäktning fördrefvo; men Dahl-regementet, Wessmanlänningar och Upplänningar kommo på slutet. Fiendens högra flygel, som var igenom en stor skog separerad ifrån dessa, kunde ej secundera dem, utan retirerade sig alla åt Niperströmmen; största delen till staden Skolow, öfrige delen till Bikow, och togo läger på andra sidan Niperströmmen på stora vägen emot Mohilow till Smolensko. H. M. poursuiverade ej, utan tog sitt läger på fältet, där action skedde.

När nu alla döde voro begrafne och för de blesserades fortskaffande var anstalt gjordt, så fortsattes arméens marche till Mohilow, därest H. M. med några regementer tog läger, resten af arméen satte sig i byarna ifrån Skolow till Mohilow.

Efter H. M:ts befallning assignerade jag regementerne sub⸗sistance qvarter af œconomie godsen ända till staden Bikow och occuperade oss att indrifva proviant, men som desse byar ej förslogo att fournera arméens subsistance, emedan arméen begynte lida nöd, alltså proponerade jag, om ej H. M. ville med hela arméen marchera till staden Orsa, då man kunde få taga subsistance af Wittenska och Bonsoroska districten. H. M. af-slog detta project och sade, att han skickat general adjutant Ka⸗niffer med volocherne att indrifva proviant från samma distric⸗ter. Men general adjutant Kaniffer reuiserade ej bättre, än att volocherne blefvo alldeles af fienden bortdrifne och han sjelf fången, hvarpå arméen begynte lida stor nöd särdeles på bröd. Alltså resolverade H. M. att gå öfver Niperströmmen och tog först läger på fältet öfver strömmen framför Mohilow.

Sedan hela arméen var nu passerad Niperströmmen, fortsat⸗tes marchen till staden Czienkow, där fiendens arrier garde blef attaqueradt och pousseradt öfver Soss strömmen, hvilka i sin retraite satte elden i deras brygga och sig posterade uti deras retranchement på andra sidan strömmen. Härifrån befalte H. M. mig uppsätta marche till staden Messislow, hvarpå arméen fortsatte sin marche igenom byen Malutitza, som var en liten mil från staden Dobra, där fienden stod med hela sin armée bak ett stort kärr, som var vid den lilla ström, och sig retran⸗cherade starkt vid alla passager.

I detta läger var H. M:ts armée något separerad, efter fältet ej var så stort, att hela hela arméen kunde stå tillhopa. General major Roos med 4 regementer infanterie och ett cavallerie tog sitt stånd på detta lilla fältet vid en damm, som gick öfver ett kärr. Fienden hade sina fältvakter vid denna damm på höjden och med vakt besatte ändan af dam⸗men uti en qvarn. H. M. befalte mig att rida dit att bese desse

regementers läger och säga min mening, men ej ändra dess stånd. Sedan jag det besett, relaterade jag det till H. M., att samme general major Roos läger ej stod på det stället, som de hade assignationen, ty de böra stå vid den närmaste dammen näst högqvarteret och general major Sparre vid denne. Dessutan stå regementerne så trångt tillhopa i lägret, att cavallerie regementet ej kan rycka ut i fältet, om något allarm påkom. H. M. gaf general major Roos ordres, i fall att fienden skulle skjuta med stycken på dem, så skulle han bli ståendes; men i fall det ej skedde, så skulle han i skym⸗ningen rycka med sitt läger bättre upp på fältet, hvilket ock skedde, men dröjdes med ändringar af lägrets förfärdigande ända till dager, då fienden under faveur af en stark dimma attaquerade helt oförmodeligen öfverste Buchvalds infanterie regemente, som höll på att rycka in sina tält, hvaraf de i för⸗stone, förr än de kommo till gevär, ledo stor skada; men sedan de andra regementer kommo till hjelp, blef fienden repous⸗serad och i ett kärr drifven, där en stor hop blef af fienden ihjelskjutne af våre.

H. M. resolverade andra dagen därpå att uppbryta i dessein att attaquera fienden i sitt läger och togs läger ¹/₂ mil ifrån fien⸗dens. Dagen därpå befalte H. M. mig, att jag skulle följa med H. E. fältmarskalken, som skulle recognoscera fiendens läger. När vi nu kommo när fiendens läger, så voro de alla bort marcherade och eld i lägret satt, och sågo vi inga mer än deras arrier-gardie, som marcherade stora vägen efter deras armée till staden Messislow, hvilken stad de ock uppbrände.

H. M. uppbröt andra dagen i dessein att taga sitt läger på stora vägen ifrån Messislow till Smolensko i hopp att kom⸗ma i action med fienden. Men som fienden hade ingen bagage med sig, alltså hinde de förut till sitt retrancherade läger bak

en stor morasig ström 4 mil ifrån Smolensko. I denna H. M:ts marche föll ett fiendens partie på öfverste Alfendils regemente, men blefvo repousserade och slagne. Fiendens cossacker satte eld i alla byar och uppbrände allt fourage, hus etc. H. M. gaf ordres till arméen, att de skulle söka släcka elden allt hvad de hinte.

När de ankommo till detta läger på vägen ifrån Messislow till Smolensko efter några dagars stånd, resolverade H. M. avancera fienden närmare. När nu arméen var i full march, stod fienden med en corps af 1000 dragoner bak en ström på höjden. H. M. lät på vår vänstra granadeurerna af gardiet passera den lilla strömmen jämte de sex esquadroner, jag hade med mig till betäckning att intaga lägret, med hvilken H. M. marcherade åt höger. När H. M. kom med dessa på höjden af fältet, kom H. E. fältmarskalken med Östgötha cavallerie regemente emot H. M. och sade: Här måste man göra en convallade med. H. M. bejakade och befalte, att fältmarskalken skulle låta avancera de andra regementer, hvarpå H. E. fältmarskalken red tilbaka efter dem. Imedlertid attaquerade H. M. i person fienden med detta ena cavalllerie regemente. Jag följde efter med de sex esquadroners betäckning och hinte på fienden, när H. M. i svåraste träffningen var att dess häst blef skjuten och fick igen den döda general adjutanten Thure Hårds häst, då fienden blef repousserad och retirerade sig öfver et pass vid en by. H. E. fältmarskalken marcherade med cavallerie i dessein att komma fienden i ryggen och coupera dem vid passet; men som han fann för sig ett kärr, det ej var att passera, alltså måste han ändra sin marche, och kom ej förr till H. M. än som actionen var förbi och fienden alldeles borta. H. M. befalte mig härpå sätta läger på detta fält.

Andra dagen därefter befalte H. M. avancera närmare fienden och togs läger på det fältet, som var framför fiendens retranchement, hvilket var bakom en ström, som hade moras på bägge sidor om strömmen och omöjeligt var att passera, emedan fienden vid alla passager sig starkt retrancherat. När H. M. stått här i lägret några dagar, kom H. M. till mig i mitt tält, och sade, att jag skulle råda honom vidare, hvart arméen skulle marchera. Jag svarade: Som jag intet vet E. M:ts dessein, hvart han vill taga vägen, alltså kan jag ej något därtill svara. H. M. svarade, att han ingen dessein hade. J. s.: E. M. vill allena raillera med mig, nog vet jag, att E. M. har någon dessein, hvart ut han tänker vilja gå. H. M. s.: Jag intet vet, hvart ut vi vidare skola marchera med arméen, utan I måste nu föreslå någon utväg, hvart hän vi skola gå. J. s.: Vid sådant tillfälle är det mig för svårt att kunna göra. — I det samma hördes allarm sköts af fältmarskalken, hvarpå H. M. red bort ifrån mig. Andra dagen om förmiddagen kom H. M. igen till mig och frågade, om jag hade tänkt på något moyen, hvart arméen skulle vidare marchera. J. s.: Som jag ej vet, om det är rätt E. M:ts alvare, alltså har jag ej tänkt därpå. H. M. försäkrade mig, att det var hans fulla alvar. Sv.: Så finner jag E. M:ts vilje mig alltför svår, ty E. M:ts råd och generaler tillkommer vid sådant tillfälle att råda. H. M. s.: Betänk I sjelf, hvad de kunna mig råda, ty de veta intet af vägarne eller landets situation; utan I, som informerar eder om vägar och landet, kan råda mig, men de intet. J. s.: Jag tillstår, E. M. har raison i det; men jag ber få så länge tid, att jag kan betänka mig och bättre informera mig om alla vägar. H. M. befalte mig det göra och säga honom svar. Alltså gick H. M. ifrån mig. Jag gick straxt till H. E. fältmarskalken och honom upptäckte, huru Konungen i 2:ne dagar

har presserat att råda, hvart ut arméen vidare skulle taga vägen; men som det mig ej tillkommer att göra, alltså har jag ej dristat råda Konungen till något, utan bad H. E. såsom dess fältmarskalk och råd ville nu råda H. M. till det, som han finner till Konungens tjenst nyttigast och bäst. H. E. tackade mig, för det jag upptäckte honom H. M:ts åstundan, sade ock därhos, att han tillförene talt med grefve Piper esom oftast att vilja råda Konungen. Men det är en underlig man, när jag honom därom tilltalar, ty han svarade: den djefvul, som tillförene rådt, han kan råda härefter. Jag bad H. E. vilja för Guds skull abandonera all ovänskap och jalousie, som de kunna hafva sig emellan, och nu med enighet råda Konungen till det, som bäst och nyttigast kan vara. Han svarade, att han det gärna skall göra, och bad mig säga, hvad utvägar vore att råda. J. s.: Att råda, det underståár jag mig ej, men informera E. E. om vägarna efter den kundskap jag har, det vill jag gärna göra. H. E. tog sina geograph chartor fram och frågade mig, hvad kundskap jag hade om vägarne. J. s., och viste, att den stora vägen, som går förbi Smolenske till Moskow, har fienden retrancherat sig vid och omöjeligt att marchera och forcera, emedan fienden vid all händelse, om han skulle abandonera, lär bränna och ruinera, alltså att omöjeligit är för människo ögon kunna där framkomma. H. E. svarade: Den vägen är omöjeligt och går ej an. — Den andra vägen är att draga arméen tillbaka öfver Niper-strömmen och taga qvarter i det Wittenska, därpå har jag alla byarne specificerade i tariffen. H. E. s., att Konungen lär det ej vilja göra, sedan veta vi, att fienden stått där i qvarter öfver hela vinteren och öfver Junii månad, så att där lär vara ringa eller alls ingen fourage eller proviant till fångs för arméen. J. s., att det är allt sant, som E. E. säger, och lämnar i dess

behag att discourera med Konungen, som han finner bäst. H. E. frågade mig vidare, hvad vägar vore. J. s., det den 3:dje vägen vore på vår högra sida att gå till cossakernes land Severien, där fuller subsistance finnes, men däremot är att akta, det alla invånarne i landet ha gevär och staden Zihilow är besatt med rysk garnizon. H. E. s.: Den staden är af intet värde, och den kan Konungen intaga, när han vill; cossakerne skola ej eller oss skada. J. s., att jag hvarken kan råda till eller af, utan vill gifva den kundskap jag har fått om det landet. H. E. s.: Jag vill informera H. M. om allt detta, och då kan han utvälja det han tycker. Frågade mig, i alt fall H. M. skulle villa gå till Severien, hurudana vägar dit vore. J. s., dit vore tvenne vägar igenom en skog, som är 9 polska mil lång, och i skogen är på hvar mil små byar, där fourage kan fuller finnas, men proviant lär där ej vara till fångs. H. E. frågade, huru jag mente arméen kunde förläggas där i qvarter. Jag viste honom på chartan, att Konungens armée kunde förläggas ifrån staden Potzianow till Staradubb, och general Lejonhufvuds armée kunde fatta post i Staradubb och sätta sina qvarter bak Staradubb Oziesnihow att indrifva proviant för hela arméen. Detta project fann H. E. rätt väl och bad mig gå till grefve Piper och informera honom om allt detta, som jag med honom discourerat.

Jag efterkom straxt hans befallning och gick till grefve Piper. När jag nu kom till grefve Piper, så upptäckte jag honom lika som fältmarskalken, huru H. M. velat, att jag skulle råda honom; men som det ej mig tilkommer att göra, utan E. E. och fältmarskalken, alltså har jag varit hos fältmarskalken, som mig befalte, att jag skulle gå till E. E. och gifva den efterrättelse om vägarne, som fältmarskalken discourerat om. Grefve Piper svarade mig: Det är nog att beklaga, vi nu

genom commissair skola tala vid hvarandra, och är ingen annan orsak till det missförstånd, som är oss emellan än det, att när jag beder H. M. och fältmarskalken se sig före och icke så öfverdådigt fälas fram, som vi göra, då ler H. M. och fältmarskalken åt mig och tractera mig rätt en ridicul. Jag har länge sedan sagt, det skulle så komma, att Konungen ej visste sjelf, hvar han ville taga vägen, efter han ingen dessein förut har gjort sig, och har I gjort rätt väl, att I intet har rådt Konungen till något, utan upptäckt Konungens vilja till fältmarskalken först. Han frågade mig sedan, hvad utvägar vore att taga i betänkande. Jag informerade H. E. om allt, på samma sätt som jag tillförene till fältmarskalken hade gjort och ofvannämnt står. H. E. sade: Att gå tillbaka öfver Nieper strömmen, det lärer Konungen ej göra, ty han lär hålla det för en skam och hellre våga allt. Därhos sade: Om Konungen resolverar gå till Severien, så tror jag, att ryssarna ej lära drista sig att bränna, som de nu göra; utan lära då cossackerne hålla med oss. J. s., att jag ej kan det veta eller försäkra utan förmodar, att de ej lära låta bränna sitt land i fall det marchen dit gingo. H. E. s., att han ville sända till fältmarskalken bud, på det de kunde följas åt till H. M., sade ock, att hans svåger Meijerfelt lär ej vara nögd, om H. M. resolverar gå till Severien, ty han har velat ha sin fru till sig, och min svärfader har ock skrifvit mig till och begärt, att det kunde ske. J. s.: E. E. lär discourera och råda H. M. som nyttigast och bäst är. Grefven frågade mig, om någor annor utväg vore, än desse tre vägar, I mig sagt. J. s., att jag inga andra vägar vet än desse. Gr. s.: Konungen får nu välja, hvilken han åstundar. Alltså gick jag ifrån grefven.

När nu bägge grefvarne voro hos H. M., och hvad de där discourerat med Konungen, vet jag intet, utan kom H. M:ts

kammar laquay efter mig, att jag skulle uppkomma till H. M. När jag nu inkom, voro grefve Piper och fältmarskalken samt general major Meijerfelt hos H. M., som viste sig mycket förnöjd och nådig emot mig och tog mig vid armen samt förde mig till sitt bord, därest grefve Piper satt och skref. Grefven sade till mig i Konungens presence, det H. M. resolverat gå till Severien, och bad mig gifva honom uppsats på general Lejonhufvuds marche till Staradubb. Jag frågade, hvarest general Leijonhufvud vore. H. E. svarade, att han än ingen visshet hade, hvar han vore, men till staden Sklow skall han komma. H. M. sade, att hans volocher fått kundskap, det Leijonhufvud skulle stå vid en stad som heter Ozianse och frågade, om jag visste, hvar den vore. J. s., det jag väl vet, hvarest den staden är, och sade: Om E. M. så behagar, vill jag gifva uppsats på vägen ifrån Ozianse och Sklow till Staradubb. H. M. s., att det vore bäst, och befalte mig det göra. Alltså gick jag hem till mitt tält och förfärdigade uppsatser på bägge vägarne. När jag nu kom tillbakars till H. M. och uppsatserna till grefve Piper lefvererat i Konungens presence, som dem beság emedlertid grefve Piper skref, frågade H. M. mig i fältmarskalkens presence, huru många vägar voro igenom skogen, och om där vore byar att stå vid. Jag svarade, att där vore trenne vägar och byar vid hvart nattläger; men vägarne äro något elaka och behöfva att repareras. Fältmarskalken sade då till H. M.: Efter Gyllenkrok har kundskap om vägarne och landets situation, så vore bäst att han uppsatte ett memorial, hvad han tycker nödigt vara att påminna. H. M. svarade, att det vore rätt väl, om han det ville göra. J. s.: Där E. M. det åstundar, så vill jag det gärna göra. Alltså gick jag hem till mig och gjorde tvenne memorialer. Desse 2:ne memorialer har jag lefvererat till H. M., som dem

nådigt upptog, och tillika med fältmarskalken dem igenomläste, efter hvilka fältmarskalken uppsatte skrifteliga ordres för den commenderande generalen på H. M:ts befallning, och var ingen annan ändring i det, än att commendera 2000 man infanterie med 4 stycken och 1000 man cavallerie, så ock afslog H. M. det mouvement af cavallerie till byn Romanof; det öfriga blef allt observeradt. H. M. frågade mig i fältmarskalkens presence, hvilken general man skulle taga därtill. Jag svarade: Den E. M. sjelf behagar att nämna, vill jag informera sedan om vägen. H. M. befalte mig nämnda den, man skulle taga till detta commando. Jag svarade och excurerade, att jag intet annat kan göra, än uppräkna den ena efter den andra. H. M. befalte mig det göra. Alltså nämnde jag general major Sparre. Men H. M. svarade: Han skrifver och raisonerar så mycket i sina bref, man kan intet svara honom på allt. Jag nämnde därpå general major Roos; men H. M. sade nej. Derpå nämnde jag general major Meijerfelt. H. M. svarade sammaledes nej. Därpå nämnde jag general major Kruse. H. M. svarade: Gubben vore braf nog, men han orkar intet stå ut med de stadiga marcher och sedan ser han intet väl med sina ögon. Därpå blef Lagercrona af fältmarskalken föreslagen, hvilken Konungen tyckte om, befalte alltså mig att skicka efter Lagercrona, det jag ock gjorde, och han sig till H. M. förfogade. Hvad H. M. med honom talt om detta commando, vet jag intet; utan när han gick från Konungen, sade han till mig, att jag skulle ingå till H. M. När jag nu inkom, så begynte fältmarskalken uppläsa för H. M. Lagercronas ordres, som allt var stält efter mitt memorial. H. M. frågade mig, om där vore något att påminna. J. s., att jag intet visste något, emedan orderne äro klara, hvad Lagercrona skall göra. Jag frågade, när H. M. ville, att han skall marchera med sitt partie. Han

svarade: I morgon bittida. Jag frågade, när H. M. vill uppbryta med dess armée. Hans M. svarade: I morgon bittida, ty vi kunna här ej längre stå; här är regemente, som på 3 veckors tid ej haft bröd. J. s: Att förse ett regemente eller mer kan väl moyen finnas, men för hela arméen är omöjeligit. H. M. sade: Jag låter det vara, att man finge bröd, men här är intet fourage mer för hästarne. Jag svarade, att jag vill taga på mig skaffa för 8 dagar fourage, och innan den tiden är Lejonhufvuds armée i säkerhet. Men H. M. sade: Nej, här är intet till finnandes; utan befalte mig uppsätta marchesedlar. Jag frågade H. M., om han ville, att hela arméen skulle marchera tillhopa eller separera sig på flere vägar. H. M. frågade mig, om många vägar voro för arméen. Jag svarade, att 3:ne stora vägar vore till Kritziuf. H. M. s.: Så kan I fördela dem på samma vägar; hvarpå jag gick hem till mig att förfärdiga marchesedlarne. I det samma mötte mig öfverste Dückert och frågade mig, hvad på färde var. Jag svarade i förbigående, att allt går på galna, och alltså gick fort till mig. När nu marche sedlarne voro färdige, gick jag upp till H. M., som befalte mig, att jag skulle gifva Lagercrona sin och låta qvartermästarne veta, att de en timma för dager skulle samlas vid Lifregementet. Hvarpå gick jag till Lagercrona och gaf honom sin marchesedel jemte en liten charta af de principalaste orter i Severien.

Andra dagen därefter bröt först Lagercrona upp för dager, men arméen när dager var och marcherade till Kritziuf. När nu H. M. var ankommen i lägret och tälten uppslogos, kom den stora polacken från H. M., som kallades Aulujus, i fullt rännande öfver fältet och skyndesamt gick in till fältmarskalken. Cancellie rådet sade, att denna polack hade varit afsänd med ordres till general Lejonhufvud, men ej kunnat komma igenom för fiendens partie.

Arméen marcherade andra dagen därpå fort. Jag fick efter min begäran permission att rida till general major Lagercrona att informera hans vägvisare. Jag träffade först major Appelgren och Koskull, som höllo på att arbeta bryggorne. Jag bad major Koskull skicka straxt till Lagercrona och be honom, att jag finge tala med honom. General Lagercrona kom till mig, då jag honom bad, att jag kunde få tala vid hans vägvisare och informera honom om rätta vägen uti skogen, på det han ej måtte föra partiet orätt. Men Lagercrona sade sig hafva bättre uppsats på vägarne, än den jag honom gaf, hvilken jag ville se på, som han mig lofvade, gick bort och kom ej mer igen, utan jag fick tidningar, att han var bortmarcherad, hvarföre jag väntade till andra dagen, då H. M. med sin armée kom, då H. M. fick ett bref af Lagercrona, som H. M. gaf mig att läsa, däruti general major Lagercrona skref, att han stod på ett bohlvärk, och att han fått en genväg till byen Lessna vid Betzets strömmen. Jag såg på mina memorialer öfver alla vägar och sade till H. M., det jag fruktar general majoren ej får den genväg, som han skrifver om, ty han står nu med partiet intet på rätta vägen. H. M. svarade: Efter han skrifver, det han fått en genväg, så lär I den vägen ej ha kundskap om. J. s.: När arméen i morgon bryter upp, så lär man få se, om general majoren kommer på den vägen; är han då ej där, så går han orätt.

Andra dagen, när arméen kom till sitt läger, sågs inga spår efter partiet, mindre kunnat få någon efterrättelse om general majorens marche, emedan allt folk var bortflytt ifrån denna by. J. s. till H. M., det min vägvisare försäkrar, att ingen väg är till Lessna, och jag fruktar han går orätt. H. M. sade: Efter han skrifver så positivt, det han har en genväg till byen Lessna, så måste vi vänta, tills vi kommit dit, då

han ofelbart lär vara för oss. Andra dagen därpå, då arméen kom till en by, som var 2:ne mil från Lessna, voro några bönder hemma och en polsk adelsman, hvilka jag frågade vid min ankomst, om icke något folk af våra har här förbimarcherat till Lessna. De svarade mig, att ingen har här marcherat, ej eller voro några i Lessna. Detta allt berättade jag H. M. H. M. sade: I håller honom allt för galen, att han skulle så gå orätt, emedan han skrifver, det han har en genväg till Lessna; I måste ej vara vän med Lagercrona. J. s.: Det vet Gud, att jag ingen ovänskap har med honom, och är teckn, att jag är hans vän, efter jag vill gärna bringa honom på rätta vägen. H. M. s.: Vi lära i morgon få se, om icke han är för oss i Lessna och arbetar på bryggan.

När H. M. ankom till Lessna, var general majoren ej där, mindre hördes af honom, då H. M. s. till mig: Nu ser jag, att Lagercrona fälas hel galen, och frågade mig, hvad som nu vore till görandes. J. s.: Om E. M. behagade låta skrifva honom till, efter han går på den stora vägen till Staradubb och ej kan komma mer hit, det han då går och fattar post i staden Staradubb. H. M. s.: Vi behöfve intet skrifva honom därom till; efter han går på den vägen, så lär han ofelbart gå in i Staradubb. J. s., att jag önskar, han måtte det göra; men jag fruktar, att det ej sker, om han ej får H. M:ts ordres därtill. H. M. s.: Han fälas fuller galen fram, men så galen kan han aldrig vara, som I hålla honom före, det han ej skulle gå in i Staradubb, när han kommer dit. J. s.: E. M. lärer det sjelf få spörja, om icke det sker, som jag menar. H. M. bad mig säga min raison, hvarföre Lagercrona ej skulle gå till Staradubb. J. s., det Lagercrona lär tänka, att den passagen vid Ipzit strömmen lär vara så farlig, efter han har ordres där retranchera, om något fientligt voro å färde; alltså lärer han

häldre vilja marchera dit, än blifva vid Staradubb att favori≠sera E. M:ts marche i landet. H. M. sade: Så galen är han intet, att gå så i krok och komma emot oss försäkrar jag ej sker, utan han går in i Staradubb. J. s.: Tiden lär sådant visa, hvad han tager sig före. H. M. bad mig säga, hvad nu vore till görandes. J. s.: Om E. M. så behagar, låta gardie och Dahl≠regemente gå förut med Koskulls partie att taga stånd vid staden Malin, så kan arméen följa efter, allt som de kunna hinna.

H. M. consenterade därtill och i person gick med sitt gardie etc. förut, därest infanteriet vid Betzet strömmen klädde af sig och gingo under armarne genom strömmen; alltså fort≠sattes marchen med dem. I denna marche fick H. M. bref ifrån general major Kruse och sade mig, att fienden hade attaquerat samma colonne i marchen, men fienden hade blif≠vit slagen och mist öfver 400 man. Eder påminnelse, I gjorde om infanteriet vid den colonne, var väl och nyttig. När H. M. denna natt kom i qvarter, kom fältmarskalken till H. M. och följde med honom. Sedan H. M. var kommen staden Malin på 2:ne mil när, resolverade H. M. taga stånd i en by, som var på vägen från Malin till Staradubb, att vänta på kundskap om Lagercrona. Arméen hastade sin marche emedlertid och tog sitt stånd i staden Malin och dess om≠liggande byar. General major Creutz med sista colonnen hade väl tidningar, att general Lejonhufvuds armée haft en action med fienden; men ej efterrättelse kunnat få af invånarne i lan≠det, huru den var aflupen.

Den 1 October ankom då varande major Appelgren till H. M. med bref från general Lagercrona. Konungen frågade då straxt, om Lagercrona var i Staradubb, hvartill majoren sva≠rade nej; utan sade, det fienden för 2:ne dagar sedan fattat

post däruti med 2000 man ryssar utom cossackerne. H. M. blef däröfver rätt otålig och sade: Lagercrona måtte vara hel galen och ifrån förstånd; efter han gått den vägen, så borde han gått in i Staradubb; och frågade, hvad orsaken varit, att han det ej gjort. Majoren svarade, att general major Lagercrona varit Staradubb med sitt partie på 1/2 mil när, då ock alla öfverstarne anmodat, att han skulle fatta post däruti; men general majoren svarade, som han inga ordres därtill haft, och han ej dristar attaquera cossackerne, som däruti stodo, utan ordres, om de honom ej godvilligt ville insläppa. H. M. sade, att han inga ordres behöfde därtill, emedan han gått den vägen emot ordres och varit Staradubb så när, alltså har han bort fatta post däruti utan någre expresse ordres och hindrat fienden komma däruti; ty cossackerne ha ej dristat sätta sig emot honom. Majoren svarade: Alla öfverstarne hafva nog bedt honom därom, men han refuserat och sig resolverat marchera E. K. M:ts armée närmare och står ungefär 4 mil här ifrån. H. M. svarade: Han är hel galen och vet ej, hvad han gör; frågade alltså, hvar före han ej hindrat fienden att bränna här i landet. Majoren svarade, att han fuller sökt med partiet det göra; men det är omöjeligit det kunna hindra, emedan fienden går med sina partier öfver-allt undan oss och tänder eld på byarne, så snart de se vi vilja dit, och det gör fienden allenast med några man, som rida straxt bort, när elden är upptänd, så att general majoren icke kan hinna på dem, ehvad flit han gör. När H. M. hade läsit general major Lagercronas bref, sade han till mig: Lager-crona har burit sig galit åt och begär få veta, hvart han skall taga vägen. J. s.: Det är mig okärt, att E. M:ts dessein är alldeles om intet, och jag fruktade straxt det skulle så gå med Lager-

crona, som skedt är. H. M. sade: Det står nu ej att ändra hans galenskap, utan I måste anvisa honom någon ort, där han kan stå till vidare ordres. J. s.: Som jag ingen rätt kund⸗skap kan få om den Staradubbske districten, efter allt folket här äro bortlupne, alltså är bäst, om E. M. så behagar, att han sätter sig i en by, där han kan få subsistence, på vänstra sidan om vägen härifrån till Staradubb till vidare ordres. Konungen samtyckte därtill och afsände major Appelgren med samma ordres.

Dagen efter majorens afresa ankom en af Dahl regementets recruter ifrån general Lejonhufvuds armée. H. M. befalte mig taga samma soldat till mig i qvarter och den examinera, som utsade, att fienden attaquerat general Lejonhufvuds armée Micheli dag klockan 11 förmiddagen, och har action varat till det blifvit mörkt, då fienden blifvit stående på ett litet fält emot general Lejonhufvuds armée och gjort upp eldar, det ock gene⸗ralen gjort på sin sida. Härpå har general Lejonhufvud gifvit infanteriet ordres att taga alla hästar med bagaget och så i tyst⸗het marchera om natten, då denna soldat har ridit vilse och kommit på en annan väg, som gått till denna vägen, Konungens armée marcherat. Jag frågade honom, om general Lejonhuf⸗vuds armée förlorat mycket vid denna action. Han svarade, att han det ej visste, men att fienden mycket förlorat i den action, det är visst, ty hela fältet, där fienden stod, var mycket döda på. Jag relaterade Konungen denna soldats rapport, hvilket H. M. så tournerade, att soldaten lärer vara rädder, och försäkrade, att Lejonhufvud lär ha slagit fienden. Jag sade, jag önskade det måtte så vara, men soldatens relation är, som jag har sagt. Men som sedermera drängar och flere ankommo, som confirmerade detsamma, alltså sökte fuller H. M. att cachera sin chagrin, han hade, att alla hans

desseiner blefvo om intet, och var i några dagar så orolig, att han om natten kom till mitt qvarter, där öfverste Carl Hård låg med mig i en stuga, då vi måste bägge entretenerade H. M. med indifferenta discourser, emedan Konungen ej kunde sofva, och måste följa H. M. till sitt qvarter och sammaledes discurera med H. M., medan han låg på sin säng i sina kläder.

Omsider kom tidningar ifrån general Lagercrona, att general Lejonhufvud var till honom kommen med resten af sin armée, hvarföre resolverade H. M. att uppbryta med arméen och marchera vägen till Staradubb. Öfverste Hamilton blef commenderad med 1000 man rytteri att gå fiendens poster i ryggen, som brände byarna och fördrefvo invånarne i landet, hvarpå fienden vände igen med bränningen, och general Lejonhufvud mötte H. M. i första nattlägret och relaterade om sin action vid Lessna för Konungen, det han kl. 11 Michaëli dag kommit i action med fienden, som varade till mörka natten, då han stälte sig på ett litet fält vid byen Lessna, där ock fienden blef ståendes, och gjordes eldar på bägge sidor. Generalen sade ock, att han samma natt tänkt gå till Propois, men som fienden där stod med en stor corps att hindra honom passagen öfver Soss strömmen, alltså har han varit obligerad att quittera sitt bagage och artillerie, på det han sedan kunde salvera resten af arméen öfver en liten skogsväg på fiendens vänstra, och så vida reuserat, att generalen hade med sig i behåld 6700 man, hvilket manskap Konungen befalte mig indela till de andre regementer af dess armée, att njuta där sitt underhåll.

Härpå continuerade H. M. sin marche Staradubb på en mil när, då han fick kundskap, att fienden besatt Staradubb med 10,000 af ryssar och cossacker, där hos att fiendens armée var i full marche däråt. H. M. befalte mig därpå upp=

sätta marchen åt Baturin för regementerne, hvilka ock efter deras ordres fortsatte samma marche Staradubb förbi åt Baturin.

När nu arméen var några mil förbi Staradubb, ankom en cossackisk officer, afsänd ifrån Mazeppa, med en lifländsk klockare, som talte cossackska och tyska, hvilka mötte general Creutz i vägen, som denne cossack sjelf i person bragte till Konungen. Samma cossack officer anhölt, att H. M. skulle ändra sin marche att gå till Novogrod Zivirski och där straxt låta fatta post. H. M. lofvade det och befalte mig tagasamme cossakske officer till mig i quarter, det jag giorde. I det vi såto till måltids, kom denne officers dräng ifrån Novogrod Zivirski, och sade det fältmarskalken Cziermetow är i full marche till Novogrod Zivirski, alltså bad denne cossacke officer, att jag skulle be Konungen, det han skyndesamt ville dit sända ett partie, som där kunde fatta post. Jag gick ock straxt upp till H. M., som nyss var kommen ifrån sin middagsmåltid, och sade Konungen cossackens begäran i general major Creutz presence. H. M. lofvade, det skulle ske, men dröjde med sin resolution till afton, då general major Creutz fick de ordres att taga med sig några regementer cavallerie och infanterie jämte bagage att marchera till Novogrod Zivirski. H. M. med resten af armeeen skulle andra dagen om morgonen följa efter general major Creutz.

Efter dessa ordres fortsatte han sin marche på en mil när Novogrod Zivirski, då han fick några fångar af fienden, som skulle gå till staden, hvilka relaterade honom, att deras infanterie hade fattat post i Novogrod Zivirski redan, och att fältmarskalk Cziermetow står 1/2 mil ifrån honom bak ett stort kärr. General major Creutz aviserade Konungen allt detta, som sin marche skyndade att attaquera fienden. Men förr än H. M. hant fram med arméen, var Cziermetow öfver Desna

strömmen till staden Novogrod. H. M:ts armée blef förlagd i byarne, Novogrod på en mil när. Konungen gaf ordres, att bryggan skulle slås öfver Desna strömmen vid ett bohlvärk, som var $1^{1}/_{2}$ mil från staden Novogrod när, men fienden retrancherade sig på andra sidan strömmen vid alla passager, satte ock hop batterier af canoner och bomber upp, med hvilka de hindrade Konungens arbetare, att Konungen resolverade abandonera denna passagen och passera Desna strömmen 3 mil nedan för strömmen. Här ankom Mazeppa till H. M. Hvad raisonement H. M. haft med honom, vet jag ej, utan resolverade H. M. att passera Desna strömmen 3 mil nedanför samma ström, därest fienden tenterade heller att disputera passagen, men blef repousserad, och fortsattes marchen till Baturin.

Här i marchen kom tidningar, att fienden intagit Baturin och den förbränt, hvarefter de sig retirerade till deras armée, som stod vid Glukov. H. M. fortsatte sin marche likafullt till Baturin, och tog dess armée sina quarter i byarne på denna sidan Semströmmen. Här sände H. E. grefve Piper efter mig, och när jag kom till honom, sade han mig, det Mazeppa har talt med honom och anhåller, det Konungen skall låta fatta post uti en stad, som skall heta Hadias. Han säger, att där skall vara en stark fästning och af den consequence för honom, att den håller 4 districter fri för fiendens infall dit. J. s., att hvar Hadias ligger vet jag väl, men om den är så väl befäst och af den consequence, som Mazeppa säger, vet jag ej; skulle Konungen vilja fatta post där, tycker jag det är något för hazardeust att skicka folk så långt bort ifrån arméen, emedan det är öfver 18 svenska mil härifrån. H. E. svarade och sade, det vore för långt, och bad mig säga samma raison för H. M., i fall han mig därom skulle tilltala. Andra dagen

för middagen kom H. M:ts kammar laqueij efter mig. När jag inkom, var Mazeppa och fältmarskalken hos H. M., då konungen i fältmarskalkens presence sade mig, att Mazeppa anhåller, det vi skull låta fatta post i Hadias, frågade, om jag visste hvar det låg, och bad mig säga min mening om det. J. s., att Hadias ligger 18 mil härifrån, och tycker mig, att det vore farligt att skicka något folk så långt ifrån arméen. H. M. sade: Det är förlångt ifrån arméen; hvad moien mena I det vore därtill? — Att i fall E. M. änteligen skulle villa låta fatta post i Hadias, så kan ej arméen här bli ståendes. Konungen frågade, hvar jag tyckte arméen kunde marchera. Jag svarade, att här vore en stad, som heter Romna, vid Sula strömmen och är 6 mil ifrån Hadias. Skulle E. M. det villa, så kan man vara närmare att soutinera dem i Hadias. H. M. och fältmarskalken talte med Mazeppa härom, som sade, det var en god stad och godt district att förlägga arméen uti, och vore ej Romna mer än sex mil från Hadias. H. M. resolverade att låta fatta post i Hadias, och att arméen skulle marchera till Romna, och fick jag ordres att assignera arméen sina quarter i det district.

Öfverste Dahldorf blef commenderad att gå till Hadias med sitt regemente och ett regemente infanterie och där fatta post. Arméen marcherade i sina qvarter vid Romna, där högqvarteret var. Uti denna marche eloignerade sig öfverste Dücker med sitt regemente ifrån infanteriet och gick till staden Smilaja, därest han blef attaquerad af fienden, dit ock infanteriet ifrån byen Kmelof marcherade honom till hjelp, så att fienden blef alldeles repousserad. I det samma attaquerade fienden det infanteriet, som stod hos bagagen i byen Kmelof, där ock fienden blef pousserad, och kom öfverste Dücker desse till hjelp, då fienden blef alldeles bortdrifven,

och så fortsatte desse regementer sin marche till sine qvarter vid Romna. Fältherren Mazeppa, som följde sina cossacker till Hadias, råkade i en liten action med fienden, som ankom med några regementer och fattade post uti en liten stad, som heter Weiprick och var en mil ifrån Hadias. Härpå retirerade Mazeppa sig med de sina till Hadias och kom till Romna. Dess öfverste Apostell deserterade ifrån honom och gick öfver till fienden, hvilken fattade post i en liten stad Zarotzin vid Pziolströmmen 3 mil nedan för Hadias. Fienden med hela sin armée satte sig i qvarter vid städerne Lebdin och Sem, som var 4 mil ofvan för Hadias.

I denna positure stod fiendens armée och K. M:ts armée en tid stilla uti sina qvarter, utan hvad partier å bägge sidor kunde inquietera hvarandra, till d. 15 December, då H. M. gaf ordres vid högqvarteret, att alla hästar skulle från fourage qvarteren komma hem. Officerarne af fortificationen kommo till mig och averterade mig om desse ordres. Jag gick härpå straxt upp till högqvarteret att informera mig om samma ordres visshet. I det samma mötte H. M. mig i vägen, som ärnade gå till mig, då ock H. M. gick in till mig. Konungen frågade, hvart jag ärnade gå. Jag sade, att jag ärnat gå till Düben och fråga honom, om ordres voro, att alla hästar skulle ifrån fourage qvarteren intagas, ty det har mina officerare mig sagt. H. M. svarade: Ja, det är så. Jag svarade: Efter E. M. gifvit så hastiga ordres, så måste något fientligit vara på färde. H. M. svarade: Nej, vi veta intet af något sådant, men vi kunna ej tåla, att fienden skall inquietera oss i våra qvarter, alltså vilje vi dem bortdrifva. J. s.: Som vi ligga mitt uti fiendens land, så kan annorledes ej gå till, dock Gudi lof har fienden ingen stor skada gjort E. M:ts armée här tills. H. M. svarade: Vi måste köra bort fienden längre ifrån oss, och

sedan taga bättre qvarter än desse, ty desse qvarter duga ej stort. Jag svarade: Det är mig okärt, att desse qvarter ej äro E. M. till nöjes, men jag tviflar mycket, att E. M. lärer få dem bättre på annat ställe och säkrare qvarter än desse äro. H. M. svarade: Omkring Hadias skall vara bättre städer och byar. J. s.: Efter den kundskap jag har fått, så äro fuller några städer men få byar på andra sidan Hadias ända till ödemarken; orsaken skall vara till de få byar, att när tar- tarerne falla in i landet, så retirera sig alla ifrån byarne med boskap och hvad de äga till städerne. H. M. svarade: I har ej rätt efterrättelse, utan jag försäkrar, där äro stora byar och städer och bättre att stå än här. J. s., att jag ej vidare kan säga, än hvad mig är sagt, och kan E. M. det ärfara, när han kommer dit. H. M. befalte mig härpå göra marche sedlarne färdiga för arméen och gick ifrån mig.

Jag gick samma dag vid middagstiden till fältmarskalken, då jag honom sade H. M:ts resolution, att han ville gå till Hadias och fördrifva fienden. Han svarade mig straxt: Jag håller ock det bäst före resolut att bortdrifva fienden. Som jag märkte af H. E., att han var af Konungens sentiment, alltså discurerade jag ej vidare därom. När jag nu gick därifrån, mötte jag H. E. grefve Piper på gatan ett stycke ifrån högqvarteret, som gick till H. M. Han ropade mig till sig och frågade, hvad galenskap nu är å färde, efter Konungen vill uppbryta. Jag svarade, att jag ingen orsak viste, utan det Konungen sig utlåtit emot mig, det han ej vore nögd med desse qvarter. H. E. svarade: Konungen har att tacka sig sjelf därföre, ty hade dessein på Staradubb blifvit rätt exequerad, så har han fått bättre qvarter, och jag tycker, att desse qvarter äro goda nog, ty desse regementer, som här stå, har providerat sig redan på proviant och fourage till en god tid, och jag har redan fourage för 2 à 3 månader. J. s.:

Gud gifve, H. M. ville stå här qvar, och jag försäkrar, att han hvarken vid Hadias eller annorstädes får så goda och säkra qvarter att stå uti som här. H. E. sade, att han går till Konungen, få se hvad jag kan uträtta. Alltså gick jag ifrån honom.

Hvad discours Konungen haft härom med deras exellencer, vet jag ej, utan bröt hela arméen upp d. 17 December 1708, och marcherade alla de regementer, som stodo i qvarter långs Sula strömmen, till byarne vid Coral strömmen, de andre regementer marscherade till Sulaströmmen i de utmarcherades qvarter. När jag med qvartermästarne och H. M:ts volocher kom till byen Lipova Dolina, så attrappera jag ett fiendens partie af 150 dragoner, hvilka jag lät straxt attaquera, som blefvo totaliter slagne och fågne, och undkom ej mer än 4 man. Den commenderande fiendens officer major sade mig, att czaren vore uppbruten med hela arméen att attaquera Hadias. Jag frågade, om czaren fått veta, att Konungens armée var i marche. Han svarade, att czaren intet viste derutaf, utan lärer nu af de 4 dragoner, som echapperat, få den kundskap. Jag rapporterade H. M. dennes rapport, hvarpå Konungen sände straxt 2 sina små volochpartier med ordres till öfverste Dahlhorf uti Hadias, men desse volochpartier kunde ej komma dit för fiendens trouper, som stodo framför Hadias, men rapporterade, att de sett fienden satt eld i förstaden Hadias, som de mente. H. M. bröt upp andra dagen och marcherade till Hadias, då förstaden var uppbränd och fienden alldeles med hast bortmarcherat. Konungen tog strånd med regementerne Hadias, men som största delen af husen voro uppbrände, kunde icke tredjedelen komma uti hus, hvaraf regementerne i den extraordinarie stora kölden faseligen mycket creperade.

H. M. blef här ståendes till julafton. Dagen förut befalte H. M. mig i fältmarskalkens presence straxt uppsätta arméens

marche till Weiprick, det jag och efter ordres måste förfärdiga vid H. M:ts bord. Under detta mitt arbete fick jag en sådan hjärtängslan, att jag måste gå ut H. M:ts rum och af svett blef så våter, som jag legat i vattn. H. M. och fältmarskalken frågade mig, hvad mig feltes och hvarföre jag så ängslades. J. s., att jag är så altererad och yr uti mitt hufvud, att jag icke vet sjelf, hvad jag gör. H. M. och fältmarskalken frågade orsaken, hvarföre jag var så ängslig. J. s. och bad H. M. för Guds skull ej illa upptaga den ängslan och fruktan, jag hafver öfver denna marche, att arméen förmedelst den extraordinaire kölden lär råka i större olycka, än han härtills haft. H. E. svarade straxt: Efter I är emot denna marche, hvad vilje I då H. M. skulle göra? Jag bad H. M. straxt igen ej illa skulle för Guds skull upptaga desse mina tankar, emedan jag ej rår därföre, ty af redligt hjerta för H. M. är mig sådant sensibelt. H. M. svarade mig: Nej, vi sku det intet illa upptaga, utan säg fritt er mening, hvad I tycken vi skola göra. Fältmarskalken bad mig ock säga ut min tanke. J. s.: Som jag hoppas, E. M. ej onådigt upptager min tanka, så tycker jag vara bäst till E. M. tjänst, att arméen ginge tillbakas till sina qvarter, och att Hadias vallar ruinerades och blefvo som en by. H. E. fältmarskalken svarade straxt: Jag tycker öfverstens raison är god och bästa resolution. H. M. svarade: Nej, det gör jag aldrig! och tog paperen ifrån mig och ville sjelf marchesedlarne skrifva. Men som H. M. ej kunde komma till rätta med dem, efter Konungen ej visste alla vägarne, ej eller hvarest regementerne stodo, alltså bad fältmarskalken Konungen, att han ville låta mig göra dem färdige, det H. M. och consenterade, och jag dem straxt färdig gjorde, hvilka blefvo straxt till regementerne sände. Härpå uppbröt H. M. julafton helt bittida och marscherade till Weiprick.

När Konungen kom när Weiprick och fiendens vackter blefvo oss varse, ty inga partier hade fienden ute för den stora köld som då var, då fiendens cavallerie, som då var 6000 man i Weiprick, retirerade sig i fullt galopperande ur Weiprick, och gingo durch till deras armée, som stod vid Libidin 3 mil från Weiprick, men infanteriet med cossackerne, som voro öfver 2000 man, blefvo qvar i Weiprick, hvilka straxt portarne tillslöto och dem barrikaderade. H. M. ville fuller, att dess gardie skulle attaquera, men som inga yxor var för handen att hugga portarne ned, ej heller stormstegar att komma öfver vallen, alltså resolverade H. M. att hålla Weiprick innesluten med 2:ne regementer cavallerie och 2:ne regementer infanterie. De öfriga regementer följde med H. M. till en by, som var 1/2 mil ifrån Weiprick, och stodo här stilla öfver julhelgen, så länge den faseliga starka kölden påstod, af hvilken köld många blefvo förderfvade, emedan få kunde komma i husen, utan gjordes skärmar af halm omkring elden, där folket låg. H. M., på hvars inrådan vet jag intet, lät tillsäga den ryske commendanten i Weiprick, att han skulle strax ge sig med sin garnizon till krigsfångar; där han det ej gjorde, skulle han straxt bli attaquerad och hela dess garnizon massacrerad, men han skulle blifva upphängd i porten. Samma commendant har svarat på denna proposition sålunda: som han visste, att H. M. var en herre, som hölt af de, som signalerade sig med tapperhet vid dess armée, alltså tror han ej, att H. M. skulle vilja så hårdt handtera honom och hans garnizon, ifall de skulle blifva öfvervundne, emedan han måste defendera sig efter sin herres ordres så länge han kunde. Att denna proposition var gjord till commendanten, fick jag först veta af hertigen af Wirtemberg, där general Ponjatowski och Lagercrona med öfverste Siegroth voro tillstädes och talte om

Weiprick, då Lagercrona sade, att det vore rätt commendanten hängdes, om han ej gåfve sig, efter Konungen vid arméen i egen person är tillstädes. J. s. Lagercrona: Jag undrar, hvad Dahldorf i Hadias skulle svara till en sådan proposition, om den skulle honom blifvit af fienden gjord. Han svarade mig: Det är åtskilnad emellan rysk och svensk. Jag svarade: Hvar måste tjena sin herre troget, på det han ej må lida något skymfeligit straff af sin herre för sitt fel. Om någon af desse bragt detta mitt tal för H. M., vet jag ej, men jag märkte af H. M:ts tal, att han måste detta fått veta, emedan han af rolig⸗het ibland i öfverste Siegroths och min presence repeterade desse ord som i sång: Lilla Weiprick, lilla Weiprick! Din commendant skall hänga. Jag låddes, som det mig icke an-gick, utan med stillatigande hörde.

Efter julhelgen, då kölden aftog, befalte H. M. mig uppsätta marche till staden Zinkow och där fördela regementernas stånd⸗qvarter, det jag ock strax gjorde. Alltså uppbröt H. M. och kom till Zinkow den 30 December. Efter nyåret 1709 be⸗falte H. M. mig göra project till arméens ståndkvarter, det jag strax gjorde, och bestod däri, att närmaste städer, som Hovodno, Kossmin, Opozno, Budizin, Dikanka, Lutten⸗ka och Zinkow skulle besättas med 3 à 4 regementer in⸗fanterie och 2 regementer cavallerie med tillhörige få byar, som skulle blifva deras fourage och subsistence qvarter. Desse städer vore ej mer än 3 à 4 mil ifrån Zinkow, där högqvarteret skulle blifva. Det öfriga af cavallerie regementene skulle stå i qvarter längs Pziol⸗strömmen ända till staden Oltiva, där ock post skulle fattas, efter där var en brygga öfver Pziol⸗strömmen. Detta project för cavalleriet längs Pziol strömmen var Konungen nöjd med, men projectet i städerne behagade H. M. intet, ej heller utlät H. M. sig, hvad han åstundade, utan

var oförnögd öfver, det regementerne klagade sig öfver subsistence och fourage. Som jag såg H. M. ej ville resolvera sig till något, gick jag till H. E. fältmarskalken i dessein att be honom, det han ville råda Konungen att resolvera, hvad han behagade, efter regementerne klaga mycket öfver subsistance. När jag nu inkom hos H. E., som gick och besåg dem, som spelte kort hos honom, bad jag H. E., att jag kunde få tala med honom något apart. Därpå gick han in i sängkammaren hel allena med mig, då han frågade mig, hvad jag åstundade. Jag svarade: Som regementerne stundeligen ammoda om subsistance, och jag efter H. M:ts befallning har gjort ett project, som H. M. ej är nöjd med, ej heller vill resolvera, hvad han åstundar, hvarföre vill jag gärna visa E. E. samma project, som H. M. ej är nöjd med, på det sedan E. E. kan råda H. M. till det, som nyttigt vara kan för arméen conservation. H. E. svarade mig i bitterhet, om jag ej ärkände H. M. för min Konung, och huru jag understod mig, att sätta mig emot hans desseiner att göra honom allting svårt. Jag svarade med ett förskräckt sinne och rinnande tårar af mina ögon: Bevare mig Gud, att jag skulle vara så troförgäten att ej ärkänna min aldra nådigaste Konung för min herre eller i någon måtto sätta mig emot dess desseiner, mindre göra honom någon svårighet i dess vilja. H. E. svarade: Edra projecter äro så svåra, att H. M. ej kan dem agreera. Jag bad H. E. för Christi skull bedja H. M. utskicka partier och se efter, om flere städer och byar finnas, än som undersåtarne här i landet mig angifvit, ty mig är omöjeligit annorledes uppsätta dem, än de mig sagt. Finner H. M., att jag brukar något bedrägeri för min eller någon annans nytta, slå hufvudet af mig, jag begär ingen nåd, men jag har ett godt samvete, och fruktar därföre intet. Som H. E. såg, att mitt oskyldiga hjerta var i stor be-

dröfvelse öfver dess svåra expressioner, så bad han mig gifva mig tillfreds och frågade mig, om H. M. sett detta mitt project. J. s., att H. M. icke allenast sett det, utan har ock copia af samma project med charta af alla städer och byar jämte di⸗stancer marquerade. H. E. bad mig gifva mig tillfreds och lofva⸗de, att han ville tala med H. M. härom. Därpå gick jag ifrån H. E.

Jag minns ej visst, om ej andra dagen härpå den 5 Januari uppbröt H. M. med fältmarskalken och gick till Weiprick. Straxt efter H. M:ts afresa kom hofjunkaren Gustaf Adlerfeldt till mig, när jag än låg och sof, och frågade mig, om jag ej visste, det H. M. vore rester till Weiprick att det intaga. J. s., att jag ej visste det ringaste därutaf. Han frågade, om jag ej ville resa dit, så ville han följa med mig. J. s., att jag ville straxt uppstiga och efterse vid högqvarteret, hvilka ha följt med H. M. till Weiprick, då jag sedan vill låta honom veta min resolution. När jag nu förnam, att alla generaler, öfverste Siegroth och Carl Hård följt med H. M., reste jag med hofjunkaren Adlerfelt dit. Vid min ankomst fann jag H. M. och fältmarskalken vara utridne med general major Stackel⸗berg och öfverste Ziegroth, hvilka bägge skulle hafva dispo⸗sition om Weipricks attaquen. Sedan jag min underdåniga reverance gjort för H. M., höllt jag mig upp hos öfverste Casper Sperling och befattade mig intet med denna attaquen uti någon måtto. Dagen förut, d. 6 Januarii, när stormen skulle ske, var jag jämte de andra öfverstarne i H. M:ts rum, då H. M. gaf till fältmarskalken att genomläsa skriftelig disposition af stormen. H. E. sade vid detta leendes: E. M. faller Gyllen⸗krok i ämbetet. H. M. s.: Det ä ingen belägring, utan esca⸗ladering; den vele vi sjelf disponera; och bad mig gå till fält⸗marskalken att höra på dispositionen af stormen, som H. E.

uppläste högt i H. M. presence. När han det utläsit, sade fält-marskalken till mig: Hvad tycker I om den? Jag svarade, att den vore öfvermåttan väl uppsatt. H. M. s.: Säg mig, om I tycken vara något att påminna. J. s. som tillförene, att i dispositionen af stormen var intet att förbättra. H. M. befalte mig att säga, om jag något annat fann att påminna därvid. Jag försäkrade, att jag icke visste något därvid. Därpå sade fältmarskalken till mig: Efter H. M. vill, att I skall säga edra tankar därom, så påminn hvad I tycken. J. s., att jag gärna vill säga min ringa mening, så mycket jag förstår, ty sjelfva dispositionen af stormen kan ej ändras, emedan han har sina 3:ne rätta fördelningar, som vid alla attaquer observeras. Det endaste, som jag tycker därvid att påminna, vore det, att de som bära stormstegarne gå för mycket öppne, efter stormen skall ske ljusa dagen, så att om det manskap blifva ihjälskjutne, komma inga stormstegar fram. H. M. s.: De skola ingen nöd hafva, ty jag skall med styckena låta hålla vallen så ren, att fienden skall ej töras titta upp. J. s.: Om styckena det kunna göra, så hafva de ingen nöd. H. E. fältmarskalken frågade mig, på hvad sätt då jag vill hjälpa. J. s.: Om H. M. så i nåder behagade att låta förfärdiga några manteletter af fashiner, med hvilka man kunde avancera under vallen och med ett stadigt skjutande hindra, fienden ej kunde skada dem, som bära stormstegarne fram. H. M. svarade: De complimenter behöfvas intet, ty styckena skola hålla vallen ren, och skola de storma rätt middagstiden, och I skall själfva se, huru fort våra skola inkomma i Weiprick. J. s.: Vår Herre gifve dem lycka, jag hoppas det lärer gå väl.

När stormen angick middagstiden, kom ej mer än 2:ne storm-stegar fram till vallen, där sal. öfverstarne Frische och Casper Sperling stormade. Där öfverste grefve Jacob Sperling stor-

made, kom ingen stormstega till vallen. Orsaken var, att folket, som buro stormstegarne, blefvo ihjälskjutne. Där öfverste Alfendel stormade, kom allenast en stormstega till vallen, och blef i dessa stormar mer än 1000 döda förutan blesserde. Fältmarskalken fick en contusion för bröstet, när han skulle rida öfver fältet till esquadroner af dragoner, som skulle uti stormen rycka ända till vallen att skjuta på fienden med pistoler. Efter denna olyckliga action befalte H. M., att general Lejonhufvud i sitt namn skulle sända en officer till commendanten i Weiprick att låta honom veta, att vi i natt ingen lärer storma, och han kan säkert tro, det vi lära inkomma, då ingen människa skall blifva skont; men om de ville gifva sig till krigsfångar, skola de blifva väl hanterade och få behålla, hvad de hafva. Commendanten svarade, att om H. M. hade låtit tillbjuda dem den nåden i begynnelsen, så hade de straxt submitterat sig, och nu gärna emottaga den nåd och bli dess fångar. Hvarpå de om natten lefvererade en port till H. M:ts troupar och andra dagen blefvo escorterade till Zinkow, därest de i staden fingo goda qvarter och öfverste Ranck ordres att skaffa dem subsistance och dem bevaka.

H. M. sade mig här i Zinkow, att han ville utbyta desse fångar. J. s.: E. M. gjorde öfver måttan väl, om han det gjorde, ty desse och alla de andre, som äro vid regementerne, äro oss till ingen nytta, utan till stort besvär att bevaka och skaffa subristence åt. H. M. s., att han ville afsända 300 man med en öfverofficer och några underofficerer, då sedan czaren kan skicka igen 300 af våra, alltså continuera, till alla bli utbytta. J. s., att H. M:ts resolution vore rätt väl, och våra fångar skulle bli glada däröfver och arméen förstärkt af dem. Hvem som hindrat denna Konungens goda resolution, vet jag ej, men ingen utväxling skedde sedan.

När nu hela infanteriet voro komne till Zinkow och Lu⸗tenka i quarter, då fick H. M. kundskap, att fienden med några regementer dragoner fattat post i de städer, som jag projecterade till Konungens armées qvarter: Horodna, Kuls⸗min, Oputzno, lät ock fienden fatta post i Pultava med 4 regementer infanterie, så ock Oltva besätta vid Pziolström⸗men. Af denna kundskap om fienden blef öfverste Dükert commenderad med 600 man att attaquera de i Horodna, hvilka han ock slog och bortdref, samt några fånger med sig bragte.

Vid denna tid ankom H. E. grefve Piper och Mazeppa till H. M. att felicitera Konungen nyårs önskan. Jag var hos H. E. grefve Piper att felicitera honom till nyåret, då H. E. bad mig ge honom efterrättelse om Weipriks olyckliga action, det jag gjorde och informerade honom om allt; därjämte un⸗derrättade honom, att arméen allt för mycket separerat och att general major Creutz med 11 regementer cavallerie stodo här⸗ifrån öfver 14 svenska mil. Däremot står fienden med hela sin armée knappt 3 svenska mil ifrån oss, så att om fienden skulle vilja våga någon action, det jag fruktar, då det icke väl skulle aflöpa för oss. H. E. frågade, om jag det ej påminnt Ko⸗nungen. J. s., att jag det nog explicerat för Konungen, men H. M. svarade som alltid, att fienden ej törs oss attaquera. H. E. svarade, att han vid tillfälle skall tala med Konungen här⸗om, men som Konungen är mycket i sitt sinne bedröfvad öfver den olyckeliga Weipriks action, alltså måste jag något pa⸗tientera med denna påminnelsen; han lär hädanefter se sig bättre före. Altså gick jag ifrån H. E.

Som fienden förstärkte sig i staden Oputzno, som var 3 mil ifrån högqvarteret, alltså resolverade sig H. M. dem att fördrifva och befallte mig, att jag skulle skaffa vägvisare och

följa med honom, hvarpå uppbröt H. M. i mörkningen med 6 regementer cavallerie och marcherade vi hela den natten, så att vi voro en timma efter dagen vid Oputzno, då fienden ryckte ut med några esquadroner, när de blefvo varse Konungens volocher, som gingo förut. Men när de fingo se, att regementerne ankommo och begynte marchera upp att attaquera dem, så retirerade de sig i fullt rännande åt staden, då öfverste Taube med sitt regemente och Konungens volocher förföljde fienden ända till Woskla ström. H. M. med de andra regementerne marcherade att vilja coupera fienden vid strömmen, men som där var en stor precipice och omöjelighet att komma neder, alltså måste H. M. omvända och igenom staden det skyndsammaste som ske kunde marchera och hinte på fienden, som sig satte vid Woskla strömmen och voro öfver 8000 man starke. Konungen lät straxt desse attaquera och dem alldeles fördref, så att fienden i denna action förlorade öfver 1000 döde och 150 fångna lämnade.

H. M. tog härpå stånd medregementerne uti Oputzno och samma dag om aftonen afsände general adjutanten Duwald med orderne till de i Zinkow, att 2:ne regementer infanterie med general major Rosen skulle marchera till Oputzno, de öfrige regementer med artilleriet och general major Kruse skulle marchera till staden Kusmin och vidare vänta H. M. vid staden Koltiva. General major Creutz med de regementer, som stodo på andra sidan Pziolströmmen, skulle marchera och taga stånd längs Pziolströmmen på denna sidan och fatta post i Oltva. Härpå ordinerade H. M. 60 dragoner att blifva qvar i Oputzno och bevaka de 150 fångna ryssar, hvarpå H. M. resolverade marchera med regementerne till staden Koltiva. Jag påminte fuller Konungen i ödmjukhet, att de 60 dragoner med ryska fångarne stodo i fara, om

H. M. marcherade härifrån Oputzno, förr än infanterie regementet ankommo. H. M. s., att sedan fienden vore bortdrifven, alltså lärer ingen fiende komma hit igen. Härpå bröt Konungen upp och marcherade til Koltiva, därifrån fienden retirerade sig vid Konungens ankomst. Andra dagen om morgonen kommo tidningar ifrån Oputzno, att fienden hade attaquerat de 60 dragoner i Oputzno och alla fångarne igentagit samt hela det partiet slagit och till fånga tagit.

I medlertid H. M. här stod stilla, ankom auditeuren Ehrenros ifrån fienden på paroll att handla om utväxling och chartell. Vid dess ankomst relaterade han, att fienden lagt en kappa öfver hans hufvud hela vägen på 1/2 mil nära denna stad, då de släppt honom och bedt honom resa fort till Konungen. H. M. frågade, hvarföre de lagt kappa på hans hufvud. Han svarade, att han det ej visste. Jag sade, att de lära ha för sig någon enterprise. H. M. frågade mig, hvad jag mente det skulle betyda. J. s., att jag det ej kan gissa, men jag ville fråga auditeuren, om han ej hört något folk marchera på vägen, när han hitkom. Han sade, det han hört öfver allt i byar och annorstädes fiendens folk marchera. Jag frågade honom, om de marcherat på hans högra eller vänsta sida, när han hit kom. Auditeuren svarade, att de marcherat på hans högra. J. s. då till H. M.: Det är säkert orsaken, hvarföre de lagt kappan på auditeurens hufvud, när han hitkom, på det han ej skulle se eller höra trouppernes marche, och fruktar jag, de ha någon dessein på general major Creutz och de regementer, som ligga uti qvarter öfver Pziol strömmen, efter de marchera åt höger. H. M. svarade mig: Creutzen lär väl se sig före, så att de ej lär kunna skada honom, om de skulle våga sig dit åt; men jag tror det ej, de lära drista sig dit. J. s.: Tiden lärer visa det, om det vågas. H. E. grefve

Piper med högqvarteret ankom till H. M., då denne auditeur blef depecherad, på hvad sätt vet jag ej; dock blef ingen utväxling eller chartell upprättad.

Härpå bröt Konungen upp och marcherade till staden Otterkij, där fienden stod med hela sitt cavallerie. H. M. lät attaquera fiendens avant gardie och den repousserade alldeles, hvarpå fienden sig retirerade igenom Otterkij med sitt cavallerie och satte eld i staden. De marcherade till städerna Bohodokofka och Crasnacut att taga där stånd. Härpå blef gen. major Hamilton detacherad med sitt regemente att gå igenom Otterkis till Libidinska districten att dem uppbränna och sedan gå tilbaka till sitt ståndqvarter Budizin till vidare ordres. Hans M. fortsatte sin marche med gardiet, Dahl regementet, artilleriet och cavallerie regementet till Crasnakut, där fienden stod med 10,000 dragoner, hvilka H. M. med 21 esquadroner lät attaquera, och förlorade fienden i denna action emot 2,000 man, som sig retirerade till staden Bohodokofka. H. M. blef stående med cavallerie regementerne vid staden Horodna öfver natten. Andra dagen ankom Konungens infanterie och artillerie, då H. M. ärnade marchera efter fienden till Bohodokufka. Men som kundskap inkom, att fiendens hela force sig retirerat åt Bielogrodska districten, alltså marcherade Konungen till städerna Muravqua och Kolomak, i hvilken marche alla byar och städer blefvo uppbrände, efter undersåterne sine hus abondonerat.

Här i Kolomak befalte H. M. att informera mig om vägarne till Asien. J. s., att Asien vore långt härifrån och alldeles ej åt denna tracten. H. M. sade, att Mazeppa har sagt honom, att Asien ej vore långt härifrån, alltså måste vi ock gå dit upp, på det vi kunna säga, att vi ock varit i Asien. J. s., att E. M. lärer allenast vilja raillera med mig om Asien och aldrig tänka

på någon marche dit åt. H. M. sade: Jag raillerar ej, utan I måste nu fråga efter vägen dit åt. J. s., att jag vill gärna göra, men jag försäkrar, att Asien är på några hundrade mil härifrån. Altså gick jag från Konungen till Mazeppa och bad, att han ville gifva mig efterrättelse om vägarne åt Asien. Han frågade mig, hvad jag ville med de vägar. J. s.: Som E. E. har sagt H. M., att Asien ej vore långt härifrån, alltså har Konungen befallt mig informera mig om samma vägar och vill gå dit åt. Mazeppa blef häröfver mycket förskräckt och sade, att han allena rallierat med H. M. härom. J. s.: E. E. ser sjelf, H. M. är en glorieus herre, som åstundar, ho vet, längre gå än nyttigt vara kan; alltså är en sådan discours ibland farlig. Mazeppa sade, att han strax ville gå upp till H. M. och be honom ändra sin resolution. Jag gick därpå tillbaka straxt till H. M. och sade, att jag varit hos Mazeppa att få af honom information om vägen till Asien. — Är ni underlig, har ni varit hos Mazeppa? Jag svarade: Ja, ty alla jag frågar här i landet om Asien, så veta de icke, hvad det är; alltså visste jag mig ingen annan utväg att få efterrättelse om vägen än af Mazeppa, som där om talt. H. M. frågade mig, hvad Mazeppa svarade. J. s., att han blef mycket allarmerad däröfver och sade, att han allena rallierat med E. M. därom, och lofvade att han straxt ville uppvakta hos E. M. därom. H. M. begynte mycket att le och sade: I lär ha skrämt gubben, så att han blir sjuk. Jag sade, att jag ej rår för, om han blir sjuk eller död, ty jag bad honom icke raillera med E. M. därom, ty jag mente att det var E. M:ts alvar vilja till Asien.

H. M. befalte mig uppsätta marcher till Oputzno tillbakars. Härpå uppbröto regementerne, då en stark tö inföll, att alla strömmar begynte flyta och få mycket vattn på vägarne, att det gick nästan öfver alla stycken och bagage vagnar,

så at vi med största lifsfara kommo omsider öfver Waskla strömmen till Oputzno, då H. M. fick tidning, att fienden attaquerat öfverste Alfendils regemente i dess quarter, då öfversten sjelf blef fången och några hundrade ihjälslagne samt fångne samt allt bagage förloradt. Resten af regementet salverade sig öfver Pziol strömmen till staden Lutenka, där en hoper infanterie regementer stodo. General major Creutz, som af detta infall fick kundskap, sökte fuller komma desse till hjelp, men han hinte det ej förr, att fienden hade alldeles retirerat till sin hela force, som bestod af 20,000 man in⸗fanterie och cavallerie och stod vid staden Glentz. General major Creutz passerade Pziol strömmen och tog stånd i byarne längs Pziol strömmen till vidare ordres. H. M. tog sitt högquar⸗ter uti staden Budizin och lät besätta Oputzno med 2:ne rege⸗menter infanterie, 2:ne regementer dragoner samt hela artil⸗leriet. De öfrige regementer sattes i quarter längs Wolska strömmen mot Pultava och i byarna omkring Pultava. Som alla strömmarna begynte uppbryta, alltså fick Hadiaske garni⸗zonen ordres abondonera Hadias och taga quarter i Lutenka hos infanteriet, hvarpå infanteriet i Lutenka fingo ordres att marchera 4 regementer till Rechetilufka att conjungera sig med gen. maj. Creutz, som där stod med 10 regementer cavallerie att observera fältmarskalk Cziermetow, som stod med hela sin force öfver 20,000 man vid staden Oltva. Resten af Konungens infanterie marcherade till Budizin i qvarter.

I medlertid H. M. stod stilla i Budizin, var H. M. som oftast borta med öfverste Siegroth åt Pultava. Men hvad Konungen där för sig hade, kunde jag icke ärfara, utan omsider fick efter⸗rättelse af en cossak⸗officer, som var hos Mazeppa. Den sade mig, att öfverste lieutenant Silfverhjelm vore i underhandling med den cossakiske öfverste Lewen af Pultavske districten,

som stod i Pultava med Ryssarne. Den samme öfverste ville gifva tillfälle, att vårt folk skulle kunna öfverrumpla Pultava. Men denna underhandling har ej bättre blifvit cacherad, utan att fienden fått kundskap af den och tog samme cossackske öfverste Lewen i arrest och förde honom bort. Om det alltså i sanning är, som denne cossack mig sade, vet jag icke, utan öfverstelieutenant Silfverhjelm kan gifva efterrättelse därom.

Jag vet ej, om någon persvaderat H. M. till Pultavas belägring, eller om denna misstänkta underhandling af öfverste Silfverhielm därtill gifvit anledning, vet jag intet. Utan en tid därefter kom H. M. med öfverste Siegroth och sade, det capitaine Öller vore posterad med 200 man vid en passage så avantageust, att ingen kan komma till Pultava mer. J. s., att situationen af Pultava måtte vara extraordinair, om en vakt allena kan innesluta hela Pultava. H. M. och öfverste Siegroth confirmerade det och sade, att Pultava ligger på en högd, men nedanför är en äng längs Woskla strömmen, som står under vattn, och kan ingen komma till Pultava utan att passera capitain Öller. Sade ock Konungen sjelf, att han låtit Öller sig där retranchera och fått det namn af Öllersborg. Vid denna discours viste H. M. sig mycket förnögd och rolig samt bad mig sjelf resa till Pultava med några mine officerare samt taga betäckning hos gen. maj. Hamilton, på det jag desto bättre kunde observera den med sin situation.

Jag reste ock dit med officerarne efter ordres och observerade allt hvad möjeligit var. När jag nu kom till bakars igen, så kom H. M. med öfverste Siegroth till mig och frågade mig, om jag ej funnit situationen, som Konungen mig sade. J. s.: Som nu vattn står öfver hela ängen, alltså kan fuller nu ingen inkomma utan att passera capitain Öller eller de vakter,

som bevaka landsidan. H. M. sade ock: Hans patrouiller skall kunna allt hindra. Öfverste Siegroth viste mig uti Konungens presence en liten afritning, som han gjort på Pultava. H. M. frågade mig, om den icke vore rätt. Jag sade, att jag i hastigheten ej kunnat allt så noga observera på Pultava, och finner denna Siegroths afritning tämmeligen correct. H. M. befalte mig, att jag skulle göra min afritning färdig och visa, hvilken jag ock färdig gjorde, men Siegroths afritning differerade emot min om det citadelle, som låg på högsta högden. H. M. hölt med Siegroth. J. s.: I den hast jag besett Pultava, har jag kunnat fela. H. M. befalte mig skicka någre fortificationsofficerare, som kunde söka aftaga Pultava, det jag ock gjorde, samt plan förfärdigade i allt hvad görligit var. H. M. kom till mig och besåg mitt arbete och sade, plan var nu rätt, därhos sade mig, att jag skulle formera en attaque därpå. Jag frågade H. M., om han tänker belägra Pultava. H. M. svarade: Ja, och I måste disponera öfver belägringen och säga oss, hvad dag vi skola intaga den, ty så gör Vauban i Frankriket, och I är lilla Vauban. Jag svarade: Gud nåde mig för Vauban jag är hos E. M., men jag tror, om Vauban vore här hos E. M., att så stor general och ingenieur han är, skulle han vara, ho vet, embarasserad nog, om han ej hade allt det han behöfde till en belägring. H. M. svarade: Vi hafva nog af det, som kan behöfvas till Pultava, ty det är en miserable fästning. J. s.: Hvad sjelfva fästningen angår, så är den intet af de fastaste, men den starka besättningen af 4000 ryssar utom cossacker gör den Pultava stark. H. M. svarade: När de se, att vi vilja attaquera dem, och jag låter skjuta ett skott på dem, så gifva de sig alla. J. s., att det är en accident, som mig är alldeles förborgad, emedan jag dömmer efter apparancen af fästningen och dess besättning, ty

jag kan aldrig tro fienden hafva fattat där post, om de den icke defendera till det yttersta; sker det, så kan E. M:ts infanterie därigenom blifva ruinerat. H. M. svarade: Vi skola ej stort behöfva bruka vårt infanterie folk till belägringen, utan vi vilja bruka Mazeppas zaporover. Jag bad H. M. för Guds skull vilja sjelf betänka, huru det är möjeligit att bruka det folk, som man hvarken kan tala med utan tolkande, mindre veta vända handen till sådant arbete, och jag är säker om, när de se af deras folk blir en hop ihjäl skuten och arbetet blir dem i längden svårt, så löpa de ifrån oss, och sedan måste E. M:ts folk med sin skada fortsätta arbetet. H. M. svarade: Jag försäkrar, att zaporoverna skola göra allt det jag vill, och att ingen skall löpa bort, ty vi villa låta dem väl betala. Jag bad H. M. sjelf betänka, hvad görligit kan vara, och jag sade, att om man kunde bruka zaporoverne till arbete, så har E. M. inga stycken, som äro capable att skjuta någon breche eller palisade bort. H. M. svarade: Vi ha stycken nog där till kan behöfvas, och I har sett, att Binow har skjutit genom mången stock, som är tjockare än någon palisade. J. s., att jag ingalunda tviflade om, att han icke kan skjuta af en palisade, om han den råkar, men det är frågan, om han kan skjuta bort 100 och flera. H. M. s.: Kan han skjuta af en, så kan han ock skjuta af 100. J. s.: Jag tror det ock möjeligt, men jag fruktar, när Binow skjutit 100:de bort, är hvarken ammunition eller kulor mer i behåll. H. M. s.: I måste ej göra det så svårt, I är van vid de stora belägringar utomlands, och om I ej har allt, så menen I, att det är omöjeligit; vi måste göra med det vi hafva, hvad de andra göra med sitt. J. s., att jag gjorde oförsvarligt och ej redeligen emot E. M., om jag gjorde svårigheter i det som intet borde; ty om jag ej såge svårighet därvid, så skulle jag finna sjelf största nöje och

fägnad att fullgöra E. M:ts åstundan, emedan jag ser, att med de få stycken kan jag ingen ting tvinga fienden, och med aprocherne kan jag icke vidare uträtta, än avancera när fiendens verk, då sedan E. M:ts infanterie med stor möda måste intaga Pultava, om fienden skulle opiniatrera att försvara sig, hvarigenom infanteriet, som är i slätt tillstånd, kunde blifva ruinerat. H. M. svarade: Jag försäkrar eder, att vi inga stormar skola behöfva göra, utan de skola gifva sig dessutan. J. s., att jag det ej kan begripa eller se, huru det skall kunna ske, om icke en extraordinair lycka kommer emellan. H. M. s. leendes: Vi måste göra det som extraordinairt är, så ha vi beröm och gloire däraf. J. s.: Det vet Gud, att det är en extraordinair enterprise, och jag fruktar, att det blir ett extraordinairt slut. — Gör I man plan och project färdigt, svarade H. M., så skall I sedan se, när vi begynna attaquera, huru snart det skall vara bestält. J. s.: Vår Herre han styre E. M:ts vilja och sinne till det, som nyttigt vara kan; jag skall gärna efterkomma E. M:ts befallningar så mycket jag förstår. Här på gick H. M. ifrån mig, och därefter ankom en rysk lieutenant, som deserterat ifrån Pultava. Den samma befalte H. M. öfverste Siegroth lefverera till mig att den examinera, hvilken lieutenant gaf den underrättelsen på längden af vallarne, men ingen diagonal hade han observerat.

Jag gjorde alltså planen färdig så godt som kunde ske, efter jag med instrumentet vissa punkter hade annoterat. Under detta mitt arbete var jag hos H. E. gref Piper och upptäckte honom Konungens resolution om Pultava och explicerade honom vidlöftigt, hvad för en farlig dessein det vore, om den skulle misslyckas, hvartill jag såge mer apparence, än att han skulle reusera, emedan Konungen nu ej hade, hvad nödigt vore till en sådan belägring. H. E. svarade: I kännen Konungen så

väl som jag, att när han en gång fattar en resolution, så är det omöjeligit att få honom därifrån; nog skall jag tala med honom härom, men jag vet det förut, att han icke låter dis⸗ svadera sig därifrån. Jag confierade och detsamma cancellie rådet Hermelin och bad honom vid tillfälle söka hos deras excellencer detournera den dangereusa dessein. Han lofvade fuller göra sin flit och frågade mig, ifall Konungen skulle ändra sin dessein, hvartut jag tyckte arméen skulle marchera. Jag svarade, att den bästa dessein tyckes mig vara att marchera men hela arméen till Zinkow, när gräset kommer och fourage vankar. Han frågade mig, hvart jag tyckte man vidare skulle marschera. J. s.: När arméen är vid Zinkow, få vi strax se, hvart fiendens armée marcherar; går fienden således, att han allenast vill betäcka sitt land för Konungens inbrott, då står i Konungens behag att marchera hvart han vill med sin armée; men tager fienden den resolution att marchera och betaga oss vägen till Niperströmmen, det jag ej tror, så är säkert teckn att de vilja våga bataille, det jag tror vår Konung gärna åstunda. Cancellierådet svarade, att han ej tror fienden ha⸗ zardera något. Jag sade: Desto bättre är det för oss, att vi ej be⸗ höfva våga det, förr än vi få konung Stanislai hela makt till oss. Om nu cancellie rådet med deras exellencer om detta talt, vet jag ej; nog har han mig lofvat och sagt, att han det gjort.

Jag var ock denna tid hos öfverste Carl Hård till måltid, då ock öfverste Ziegroth kom dit. Ibland annan discours frå⸗ gade öfverste Hård mig efter måltiden, om Konungen re⸗ solverat att belägra Pultava. J. s.: Gud bättre oss så visst. Han frågade mig, hvarföre jag håller den resolution så farlig. Jag svarade: I vet, och alla vid arméen, hvad stor förlust arméen lidit af den stora kölden och särdeles infanteriet af Weipricks olyckeliga action; om nu infanteriet af denna belägring skulle

blifva ruinerade, så må vi säkert tro, att resten af arméen blir totaliter ruinerad, och jag fruktar sedan, om icke en särdeles lycka sker, att ingen käft kommer här ur landet, och Konungen blir den olyckeligaste herre, som varit till, och ho vet, på slutet kan mista land och rike. Carl Hård frågade mig, om jag ej explicerat för Konungen om denna dessiens farlighet. — Det vet Gud, att jag nog har Konungen allt sagt och vist honom, hvad suite denna dessein kan hafva med sig, om den skulle olyckas. Öfverste Siegroth satt helt tyst och hörde på mitt tal och raisoner men svarade intet, emedan han väl märkte, att jag syftade på honom endast med detta mitt tal, emedan han flatterade Konungen alltid, så vid den Weiprickska som nu vid denna resolution.

Vid denna tiden var H. M. bortrest till gen. maj. Creutz, som stod vid Rechetilufka, af den orsak fienden var i mouvement och dessein attaquera gen. maj. Creutz. Men som han stod med regementerne bakom ett stort kärr, alltså kunde fienden intet entreprenera. H. M. lät alla dessa regementer uppbryta och marchera till Pultava att taga stånd i närmaste byar vid Pultava till deras subsistance. När H. M. kom till bakars till högquarteret, kom H. M. med öfverste Siegroth till mig att bese Pultavske plan, som jag färdig gjort, då H. M. sade till mig, att planen vore juste och väl, ty han kände allt igen. Jag sade ock därhos, att jag skulle formera attaquen på Masarufka först vid den sidan, som det stora trätornet stod öfver stadsporten, då vi sedan kunde attaquera rykstaden, ty den ryska lieutenanten säger, att i ryskstaden är icke mer än en brunn att taga vattn af, men i Masarufka skall vara nog brunnar, där ryssarne taga vattn. Jag sade, att jag skulle formera attaquen till vidare information om situationen af det stället; där hos bad jag H. M. med all ödmjukhet, han ville än hos sig

öfverväga, hvad ringa nytta han hafver af Pultava, om han den får, men hvad stor skada däraf kunde följa, om denna dessein skulle misslyckas. Öfverste Siegroth begynte ock vid detta tillfälle vilja dissuadera H. M. från samma dessein, men H. M. svarade: Jag skall den attaquera och intaga. Öfverste Siegroth, som märkte att hans tal icke var Konungen behage⸗ligt, retirerade sig i stillhet bort ur min kammare, när Kon⸗ungen satt och beség planen, och lämnade mig allena hos Konungen, då H. M. sedan frågade, huru jag ville formera approcherne. J. s., att jag allenast ville formera 3 paralleler med en simpel communications linia emellan parallelerna, på det jag första natten kan vara vid grafven. H. M. svarade: Det är rätt, och det måste vi änteligen göra. Jag viste med blyartspennan projectet af approchen, som Konungen agree⸗rade och därhos sade: Om jag får nog skyfflar och arbetare, så hoppas jag första natten vara vid grafven. H. M. s.: I skall få så mycket I åstunda, och frågade, huru mycket jag åstun⸗dade ungefär första natten. J. s., att jag ej så just kan säga, förr än jag får recognoscera jordmån, där vi komma att gräfva; till det minsta bör jag ha 300:de man till hvar parallel och dess communications linea, dock det är litet nog; dessutom måste vara appart de som bära fachiner och skantskorgar. H. M. viste sig härmed mycket nöjd och sade, att jag skulle få allt hvad jag åstundade, och befalte mig göra mitt project och förslag färdigt så och preparera mig med officerarne af fortification att resa till Pultava vid första ordres. Härpå gick H. M. bort ifrån mig.

Jag arbetade emedlertid på projectet och förslagen till be⸗lägringen. Jag upptäckte H. E. gref Piper Konungens resolu⸗tion. Han svarade mig: Jag vet, det Konungen resolverat till belägring; jag har nog bedt och talt med honom därom, men

det hjelper intet; vi måste lämna allt i Guds behag och önska, att det måtte väl aflöpa; frågade, när Konungen ville den begynna. J. s., att Konungen ej ännu deteminerat dagen, men lofvat mig låta veta den. H. E. önskade mig därtill lycka, och så gick jag ifrån honom.

Vid denna tiden var gen. maj. Kruse commenderad med några regementer cavallerie och några tusen cossacker att attaquera ett fiendens retranchement, som sig posterade på andra sidan Vorskla strömmen 2 mil ifrån Niperströmmen i dessein att debouchera cossackerne, som stodo tvärt emot dem på denna sidan Vorsklaströmmen, men gen. maj. Kruse fördref dem alldeles.

H. M. befalte mig härpå tilldela arméen stånd och subristance qvarter omkring Pultava. J. s. H. M.: Som byarna kring Pultava icke äro särdeles många, alltså tänker jag så tilldela arméen dem, att cavalleriet kan stå för dem i fourageringen, men infanteriet, som kommer att stå i läger för Pultava, kunna få taga sin subristance däraf. H. M. var nöjd med detta mitt project ock sade, att jag med mine fortifications officerare skulle vara vid Pultava d. sista Aprilis, så att vi d. 1 Maji kunna öppna approcherne. J. s., att jag skulle efterkomma H. M:ts vilja och göra mig färdig; men vill be E. M. i all underdånighet om en nåd. H. M. frågade mig, hvad det vore. — Som jag väl vet verldens lopp och maner är att dömma efter som händelserne ske, och ho vet alla sedan tro, att jag varit den, som rådt E. M. till denna belägring, och om denna dessein skulle olyckas, alltså beder jag E. M. i all ödmjukhet, jag ej måtte komma att lida, emedan jag är oskyldig. H. M. svarade: Nej, I sku ingen skuld ha, utan jag tager skulden på mig, och jag försäkrar eder, att det skall gå väl och fort. J. s.: Den högste Guden välsigne E. M:ts dessein och låte

den lyckas väl! jag skall, så mycket möjeligit är, all flit an= vända. Härpå gick H. M. ifrån mig, och jag reste sedan d. 30 Aprilis med fortifications officerarne till Pultava.

När jag ankom, var Dahlregementet redan där, H. M. sjelf också, då han i öfverste Siegroths presence sade mig, att jag samma afton skulle öppna approcherne. J. s., att jag det gärna ville göra, allenast jag finge så lång tid, att jag kunde få recognoscera terrain om Mazarufka med fortifications offi= cerarne, så att de i mörkret ej må fara vilse. H. M. s.: Det behöfdes ej stort recognoscera orten, utan är lika mycket, hvar vi begynne. Jag bad, H. M. ville patientera denna natten, men följande andra natten ville jag i Guds namn begynna. H. M. ville det i förstone ej, men genom min och Sieg= roths trägna anhållan omsider consenterada där till, hvarpå jag red straxt med alla fortifications officerarne omkring Pul= tava den att recognoscera. I det mötte H. E. fältmarskalken mig på fältet och bad mig, att jag skulle rida med honom och visa honom Pultavas befästning, hvarpå jag förde honom på en liten höjd, därifrån han kunde bese. När han det värket besett, sade han till mig: Det är slätt befäst, och försäkrar jag Er, H. M. knappt skjuter ett skott därpå, så gifva de sig strax. J. s., att befästningen är ej särdeles, men besättningen af ryssarne är 4000 man infanterie utom de cossacker, som däruti äro; hvarpå red han bort och jag continuerade min recognoscering med officerarne, och som jag fann vid Maza= rufka en liten skog af buskar på 200 steg när, alltså utvalde jag den orten, efter där var god åkermark och ej stening eller grusig, som annorstädes var, där husen af förstaden voro afbrände. Jag viste H. M. orten samma dagen, som det stället agreerade.

Den 1 Maji 1709 lät jag efter ordres öpna tranchéen, sedan

jag betäckningen posterat knappt 20 steg ifrån grafvens brädd. Orsaken var, att fienden ej kunde höra vår anmarche, i det att fienden i mörkningen hade ett maner, det alla poster rundt omkring vallen öfverljudt ropade ett ord på ryska: Oe gedobra kleva, dobra piva, det är: godt bröd, godt dricka, och det gick continuerligen. Under detta skriande lopp H. M. sjelf i person öfver fältet och begynte ropa efter sin general adjutant något högt. Jag bad H. M. ej ropa så högt, emedan fienden kunde få allarme här utaf, då de sedan lära begynna att skjuta och hindra arbetarna att gräfva sig under. Jag hinte knappt be H. M. härom, då tystnade de och ropader ej mer, utan uppsatte eldar rundt omkring hela vallen, som lyste, och begynte fienden kasta ljuskulor på fältet. Af detta blefvo betäckarne skrämde och i full springande lupo alla till mig, där jag stod vid ett litet träd på fältet. Ty jag hade gifvit ordres, att fortifications officerarne, som approcherne utstakade, jämte de, som voro vid betäckarne och arbetarne, skulle alla finna sig vid det träd om natten, om de skulle vilja fråga mig om något eller rapportera hvad som skulle passera. Af detta larm begynte fienden skjuta ifrån vallen continuerligen, hvaraf alla zaporover, som skulle arbeta, lupo sin väg. Jag viste nu H. M., hvad en liten accident kunde förorsaka för en confusion hos sådant folk, som zaporoverne äro och ej förstå sig på detta väsende. H. M. sade: Det har ej att betyda, vi ska få dem snart igen; och befalte sine general adjutanter söka upp dem igen. Imedlertid lät jag betäckarne lägga sig ned på marken ut med mig, tills vidare fienden efter en stunds skjutande begynte vända igen, efter de ej märkte vårt folk mer avancera.

Samma tid detta allarm vid öppningen skedde, har sal. öfversten Appelgren och en hel hop andra officerare varit till aftonmåltid hos H. E. fältmarskalken, då H. E. har sagt

till dem alla vid bordet, det H. M. nu höll på öppna approcherne vid Pultava, och att han sagt H. M., där han skjuter ett skott på Pultava, så lära de strax sig gifva. I det fältmarskalken detta sade, fingo de höra fiendens continuerliga skjutande, då H. E. fältmarskalken sagt till dem: Jag tror på stan de göra sig galna, om de vilja defendera sig. Detta vet öfverste Gyllenstierna och andra vara visst, att salig öfversten sagt för mig och honom. Som nu detta fältmarskalkens tal med desse kommer öfverens med det, han mig sjelf sade, så kan hvar en sluta, att H. E. måste rådt, samtyckt och rådgifvit till denna belägringen vid discours med Konungen förut. Men med mig har han aldrig talt ett ord därom, mindre frågat mig, huru disposition till belägringen gjordes, jag ej heller dristade confiera mig till honom, efter jag så hårdeligen vid Zinkow blef hanterad.

När nu zaporoverske arbetarne igenkommo, posterade jag betäckarne igen på sina ställen med Konungens ordres vid förlust af deras lif ej retirera sig, fast fienden continuerligen eldkulor skulle utkasta, utan bli fast ståendes vid sine poster till dagen, då de i ordning och stillhet skulle draga sig i approcherne. Alltså fortsattes med approcherne hela den natten och hindes ej med alla dess 3 paralleler och communications linier färdigt för dager, särdeles med den närmaste vid grafven var ej öfver några 40 steg lång. Communication ifrån denna till andra parallelen kunde ej bli färdig, emedan den gick i zickzack och alltså måste arbetas på om dagen med zaperande, hvarföre den parallelen ej kunde besättas med folk, men de 2:ne andra paralleler blefvo alldeles bevakade som ock reparerade om dagen. Natten därpå fick jag fuller communicutions linien någorlunda färdig till främsta

parallelen, då jag proponerade för H. M., om han för dager ville storma och fatta post öfver grafven vid palisaderne. Men H. M. refuserade det och sade, att jag skulle gå med zaper genom grafven så och en mina anlägga under fiendens vall, på det H. M. måtte få se allt, huru det gjordes. J. s., att jag gärna ville efterkomma hans vilja, men det säger jag förut, att det arbetet går långsamt. H. M. s.: Det skadar intet; vi måste exercera oss i alla sådane arbeten.

Härpå fick H. M. tidningar ifrån en del af arméen, som stod i Budizin, och af de regementer, som stodo vid Oputzno, att fienden med hela sin armée camperade på andra sidan Worskla strömmen och att fienden attaquerat en vår infanterie vakt, som stod vid Worskla strömmen att hindra passagen, hvilken vakt blef alldeles med 2:ne stycken borttagen af fienden. H. M. sade mig, att han vill resa till Oputzno, och att jag imedlertid kunde angifva hos fältmarskalken, som var något opasslig, hvad jag åstundade och behöfde.

I medlertid H. M. var borta fortsattes med minan och zaperne öfver grafven. När minan var avancerad inemot fiendens vall, blef mineur capitaine Cronstedt varse, att fienden arbetade emot dem, hvilket han ock strax angaf hos fältmarskalken och åstundade dess resolution, hvad han ville consentera till, om det kunde permitteras att låta fördrifva fiendens contramina, ty han kunde ej avancera med minan vidare, eljest couperar fienden hans mina, om han det continuerar. H. E. consenterade capitaine Cronstedt, att han fick lof fördärfva fiendens contramina, alltså gjorde han färdig sin mina och den laddade. Men fienden skyndade sig fort att borttaga krutet för capitaine Cronstedt, och alltså ej reuserade i sin dessein.

När H. M. kom tillbaka ifrån Oputzno, som var otålig öfver

det som där hade passerat så ock öfver det att minan ej reuserat, resolverade omsider att låta storma och fatta post vid palisaderne, hvilken efter liten resistance reuserade, och några sig logerade och communication öfver grafven gjordes. Fienden retrancherade sig med tunnor och bräder på vallen så och i Masarufka i åtskillige linier bak hvarandra. Jag lät bryta in genom vallen i Masarufka och gjorde en lång paral⸗lele, där 1000 à 2 kunde stå uti, om Konungen ville låta stor⸗ma. Denna parallelen var soutinerad af vallen, som var högre, och våra logerade. Men som H. M. ej ville det resolvera, utan med stycken ruinera fiendens lumpna retranchement af bräder, blef intet gjordt, emedan artilleriet ej hade hvarken kulor eller krut stort i behåll. Infanteriet i approcherne fingo ej eller skjuta, efter de ej eller hade krut, hvaraf fienden blef för dris⸗tig och gjorde oss stor skada med deras skjutande, så snart de sågo, att någon viste sig af våra öfver approcherne vid jordsäckarne. H. M. resolverade härpå att sätta eld på pal⸗lisaderne, att därigenom få eld uti fiendens retranchement på vallen. Men fienden, så snart de sågo elden nalkas, retirerade de sig ett stycke med sina tunnor och bräder tillbakars och kastade vattn på våra eldar. Jag viste H. M., att allt detta vårt förehafvande kunde ingalunda fördrifva fienden ur Pul⸗tava, om icke H. M. resolverar till en storm, men förr än det sker, måste trätornet nedtagas eller skjutas i eld. H. M. svarade, att storma ville han ej consentera, men skjuta eld ville han strax låta ske. Jag s.: Om ej bägge delarne ske, så är fåfängt skjuta eld i tornet. H. M. lät befalla artilleriet skjuta eld i tornet, men de reuserade ej däri, emedan fienden släckte elden strax ut, ty artilleriet hade hvarken ammunition eller stycken så många, att man kunde hålla en stadig eld. Som jag nu såg af allt företagande, att Pultava aldrig utan stor⸗

mande kunde intagas, så bad jag cancellie rådet Hermelin och secretairen Pfeiffen, att de ville så laga, att jag kunde få tala med H. E. grefven, som då uppehölt sig vid byen Zukij, där hela cavalleriet stod.

Fienden med hela sin armée ankom och tog sitt läger på andra sidan Worskla strömmen, och var denna ström fördelt i 2:ne brancher, så att den närmaste till oss blef med alla passager retrancherad att hindra fienden komma öfver vår branche af strömmen. Änteligen resolverade fienden att fatta post i en liten skogslund, som stod uti ett kärr på denna sidan om vår branche af strömmen. Samma natt om morgonen, som detta fiendens företagande skedde, låto de ock fatta post med några tusende dragoner på deras högra vid en by Pietrufka, därest jag efter H. M:ts vilja assignerade gen. maj. Mejerfeldts regemente att taga stånd och bevaka den dammen, som där var öfver Worskla strömmen, ifrån hvilken by general majo⸗rens regemente var bortgånget till en annan ort. Vid denna ofvannämnda by fattade fienden post och sig retrancherade på deras vänster. 1/4 mil ifrån högqvarteret gjorde de samma dagen faux attaque med några deras cavallerie esquadroner och cossacker. H. M. gaf sig sjelf i person dit mot fiendens en⸗treprise och lämnade mig på höjden att observera fiendens företagande vid en skogslund med ordres att låta vårt in⸗fanterie, som stod i samma däld fördoldt, attaquera fienden, i fall de skulle villa bryta igenom och gå till staden Pultava. Vårt artilleri, som var på höjden, där jag var ordinerad bli, skuto med styckena i fiendens retranchement, så att de ej kunde stort avancera med deras arbete. Fienden hade väl i den trånga lunden ett batterie af 4 stycken, men de kunde oss med dem ej stort skada, utan jag lät strax anlägga ett litet batterie nedan för höjden på slätten, som skulle skjuta på fienden i flank, om de velat avancera.

I medlertid var H. M. borta vid den passage på fiendens vänstra öfver Worskla, därest H. M. olyckligen blifvit blesserad. Sedan H. M. var blesserad, kom H. M. till mig på höjden och sade till mig, att jag ingalunda skall låta fienden passera till staden, utan strax låta avancera gen. maj. Sparre och gen. maj. Stackelberg med infanterie i action på fienden. J. s., att jag gärna skall efterkomma, hvad H. M:ts ordres därom sjelf avertera mig, allenast E. M. låta dem det befalla. H. M. försäkrade strax låta befalla och red så bort ifrån mig. Efter H. M:ts afresa kom gen. major Lagercrona till mig och sade, att Konungen var skjuten, hvaröfver jag blef förskräckt och frågade, om Konungen vore död. Han svarade: Nej, och strax red sin väg utan att informera mig vidare om något. Litet härefter kom general adjutant Duvall till mig från Konungen och sade, att jag skulle komma till H. M. så snart jag hade beställt det, som nödigt vore. Jag frågade, huru det tillstod med Konungen och dess blessure. Han sade mig, att blessuren vore i foten, och att Konungen ligger till sängs. Jag bad general adjutanten anmäla hos Konungen min aldraunderdånigste vördnad och condolation, och så snart jag fått någorlunda arbeta på batterie och communications linien i dälden, så skall jag strax infinna mig hos Konungen och gifva rapport om allt. Sedan batteriet och styckena där voro färdige, gick jag upp till H. M., som lång till sängs, och rapporterade Konungen om allt och disposition att hindra fienden passagen. H. M. var väl nögd med all min disposition och sade, att dess blessure blir snart god. H. E. fältmarskalken kom i det samma och relaterade för Konungen, att fienden hade en natt kastat upp 17 små redutter fram på fältet öfver byen Pietrufka och dem med infanterie och stycken besatt. Han viste mig uti sin plånbok, huru de voro anlagde, och sade Konungen,

att han ändrat sitt läger ifrån Zukij och stode vid närmaste byen här vid Pultava. H. M. befalte mig att ge väl akt på fiendens företagande och honom rapportera allt. Alltså gick jag till arbetet igen.

Samma dag om eftermiddagen kallade H. E. fältmarskalken general Lejonhufvud och alla general majorer till sig på höjden, då han sade till dem alla, att han på Konungens ordre har låtit dem komma hit att få veta af dem deras mening, hvad som nu vore att entreprenera och resolvera emot fiendens företagande. General Lejonhufvud och de andre svarade, att det bästa de kunde tänka vore, det Konungen ville upphäfva belägringen. H. E. svarade, det ville H. M. ej, utan är nu frågan, om I tycka det är rådligare att gå på fienden och honom bortdrifva, eller att vi vänta skola, det han kommer på oss. General major Axel Sparre svarade strax, att han tyckte bäst vara, att vi gingo på fienden. De andre svarade med general Lejonhufvud, att det vore något betänkeligt att gå på fienden, efter passagen dit skall vara morasig, som Gyllenkrok säger. H. E. frågade mig, huru jag tycker att vilja defendera fienden passagen. — När det blir mörkt i afton, vill jag, om E. E. så behagar, och jag Konungen sagt, att jag vill kasta upp ett par retranchement på denna sidan om det kärret, där fienden står, och ha communication med det andra retranchementen och redouterne som ligga utmed strömmen. H. E. och generalerne tyckte det vara bäst, och där då disputera fienden passagen till staden, om han det ville tentera. General major Stackelberg tillböd sig att vilja denna natten hjelpa till mitt arbete, emedan jag bad, att infanteriet måtte ligga i beredskap att soutinera detta arbete, i fall fienden skulle vilja bryta igenom, hvartill ock H. E. consenterade och ville med Konungen härom tala.

Något för aftonen var jag efter befallning hos H. M., då fältmarskalken var tillstädes. H. M., som kände denna situation väl, frågade, huru jag ville retranchement emot fienden anlägga. Jag viste Konungen på mitt charta, att jag ville på denna sida om moraset utstaka retranchement att få communication med redouterne, och sedan ville jag några små redouter anlägga innanför retranchementet at defendera det, om fienden skulle attaquera samma små redouter, som skulle bli friserade med palisader. Imedlertid detta arbete påstod, kunde hela infanteriet ligga i gevär i den lilla skogen öfver natten. H. M. var alldeles nöjd med mitt project och befalte mig väl beställa.

När mörkningen kom, gick jag med gen. maj. Stackelberg med alla arbetare och infanterie betäckningen efter orderne förut, och gick detta arbete så fort, att för dagen var mäst allt färdigt, då detta blef väl besatt med folk. De öfriga i skogen retirerade sig till sin ort, där de om dagen stodo. Fienden, när dager blef, fick se detta retranchement, begynte ifrån alla batterierne och dess infanterie skjuta allt de kunde, men gjorde ringa skada. Så snart jordsäckarne voro uppsatta af detta vårt retranchement, begynte våra att skjuta på deras arbetare, så snart de någon skantskorg uppsatte, hvarigenom hela den dagen litet avancerades, emedan deras arbetare blefvo mäst ihjälskutne. Natten härpå var fienden hel tyst, utan hördes att de drogo stycken, men emot morgonstunden var hel tyst, så att då dagen blef klar, syntes ingen mer där, utan voro alla borta med hela arméen till Pietrufka och där stodo i läger. På hvars ordres gen. maj. Mejerfeldt hade gått med sitt regemente från detta passet, och att passagen ej blifvit sedermera bevakad, vet jag ej.

8 dagar förr än H. M. blef blesserad, kom H. E. grefve Piper med hela cavalleriet från Zukij, där hela cavalleriet och

några regementer infanterie stodo i qvarter, och tog sitt qvar⸗ ter i Pultava hos H. M. Vid dess ankomst red han upp med cancellie rådet Hermelin och secretair Pfeiff, som kom till mig och bad mig följa grefven på den höga backen, där attaquen var, och man kunde se hela fiendens läger och deras arbete. Jag imformerade H. E. om allt, så väl om fiendens entreprise vid Worskla strömmen att få passagen öfver den till staden, och hvad arbete våra gjorde att hindra fiendens dessein. Där⸗ hos gaf honom under rättelse om attaquen på Pultava, att den aldrig kan reusera, om H. M. skulle ett helt år attaquera. H. E. frågade, hvad orsaken och hinder därtill vore. Jag expli⸗ cerade honom, orsaken bestod däruti, att både kulor och krut så väl till de få stycken manquera som för infanteriet, så att allt skjutande nu hörs ur fiendens och icke våre, hvaraf våra mycket lida och bli skjutne ihjäl, så att de nödige enkla poster som stå i approchen att observera fiendens företagande, med största lifsfara knappt töras titta fram. Retranchementet, som fienden i Masaruska gjort, är af bräder nedsatt i jorden, så att jag med foten kunde dem snart nedspjerna, dem att ne⸗ derskjuta med stycken ha vi hvarken krut eller kulor till; ingen storm vill H. M. heller låta våga. H. E. frågade mig, om jag ej sagt Konungen det. J. s.: Jag har nog demonstrerat Ko⸗ nungen allt, men han vill ej mer höra talas därom. H. E. frågade mig, hvad som då vore att göra därvid. J. s., att jag intet annan moien vet än det, att Konungen abandonerar belägringen och söker sätta arméen i goda qvarter att få sin subsistance. H. E. frågade mig, om jag det sagt Konungen. J. s.: Nej, ty jag dristar mig ej det, utan om E. E. vid tillfälle kunde söka per⸗ suadera Konungen därtill; ty sker det ej, så må E. E. säkert tro, att oss någon stor olycka förestår, antingen att Konungen blir skjuten, ty Konungen exponerar sin höga person på de

farligaste ställen som till äro, och så snart någon sådan ort är, begifver han sig strax dit, så att de gemene och officerarne äro mycket allarmerade däröfver och i stillhet tala emellan sig, som jag fick sjelf oförmärkt en gång höra, att de sade: Konungen vill låta skjuta ihjäl sig, efter han går alltid dit, där de mäst bli skjutne. Där hos fruktar jag, att om fienden resolvererat att vilja secundera Pultava, det då bataillen kan bli olyckelig för oss. Sker det, så äro vi alla förlorade, och kommer här ur landet ingen utan särdeles lycka, ty vår retraite i vårt land är öfver några hundrade mil. H. E. svarade: Den store Guden bevare oss för olycka; jag fruktar det samma oss hände, om det skedde som I sägen. Frågade mig, i fall H. M. skulle vilja upphäfva belägringen, hvar jag tyckte Konungen med arméen sedan skulle gå. Jag svarade: Det synes mig bäst, att Konungen ginge till en stad, som heter Lubin belägen vid Zula strömmen, där Romna ligger, och är 9 mil från Romna samt 12 mil ifrån Niper strömmen, där Konungen sedan kan resolvera sig, som han tycker, när han ser fiendens marcher, huru de ske eller hvad de vilja våga, antingen att slå brygga öfver Niperströmmen bakom sig, som kunde tjena till passage för Konung Stanislai armée och retraite för Konungens armée, om så åstundas. H. E. svarade: Gud gifve, att Konungen ville taga den resolution; nog skall jag tala med honom allt, men jag fruktar, att han det ej lärer göra.

Andra dagen härpå om eftermiddagen, när jag kom till högquarteret, var grefve Piper där och satt på jordbänken utan för H. M:ts fönster att vänta på Konungen, som var utriden. När han fick se mig, ropade han till mig och sade: Jag har talt med Konungen om allt det I mig i går sade, men han vill icke höra talas därom, mindre resolvera sig upphäfva

belägringen; och jag försäkrar, om Gud sände en engel ned af himmelen, som befalte honom det göra, så tror jag, att han ändå icke resolverade sig därtill, och är nu intet annat för oss, än att bedja Gud, att han all olycka ifrån oss ville vända och hjelpa oss ur denna farlighet. J. s. och önskar, det Gud måtte regera Konungens sinne till det honom och oss alla nyttigt är.

Vid denna tiden kom ock fältmarskalken ifrån arméen till Konungen, då jag honom mötte på fältet, när jag skulle rida till den sidan, där gardiet stod, då han ropade mig till sig och frågade, hur det gick med belägringen. J. s.: Helt slätt, och är ingen apparance, att Konungen får Pultava. Jag frågade H. E.: Hvarföre låter Konungen den attaquera? Han svarade: Konungen vill hafva en amusement, till dess Konung Stanislaus kommer. J. s.: Det är ett kostbart tidsfördrif, och en hop folk skjutes ihjäl; nog kan H. M. få en bättre amusement än den. H. s.: När Konungens vilja sker, så måtte vi vara nöjde med. Härpå red han ifrån mig.

Ungefär 8 dagar efter Konungens blessure bröt fienden med hela sin armée upp och tog sitt läger öfver en damm, som var vid Worskla strömmen ¹/₄ mil ifrån Pultava. Vid denna mouvement ryckte H. M:ts armée ut och stältes i bataille framför Pultava sålunda, att cavalleriet stod i 2:ne linier på höger och vänster om infanteriet, som stod mitt uti allenast uti en linje. General major Creutz blef commenderad med ett partie att recognoscera fiendens marche. I medlertid han var borta, lät H. M., som låg i en säng och bars af några gardieskarlar, föra sig uti ett hus, som låg framför linien i närmaste by, där han lät förbinda sin blessure. Jag följde med H. M. dit, och när han var förbunden och lät bära sig bort frågade mig, hvad jag tyckte om arméen, och dess ordres de battaille.

Jag sade: Arméen ser än Gudi lof väl ut, men den ordre de battaille, som E. M. lät formera vid Grodno, behagade mig mycket mera än denna. H. M. frågade mig hvarföre. J. s.: Som infanteriet är svagt och icke kan formera tvänne linier, så tycker jag, när de äro melerade med cavallerie, det infanteriet kan bli bättre secunderat af cavalleriet vid alla tillfällen. H. M. sade: Det är fuller visst, att infanteriet med sådan disposition blir bättre secunderat, men vid detta tillfälle lärer det nu sig icke practisera. Jag svarade: Som jag ej vet af situation, så kan jag därtill intet säga något, emedan E. M. lärer därom vara bättre underrättad.

Härpå ankom gen. maj. Creutz och berättade, att fienden ej avancerat vidare, utan sätter sitt läger vid strömmen, där dammen är. Mot middagstiden fick Konungen efterrättelse, att fienden sig retrancherade, och man med perspektive kunde se. Alltså resolverade H. M. sig att marschera med hela infanteriet på det fältet vid clostret jämte 3:ne regementen att taga läger. Fältmarskalken med hela resten af cavalleriet tcg sitt läger vid byen, där fältet gick ända fram till fiendens fält, där de sig retrancherade. Sedan jag infanteriet sitt läger utsatt, fick jag H. M:ts ordres att följa med fältmarskalken och utsöka ett stånd, där hela arméens bagage kunde stå, och som jag fann ett ställe, där bagaget hade en djup väg bakom sig och halfva fronten med vänstra flygelen betäckt med en inaccessible djup däld, alltså viste jag den åt H. E. fältmarskalken, som den agreerade, och blef allt bagage där satt med sin betäckning. Som H. M:ts läger blef mycket illa allarmerat af fiendens cossacker, alltså befalte H. E. mig, att jag om natten skulle läta uppkasta värk framför Konungens läger. J. s., att det skall strax ske, allenast jag får arbetare. Men desse arbetare af zaporoverne dröjde allt för länge, att

dager blef, alltså blef intet arbete gjordt, utan blef en infanterie vakt posterad vid strömmen på högden, som hindrade fiendens cossacker ej så dristigt allarmera oss. General Lejonhufvud anhöll i min presence af fältmarskalken om ett partie, så ville han gå och recognoscera fiendens läger och situation. Fältmarskalken svarade, det behöfves ej, emedan han känner hela den situation, där fienden står, så väl som detta här vi nu stå.

Sedan H. M. med begge deras excellencer och öfverste Siegroth discourerat om den situation, där fienden stod, samt resolverat lefverera bataille om måndagen d. 29 Juni, af hvilken jag alldeles intet visste, när det blef resolverat. Utan söndags eftermiddagen före aftonsången kallade fältmarskalken mig in till H. M., som låg i sin säng. När jag var inkommen till Konungen, sade H. E. till mig: Som H. M. har resolverat att attaquera fienden i morgon bittida, alltså är Konungens vilja, att I skall afdela regementet i 4 colonner. Jag bad, H. E. ville gifva mig ordre af bataillen, det han ock strax gjorde. Alltså stod jag litet stilla och besåg ordren. I det sade fältmarskalken till mig: Kan I dela infanteriet i 4 colonner? H. M. af nåd förekom mig talet och sade: Ja, ja, Renskjöld! han kan det göra. Jag frågade H. E. därpå, om de skola marchera vänster eller höger. Fältmarskalken svarade: Vänster. Därpå sade han till Konungen: Gyllenkrok beställer nu om infanteriet; jag vill rida till cavalleriet och beställa det, och de skola marchera i 6 colonner höger af. Därpå gick jag uti H. M:ts kammar-laquays rum och gjorde afdelning färdig för infanteriet, hvar colonne på särdeles papper och gen. majorens namn, som skulle commendera, satt därpå. Jag gick in till H. M. att visa honom all fördelning. Så snart jag kom in till H. M., sade han mig leendes: Fältmarskalken mente,

I skulle ej kunna dela af infanterie colonnerne. J. s.: Därtill fordras liten kundskap, så att hvar och en officer kan det göra. H. M. beság afdelningen och var nöjd därmed, befalte mig utdela dem till general majorerne, det jag ock gjorde i general Lejonhufvuds presence, och öfverstarne af samma colonner togo copier af sig till efterrättelser. Mot afton kom fältmarskalken och gref Piper till Konungen och blefvo allt stadigt där till mörkningen, då H. M. med infanteriet i sina 4 colonner uppbröt och marcherade till den olyckeliga ba= taillen. Hvad här passerat, fins i min relation om bataillen.

Af denna relation kan nu hvar rättsinter man själf se och döma, det jag all flit och möda har användt på den tiden redan, när H. M. var i Saxen, Polen, sist i Lithauen, i stä= derne Smorgonien och Radoskewitz 1:o att hindra det, att H. M. ej skulle fördjupa sig för långt uti fiendens land, utan gå den vägen åt Pleskow att kunna hålla sig utmed sitt land och fienden därur fördrifva samt sedan söka intaga Novo= gården och Pleskow. 2:o. Sedan denne Pleskowska dessein var abandonerad, att H. M. med inrådande af deras exellen= cer Piper, fältmarskalken och gen. major Mejerfeldt resolve= rat gå till Severien, har jag all flit gjort hos H. M. så ock hos deras excellencer, att Konungen ej skulle abandonera general Lejonhufvuds armée, förrän den vore uti säkerhet att kunna marchera efter ordres till Staradubb och där fatta post. Generalmajor Lagercronas felande af vägen har jag med all flit velat hindra och påmint, det hans fel kunde redresse= ras, om han allenast finge ordres af Konungen fatta post i Staradubb, men allt är mig blifvit afslagit. Sedan nu H. M:ts dessein i allt slog felt, har jag 3:tio bedt H. M. och deras excellencer att råda och söka arméens conservation men in= gen action våga med fienden om icke nödvändigheten for=

drade. Den otidiga och olyckeliga marchen till Hadias har jag nog sökt afböja och redressera, Weipricksk affairen sökt afråda, men svårligen af fältmarskalken reprimanderad, och mig alldeles intet befattat med stormen. Belägringen af Pultava lär hvar kunna se, hvad möda och flit jag gjort den att hindra och afböja, dess olyckeliga utgång längst förut sagt, som generalmajor Stackelberg skall kunna betyga, så att jag med ett godt samvete in för min Gud kan betyga, att jag med all redelighet efter mitt yttersta förstånd har sökt tjena min Konung och mitt fädernesland med all trohet, hvilket jag ock allt med mitt namn bekräftar vara sant och visst, hvad jag i denna relation framvist och skrifvit.

Datum Muskow d. 14 Martii 1711.

AXEL GYLLENKROK.

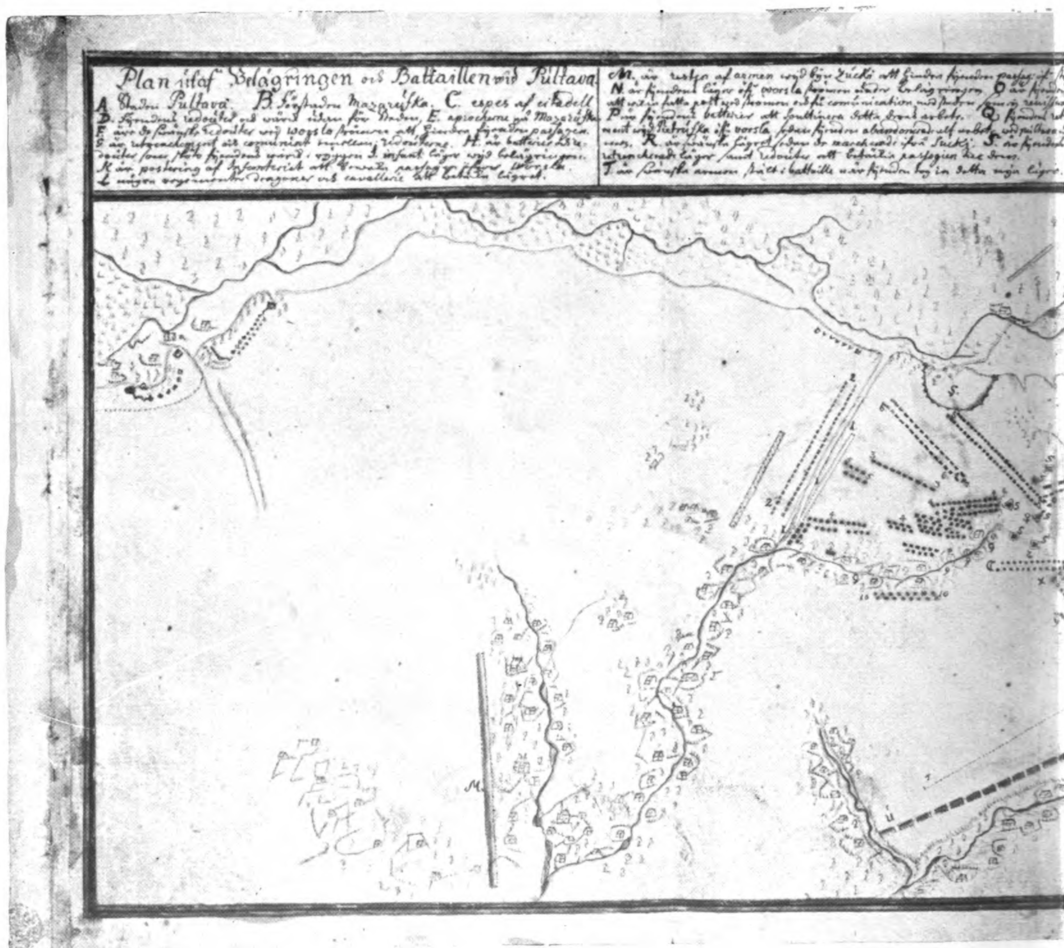
Ehuruväl jag intet commendo har haft vid Hans Maj:ts armée, än så vida min general qvartermästar tjenst på Hans Maj:ts muntel. ordres mig obligerat till att inrätta efter befallning arméens marcher och dess inquarteringar, dock som här i vårt fängelse åthskillige differente relationer göres om den olyckelige Pultavske batailen, altså vill jag i korthet relatera, hvad jag i person bevistat och sedt, och hvad sedan vidare är passerat.

Sedan Hans Maj:t i præsence af Hans Excell:e greff Piper Hans Excell:e fältmarchalken och öfverste Sigrot skal ha resolverat att villia lefverera bataille d. 28 juni 1709, lät Hans Excell:ce fältmarchalken dagen föruth om middagen, som var en söndag, kalla mig till sig i förstufvan af Hans Maj:ts rum och tog mig med sig i Hans Maj:ts cammar, då han mig tilltalte i Hans Maj:ts præsence, som af dess blessur låg i sängen, att Hans Maj:t resolverat gå på fienden löös, och befalte mig dela af infanteriet i 4 columner, hvarpå jag önskade Hans Maj:t lycka och Guds välsignelse, då jag af Hans Excell:ce feltmarchalken begärte order af bataillen, den han mig och gaf, hvarpå blef jag litet stilla ståendes vid Hans Maj:ts säng, då Hans Excell:ce fältmarchalken frågade mig, om jag viste dela af dem i 4 columner, hvarpå Hans Maj:t nådeligen förekom mitt svar och sade: Ja, ja, Renschiöld, han vet väl. Hvar på jag Hans Excell:ce frågade, om de skola marchera höger eller vänster af, då Hans Excell:ce svarade mig: Vänster af; hvar på Hans Excell:ce straxt sade till Hans Maj:t: Jag vill resa till cavallerie och beställa om deras marche, dem jag vill låta marchera i sex columner; Gyllenkrok beställer nu om infanteriet. Har Eders Maj:t något mer att befalla? Hans Maj:t svarade: Nej, men far väl. Der på gick Hans Excell:ce uth, jag gick då straxt ned i

laquejens rum och gjorde der afdelningen sålunda: i första columnen på höger 4 batalioner, andra columnen och 4 batalioner, 3 columnen åth vänster 5 batalioner, fjerde columnen yterst till vänster 5 batalioner, som den här jämte sees af afritningen. När jag nu inkom till Hans Maj:t, præsenterade jag afdelningarne, hvar column på särskilt papper, hvilcka Hans Maj:t emottog och log sägandes: Feltmarchalken mente, I skulle ej kunna dela af columnerne. Jag svarade, att jag förmodar, de lära vara afdelte efter Eders Maj:ts villia, hvarpå Hans Maj:t, sedan han fördelningarne öfversedt, befalte mig dela dem uth till generalerne.

Der på gick jag uth uhr Hans Maj:ts rum och råkade generalen greff Leijonhufvud, som satt med general majorerne på bäncken utan för Hans Maj:ts rum, då jag adresserade mig till generalen och sade, att Hans Maj:t har befalt mig fördela infanteriet i 4 columner, som jag här har att uthdela, där hoos bad generalen villia gå in till Hans Maj:t att taga vidare ordres, det och generalen gjorde. Så snart generalen uthkom af Hans Maj:ts rum, gick hr generalen med general majorerne i Hans Maj:ts tält och lät dem emottaga afdelningarne. Öfverstarne, som då voro tillstädes i Hans Maj:ts tält begiärte få afskrifva fördelningen af columnerne, det dem och blef permitterat. Hvad order vidare blef gifvit om marchen eller disposition af ataquen, vet jag alsintet af, utan i mörckningen begyntes tyst att marcheras, då jag altstadigt följde vid Hans Maj:ts båår, till dess vi mot dagningen ankommo in under fiendens läger.

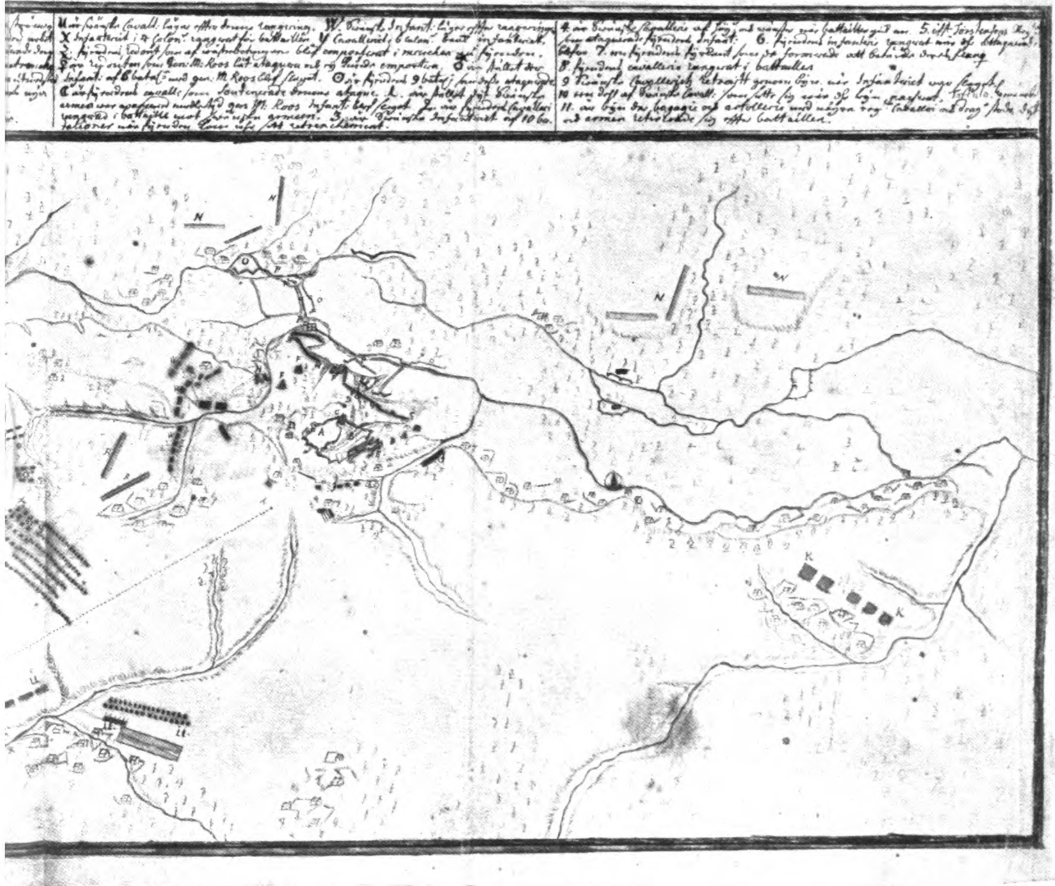
Då fick jag höra huggande och bultande fram för oss, der på red jag ett stycke uth på fältet med 2:ne fortifications officerare att besee, hvad det skulle vara. Då remarquerade jag, att fienden arbetade på 2:ne redouter. I det

PLAN UTAF BELÄGRINGEN OCH BATALJEN VID

[Manuskriptet N 913. U

A. Staden Pultava.
B. Förstaden Mazarufka.
C. Espes af citadell.
D. Fiendens redouter och värck utan för staden.
E. Aprocherne på Mazarufka.
F äro de svänske redouter ved Worsla strömen att hindra fienden passagen.
G är retrenchement och comuniat emellan redouterne.
H är batterier och redouter, som sköto fiendens väck i ryggen.
I. Infant. läger vid belägringen.
K är postering af infanteriet att bevaka passagen öfver Worsla.
L. Några regementer dragoner och cavallerie att bevaka lägret.
M är resten af armen vid byn Zucki att hindra fienden passag. öf:r strömen.
N är fiendens läger öf:r Worsla strömen under belägringen.
O är fiendens arbet att vilja fatta post ved strömen och få comunication med staden, som ej reusserade dem.
P är fiendens batterier att souttinera detta deras arbete.
Q. Fiendens retrachemet vid Pietrufka öf:r Worsla, sedan fienden abandonerade alt arbete ved Pultava utmed strömen.
R är svänska lägret sedan de marcherade ifrån Sucki.
S är fiendens nya retrencherade läger samt redouter att betäckia passagien till dem.
T är svänska armen stält i battaille, när fienden tog in detta nya läger.
U är svänska cavall. läger efter denne rangering.

PULTAVA. UPPRÄTTAD AF AXEL GYLLENKROOK

sala Universitetsbibliotek]

W. Svänske infant. läger efter rangeringen.
X. Infanteriet i 4 colon:r rangerat för battaillen.
Y. Cavalleriet i 6 colen:r baak infanteriet.
Z. Fiendens redout som af Wästerbotningarne blef emporterat i marchen på fienden.
♀ är redouten som gen. m. Roos lätat aquera och ej kunde emportera.
♂ är stället, der infant. af 6 batal:r med gen. m. Roos blef slaget.
⊙ är fiendens 9 batal:r, som desse ataquerade.
(är fiendens cavall., som soutenerade denne ataque.
1 är stället, dit svänska armen var avancerad medlertid gen. m. Roos infant. blef slaget.
2 är fiendens cavalleri rangerad i battaille mot svänske armeen.
3 är svänska infanteriet af 10 batalioner när fienden kom uhr sitt retrenchement.
4 är svänska cavallerie af höger och vänster när battaillen gick an.
5. Öf:st Torstensons reg:te som ataquerade fiendens infant.
6. Fiendens infanterie rangerat när dhe attaquerade blefvo.
7. Een fiendens fyrkant, som de formerade att betäcka deras flanq.
8. Fiendens cavallerie rangerat i bataillen.
9. Svänske cavalleriets retraitt genom byn när infanteriet var slaget.
10. Een dehl af svänska cavall., som satte sig när dhe byn passerat, Taftulo benämd.
11 är byn der bagagie och artollerie med några reg. cavallri och drag:r stodo, dit och armen retirerade sig efter battaillen.

samma vänder jag mig om och ville rida till infanteriet till⸗
baka. Då möter jag Hans Excell:ce fältmarchalken, som red
helt allena på fältet, och säger till Hans Excell:ce, att det
är fienden, som nu arbetar på 2 redouter. Hans Excell:ce sva⸗
rade mig intet, utan red till infanteriet tillbakars. Jag lade
mig i det samma långs min häst och såg, att fiendens folck,
som gick emellan redouterne, ej voro betächte af någon
vall, då och en af fienden till häst kom utan för redouterne
och skiöt med en pistol. Fiendens trummor begynte röras
nu öfver alt. Jag red så tillbakas till infanteriet och kom till
Wässmanlands regemente, der Hans Maj:t och feltmarchal⸗
ken var. I præsence af gen. major Sparre och öfverste
Sigroth beklagade Hans Excell:ce sig, att alla voro i con⸗
fusion. Hvad gen. major Sparre honom svarade eller till⸗
talte, hörde jag ej, men Hans Excell:ce svarade honom: Du
vill vara klokare än jag. Jag frågade öfverste Sigroth, hvar
uthi confusion består. Han svarade mig, att han det äj veet,
men alt är underligit här. Jag steg till Hans Excell:ce och
frågade, huru han ville att de skola ställa sig. Hans Excell:ce
svarade mig, att de skola stå i columner, som de marcherat.
Jag svarade, att det snart skal bli rättat. Red altså jag och
öfverste Sigroth till regementerne och sade dem Hans Ex⸗
cell:es order, hvilcket och straxt blef rättat. Derpå red jag
igen tillbakas. I det samma begynte fienden skjuta med sine
styckon, och ankom jag till Wässmanlands regemente. Men
Hans Maj:t var borta, hvarföre vände jag om och red till
guardies columne, som då tillika med de andre columner var
i full marche på fienden.

Hvad order till attaquen var gifvit eller huru arméen
skulle rangeras, det vet jag alsintet af, utan jag följde denne

column, der och generalen greff Leijonhufvud var, hvilcken column gick på högra sidan om den förste fiendens redout åth högden, som låg på fältet uth med en liten buskaschie. Så snart denne column kom något litet förbi denne första redout, som af vårt infanterie var emporterat, och fienden der utur flydde, begyntes ett skrik: Cavallerie, cavallerie! Då kom vår höger flygel cavallerie i starckt trafvande på vår höger och gick oss förbi framför vår front något åth vänster att attaquera fiendens cavallerie, som stod på fältet för dem rangerat.

Under denne trängslen och confusion af cavallerie attaquen, hölt h:r generalen gref Leijonhufvud på att rangera infanteriet, som nu småningen kom fram om redouterne, då jag sade till h:r generalen och bad, att vi finge giöra någon liten halt, så att arméen kunde få ställa sig rätt upp. H:r generalen svarade mig, att han har redan talt åth feltmarchalken der om, men intet svar fått, utan har han mig i dag handterat, som jag varit hans laquej. Jag törs ej vidare tala honom till, men vill I, h:r öfverste, rida till honom och bee der om, så giör I mycket väl. Jag svarade: Mycket giärna, som h:r generalen befaller mig.

Der på red jag åth höger och kom för granadier batailon af guarde, som capit. Rosenstierna commenderade och mig frågade, hvart han skulle taga vägen. Jag svarade, att han skulle draga sig åth vänster efter de andre och observera sin luka. I det samma får jag see feltmarchalken på fältet ridande för mig, då Hans Excell:ce ropade på mig: Gyllenkrok. Derpå red jag till Hans Excell:ce, som till mig straxt sade: Se hvad för en redout der ligger för oss på fältet, sku vi gå på den? Jag svarade: Gud bevare oss ifrån den; seer Eders Exc:ce fienden på vänster i fältet moth oss, lät oss

gå på den! Hans Excell:ce svarade: Ja, det ville vi giöra; och begynte rida hårdare. Jag följde något med och bad Hans Excell:ce, att vi finge giöra halt något och ställa oss, ty vi äro i confusion; general Leijonhufvud har committerat mig det samma att bee. Hans Excell:ce svarade mig: Det går bra; och begynte rida straxt ifrån mig till cavallerie, som var i begrep att gå på fienden. Jag red så tillbakas till infanterie igen, som stod i stor trängsel.

Knapt att jag var kommen till infanteriet igen, kom vårt cavallerie pousserat och satte sig en deel baak infanteriet och på dess flygel; hvarföre rychte vårt infanterie fram. Men fienden, så snart de blefvo varse dem, arritererade sig och drogo sig tillbaka med sina esquadroner. I detta avancerade vårt infanterie småningen efter fiendens cavallerie, som sachta marcherade för oss undan. Men fienden skickade uhr esquadronerne, som sköto in i batalionerne, hvarföre bad jag officerarne skicka några med stutsare fram, hvilcket straxt obligerade fienden att marchera längre ifrån oss eloignerad. När nu infanteriet var avancerat något på fältet ifrån fiendens redouter, fick jag see vårt cavallerie på vänster träffa an med fienden, den våre drefvo igenom en liten skogs udd, som var på vår vänster, dit och 2:ne batalioner af våre följde efter, red jag längs infanterie till cavallerie.

När jag kom till öfverste Stiernhöök, sade han mig, att det hade gått skarpt för honom, när han redouten intagit, och att han förlorat sitt bästa folck. Jag svarade: Det hjelper ej, Gud stå oss vidare bi, det är mig kiärt, att I ha echaperat. Red så vidare och kom till öfverste Wrangel, som gick för Nerickes batailon och hällsade på honom, som till mig sade på tyska: Noch Gott lob geht alles guth, Gott gebe das wir recht in ordnung wehren. Jag svarade: Ich wolte wünschen

desselbig. Altså red jag vidare åth vänster något. I det samma möter jag en af general adjutanterne, och säger till mig: Vet h:r öfversten, att gen. major Roos är tillbakars med åthskillige regementer infanterie. Jag svarade: Hur i Jesu namn är det tillkommit? och vände så om till högre flygelen. I ridandet dit åth möter jag Hans Excell:ce fält-marchalken, då jag frågade Hans Excell:ce, om han viste, att general major Roos var efter blefven med några rege-menter. Hans Excell:ce svarade mig: Ja, jag vet det; och sade, att han detacherat af vänster flygelen cavallerie, som skal skaffa honom fram. Jag bad Hans Excell:ce, om vi kunde få giöra någon liten halt, men Hans Excell:ce svarade mig intet, utan red ifrån mig fram åth fältet. I det samma får jag see något af vårt cavallerie marchera tillbakars, altså red jag dit och möter öfverste Hielm och frågade, hvart han skulle taga vägen. Han svarade mig, att han skall efter gen. major Roos. Jag bad honom skynda sig och skaffa Roosen fram till oss.

Sedan red jag från honom till infanteriet åth vänster något och fick see Hans Maj:ts båår, som ej gick långt ifrån Öst-giötha infanterie regementet. I medler tid avancerade vi småningen på fältet in moth ett litet kiärr, derest halt gjor-des och Hans Maj:ts båår sattes ned på marcken. Hans Excell:ce greff Piper satt på en trumma straxt uth med Hans Maj:ts båhr, och som en hoop gratulerade Hans Maj:t och önskade vidare progress, så gjorde jag det samma, man der hoos sade: Gud gifve, gen. maj. Roos vore här, så kunde vi vidare poursvivera fienden. Hans Maj:t svarade mig, att Lagercrona och Sparren äre tillbaka skickade att skaffa honom fram, han lär snart komma hit. Blef altså arméen der något ståendes. I medler tid red jag litet tillbakas och fick

see gen. maj. Hamilthon, då jag med honom talte, att vårt cavallerie ej vore än rangerat i linier. Han svarade mig: Vänster flygelen har jag i ordning, men på höger veet jag ej, hvad fattas; och red så åth höger ifrån mig. Jag red så tillbakars till Hans Maj:ts bår.

Litet der efter begynte infanteriet marchera öfver lilla kiärret, och följde jag med Nerickes batalion. Då kom Hans Excell:ce fältmarchalken till mig och sade, att jag skulle avancera sachta med vänster flygelen in moth den lilla sko⸗gen, som var något litet eloignerat, på fiendens högra flygel cavallerie, som stod i 2:ne linier för oss rangerad på andra sidan kärret. Fiendens cossacker stodo baak om dem på fiendens höger, men stodo ej långt ifrån samma lilla skog, dit jag borde marchera. Några cossacker ha posterat sig in om giärdsgårdarne af trägårdarne, som hörde till byn, och skjöto in i batalion. Altså lät jag detachera 50 man, som kiörde bort dem, och marcherade jag med batalion i front åth den förordnade skogen, dock så att vänster flygelen af batalion var något mer avancerad än höger. För den orsaken skull, efter fiendens cavallerie stod mig mycket när, ville jag så mar⸗chera, på det att jag i hast kunde svänga mig med batalion emoth fienden, om de ville mig anfalla. Litet der på kommer Hans Excell:ce fältmarchalken ridandes till mig och frågar, om jag ej heller viste att marchera i columne. Jag svarade, att jag marcherar med hela bataillon i fronte, och skal gå ända fram åth skogen. Jag ville explicera mig vidare moth Hans Excell:ce, men han svarade mig intet utan sade: March, march! och der med red tillbakas ifrån mig. När jag nu hade avancerat något längre i fältet, kom ordres att vi skulle stanna. Hvarpå säger jag åth öfverste Wrangel, det jag ville rida tillbakas och söka feltmarschalken och tillhöra om desse

ordres, hvilcket jag och gjorde. Men litet stycke derifrån kom jag dit, der Hans Maj:t var och gen. major Sparre, som hölt på att relatera för Hans Maj:t, att han äj kunnat kommit igenom för fiendens force, men sade att gen. major Roos stod i en skog och defenderar sig bra, hvar till jag svarade: Ja, ja, h:r general, det vore bättre, att Rosen vore här, och jag fruchtar, det går ej väl; då gen. major Sparre svarade mig: Vill han äj försvara sig, när han har sex batalioner hoos sig, så får han giöra hur fan han vill; jag kan ej hjelpa honom. I det samma kommer feltmarchalken till Hans Maj:t och säger, att fienden kommer uhr sina lineer med infanteriet. Hans Maj:t svarade: Vore icke bäst, att vi ginge på cavallerie först och kiörde bort dem först? Hans Excell:ce feltmarchalken svarade: Nej, Eders Maj:t, vi måste gå emoth dem. Hans Maj:t svarade: Nå, nå, giör som I vill. Då begynte alla batalioner marchera tillbakars. Hvar order till bataillen gafs, huru arméen skulle rangeras, eller huru fienden skulle attaqueras, vet jag alsintet af, utan jag följde med Hans Maj:t, som låg på båren, ett litet stycke på fältet. Då kom Hans Excell:ce feltmarchalken till Hans Maj:t och sade: Nu går infanteriet fort på fienden; och red straxt bort. Jag svarade i hastighet: Huru är det möjeligit, att bataillen skall redan begynnas? Hans Maj:t svarade mig: Nu marchera de. Jag bugade mig för Hans Maj:t och sade, att Guds änglar ville bevara Hans Maj:t.

Der på satte jag mig till häst och red straxt ända efter guardie. Jag hinte ej för på dem ongefär 200 steg när, än då rätt när de gofvo sin första salva, hvilcke straxt avancerade på fienden och den dref. General gref Leijonhufvud var hoos dem. I det samma blef jag varse, att vänster flygelen af vårt infanterie var tillbakars, och än ej i träffning med fienden,

hvarföre red jag i hast dit åth och möter öfverste Apelgren. Till honom sade jag, att guardie är redan i träffning och ba honom skynda. Han svarade mig: I see, jag blir här all⸗deles omkring ränder af denna långa fiendens linea, som här står, hvilcken var honom temmelig när, och bad mig att skaffa till honom cavallerie. Jag svarade honom, att jag vill giöra mitt bästa, och red åth vänster flygelen. Då får jag see några esquadroner komma i full march, till hvilcka jag sade, att de skulle secundera infanterie för Guds skull snart, red så vidare åth vänster något fram. Men jag såg ej något cavallerie mer, hvarföre vände jag om i fult ränn åth höger i tancka få der cavalleriet igen. I ridande dit åth möter en hel hoop infanterie mig, som gingo dispergerade på fältet, till hvilcka jag sade: Dra er i hoop, bussar! Är ingen officer här? De svarade mig: Vi äre blesserade, och alle våre offi-cerare döde. Red jag alt så vidare åth högra flygelen. Då hör jag, att det slås på trummor, och fick see infanterie formera en fyrkant: altså mente jag, att det var guarde, hvarföre red jag dit åth, men när jag kom närmare, fick jag see, att det var fienden, som hölt på att formera fyrkant. Der på vänder jag om och fick see vårt cavallerie af högra flygelen, altså red jag dit åth och kom till öfverste Gyllen⸗stiernas dragouner, derest han sjelf satt för sitt regemente och gjorde front åth fältet på hans vänster hand. I ett hörn af ett litet fält stod något af vårt infanterie dispergerad, till hvilcka jag ropade, att de skulle draga sig tillsammans och ställa sig upp. De svarade mig, att de voro blesserade. Jag vände mig igen till öfverst Gyllenstierna. Knapt att jag dit kom, så kom en batailon af fienden i starck march något litet förbi hans front på vänster, då jag sade till honom: Lät oss gå de der i ryggen. Han svarade mig ja och ro⸗

pade: March! I det samma gaf fiendens batailon en salva ifrån deras vänster flygel, som var ungefär 60 steg ifrån honom, hvarpå hans dragouner och en hoop andra, af höger tillstötte, begynte rida uth.

I denne disorder följde jag med dem, och när jag kom till bryggan och ville öfver med, så blef jag af bryggan nedträngder och fastnade med min häst i kiärret, den jag doch med möda upbrachte, och satte mig till häst igen. Jag var knapt på min häst kommen, så fattar en karl, hvilcken var till foot, mig i mitt gehäng, der slidan allenast var ved, men värjan hade jag i handen, och med sådan force rychte, att han mig snart af hästen fått; men sölljan af gehänget brast af och miste så gehänget samt värjeslidan. Så snart jag denne echaperade, red jag litet upp åth fältet och kom till en esquadron, som har satt sig och gjorde front åth feltet. Officeraren, som var för esquadron, var en stor karl, men jag kiände ej honom, till hvilcken jag sade: Herre, I giör öfvermåttan väl; giör Eder flit att få flera till stånd. Han svarade mig: Giärna, h:r öfverste, jag skal giöra min flit. Och kommo en hop esquadroner, som satte sig alt åth vår höger.

Jag tänckte så rida upp åt höger. Då kom en officer till mig och säger till mig: Herr öfverste, se der rider feltmarchalken på feltet! Jag vände så om och fick see fältmarchalcken rida åth vänster, och hade en stor svit hoos sig. Red jag altså till Hans Excell:ce, som red på vänster om Hans Excell:ce greff Piper, och taltes vid. Jag sade till Hans Excell:ce feltmarchalken: Gud nåde oss, här står gale till; hör Eders Excell:ce, att salvorna gå än på vår vänster? Här äro en hoop esquadroner, som ha satt sig; vill Eders Excell:ce befalla, att de skole gå någorstäds? Hans Excell:ce svarade

mig: Det går alt galit; och red åth vänster alt mer. Då säger jag till Hans Excell:ce: Rider intet dit åth, det är fiendens trouppar för oss. Hans Excell:ce svarade mig: Det är vårt folck. De som voro i svit med Hans Excell:ce, capit. Kruse och andre sade mig, att det är vår högra flygel. Jag sade: Jag troor det äj, utan jag rider tillbaka till våra, som jag vet, hvar de äro. Fienden skjöt med sina stycken nu af den redout, som var uth med skogen på vänster, der vi om morgonen ingingo, och kom till Hans Excell:ce gref Piper, som tog med sin svit något åth höger öfver feltet. Jag sade till Hans Excell:ce: Rider intet dit fram, ty der är fienden. Om Hans Excell:ce mig hörde, vet jag ej, emedan han mig intet svarade; hvarföre red jag tillbaka till våra esquadroner, som sig tämmeligen hade ökt.

Sedan jag nu der litet varit, fick jag se trenne ryska esquadroner, som marcherade med flinten på låret åth höger knapt 60 steg ifrån vår front, då jag sade till närmaste esquadroner, att skulle gå på dem. I det samma fienden såg, att vi ville gå på dem, gaf fienden en salva på oss och gick så fort i största hast ända åth höger. Huru desse fiendtlige esquadroner på höger igenom kommo, vet jag ej, men efter liten tids förlopp fick jag se desse 3 esquadroner, som kommo och satte sig fram för den lilla bryggan i byn, der vi retirerade oss öfver, och hade den bakom sig, men fronten åth vår rygg. Då rider jag till närmaste esquadron af vår vänstra flygeln och ärnar låta dem svänga sig till att giöra front emoth desse 3:ne fiendens esquadroner. I det samma hör jag ropa: march! Hvem det ropade eller hvar ifrån det kom, vet jag ej, utan seer hela cavallerie, som stod brede vid mig, i största disorder begynna rida uth åth fältet. Jag med största bestörtan ropade, att de i Guds namn skulle hålla. Alla ropade: halt, halt, men ingen

böd till att villia hålla. I denna terribla desorder och flycht följde jag med, och hinte jag ett stycke uth på fältet icke långt från bagagets byen på öfversten Carl Hård och beklagade för honom, huru illa vårt cavallerie bära sig åth, till hvilcka jag ropade och bad, att the ville hålla. Men Carl Hård svarade, att det vore omöjeligit att få dem dem till stånd, om I icke vill rida till de regementer, som stå vid bagagiet, och laga att de komma oss till stånd. Om han ej vore blesserad, så ville han det giöra. Jag svarade, att jag det vill straxt giöra och red alt det jag hinte till bagagiet, der trouppeme voro, råkade och öfverste Wennerstedt, straxt bad honom låta sittia upp och marchera att hjelpa cavallerie, som är i heel disorder. Han svarade, att han ville det giöra, och red så ifrån mig. Hvart han gådt eller gjordt, vet jag ej. Jag ropade straxt der på till alla officer af bagaget, att de skulle draga till hopa alt sitt folck och ställa upp sig. Till h:r öfverstlieutenant Rapp bad jag, att han ville låta draga fram några vagnar af artilierie och formera en corps af vagnborg för styckonen och så hålla alla stycken färdige. I medler tid fick jag 300 man infanterie friskt folck tillsammans, dem jag stälte hoos artollerie dem att soutinera. Under denne beställningen kom major Strömschiöld af lifdragounerne till mig ridandes och sade, att han har haft vacht vid Pultava, och att han med sitt manskap vore här. Jag frågade honom, om capit. Lagerhielm och det infanteriet, som är i trencheen, är der än qvar. Han svarade mig, att han det ej viste, men att de ej vore här vid bagage, det vore säkert. Hvarför bad jag majoren, att han ville straxt skicka bod till dem, att de alla draga sig i flygande hit till bagaget. Om nu majoren efter min begiäran det gjordt, vet jag ej.

I det jag nu var sysselsatt med ofvannämbde, kom gen.

adjutant Duwalt till mig och sade, att Hans Maj:t ville tala med mig, hvar på red jag till Hans Maj:t, som satt i vagnen och lät förbinda sig. När jag nu kom till Hans Maj:t, sade han till mig: Hvad säger I? Jag svarade med bedröfvat sinne och önskade, att Guds änglar ville bevara Hans Maj:t, der hoos sade, att jag ej viste, om jag har gjordt väl eller illa, emedan jag skickat bod till infanteriet, som är vid Pultava, att de skola draga sig hit till bagaget. Hans Maj:t svarade: Det är väl gjordt jag har låtit befalla det samma. Hvem har I befalt beställa der om? Jag svarade: Majoren af lifdragounerne Strömschiöld har jag committerat att beställa der om. Vid artilierie har jag posterat 300 man infanterie, om Eders Maj:t vill låta transportera sig dit åth. Hans Maj:t svarade mig, att han ville marchera hädan. Jag frågade, hvart Hans Maj:t ville taga vägen. Han svarade mig: Till öfverstelieutenant Funck. Jag frågade, hvarest Funcken stod. Hans Maj:t svarade mig: Icke långt ifrån Novazianzarow vid Bilki, dit vill vi marchera, laga så att bagagiet marcherar i ordning. Jag svarade, att jag vill giöra min yttersta flit, och vill jag låta artilierie marchera främst och 300 man till betäckning gifva. Hans Maj:t sade: Det är väl, lät see att I giöra eder flit. Jag svarade, att jag skulle giöra alt det möjeligit voro.

Altså red jag till bagaget och lät artilierie med 300 mans betäckning marchera främst hoos öfverstlieutenant Rapp. Till bagagie officerarne gaf jag order, att infanterie bagagie skulle marchera näst artillerie i sin rangordning, der på cavallerie i den ordning, som de ha stådt och camperat, altså fortsatte jag marchen det forderligaste som kunde ske. Jag sjelf följde vid artilierie, derest de skulle få igen mig, om någon ville tala ved mig; gaf och officerarne order, att om

någon vagn gick sönder eller något bagagie ej kunde föllia tätt, så skulle de andre ej uppehålla sig, utan gå alt stadigt fort. När jag nu moth 1½ mil var avancerad med artilierie när Novazianzarow, kom en drabant till mig och sade, att Hans Maj:t ville tala med mig. Hvarföre red jag tillbakars, sedan jag gifvit öfverstl:nt Rapp order att continuera sin marche till öfverstlieutn. Funck och der sättia sig med artilierie och alt bagagie till vidare order.

Jag mötte Hans Maj:t på vägen sittiande i en vagn och öfverste Carl Hård hoos Hans Maj:t, då Hans Maj:t mig frågade, om artilierie och bagagiet är i march. Jag svarade: När jag skildes från dem, så voro de främste redan 1½ mil ifrån Novizanzarow. Hans Maj:t sade, att jag ej hade behöfdt komma tillbakars, efter som bagagien var redan så långt avancerad. Jag svarade: Efter jag fick Eders Maj:ts bod, har jag skyndat mig hit alt det jag kunde. Hans Maj:t sade: I kan man nu rida fort och beställa, att de få sitt läger. Jag frågade, hvart jag vidare skall taga vägen, när jag kommer till öfverstlieutn. Funck. Hans Maj:t svarade mig: När vi komma till Funcken först, så få vi se oss om vidare. Hvarföre tog jag afsked och red så fort.

Jag ankom till Novazanziarow, när det var helt mörkt ungefär kl. 11 om natten, derest öfverst lieutn. Trautwetter stod. Jag frågade honom, om öfverstlieut. Funck stod långt borta. Han svarade mig: En mihl allenast. Jag bad honom, att han ville straxt skicka efter Funcken, att han kunde vara här i god tid, på det att Hans Maj:t kunde få tala med honom, hvilcket han lofvade att beställa straxt. Jag frågade honom vidare, om han viste vägarna i landet. Han svarade, att han inga viste uthan den till Pultava och till Funcken, elliest vore han obekant. Som jag var trötter, lade jag mig i medler tid

på bäncken neder att hvila. Något för dager ankom Hans Maj:t sjelf helt uthfatiguerad, och i dess säng bars in i stugan, derest fältschiärerne lagade om hans blesur, som straxt insomnade. Jag, Carl Hård och Düben lågo på golfvet tillhopa och hvilade oss.

När dager var, kom hof intendenten Düben och väckte oss upp och säger, det han får tiender, att fiendens trupper låta se sig; vi måste väckia Konungen upp. Der på stego vi upp, och Düben gick till Hans Maj:t och väckte på Hans Maj:t säjandes: Fienden låter see sig; om Eders Maj:t vill, så måste vi gå vidare fort. Hans Maj:t, som var uthfatiguerad, svarade: Ja, ja, giör som I vill. Düben och Carl Hård frågade mig, om det är långt till öfverst lieutnant Funck. Jag svarade: En mihl allenast. Han sade: Vi vill gå dit. Jag svarade honom, att jag skickade i natt efter öfverst lieutn. Funck, men han är ej kommen, jag vill rida till honom det skyndsammaste, som jag kan, och laga, att han får tala med Konungen, hvilcket jag och gjorde.

När jag nu kom moth stadsporten vid Bilki, derest artilierie hölt på marchera upp i dälden, möter jag Funcken utan för porten, som sade, att han nu ärnat sig till Konungen. Jag frågade honom, om han ej i natt fått bod igenom Trautwetter. Han svarade mig, att det är ej 1/2 tima passerad, sedan dragoun kom, och är han än i mitt qvarter. Jag svarade, att det är illa bestält af Trautwetter, ty i natt, så snart jag kom till honom, skickade jag efter eder, på det Hans Maj:t sjelf hade kunnat få tala med eder. Han svarade mig, att det var honom okiärt, emedan han ej förr fått bod, och frågade mig, hvar Hans Maj:t är. Jag svarade, att Hans Maj:t: är på vägen hit åth. Altså rede vi tillsammans till hans qvarter, derest jag fann gen. major Lagercrona för mig, som hölt på laga

sig till äta. Jag frågade Funcken, om han viste vägarne i landet. Han frågade mig, hvart jag vill taga vägen. Jag sade, att jag ej vet sjelf, ty jag är helt obekanter här om kring, och om vi ej kunna komma öfver Niperströmmen. Han svarade mig, att han mente, det lär vara möjeligit. Jag bad honom informera sig af borgarne, om de viste någon passage eller uthväg. Han svarade mig, att han redan det gjordt, men de äro sådane skiälmar nu, att de ej gifva ett godt ord. Nu stå de alla vid vallen, som I see, och måste jag vara allart altid. Han frågade mig, om jag ej sjelf viste af någon passage öfver Niperströmmen. Jag svarade honom, att en betjenter af Mazeppas har mig vid Pultava sagt, att vid staden Kileberda, som är 3 mihl här ifrån, när litet vatn är om sommaren, skall man kunna kiöra öfver strömmen med vagn. Jag har frågat efter samma karl öfver alt, men jag kan ej få den igen; om I kunde fråga här i staden om det samma eller få någon annan passage, så bjud penningar öfver penningar, så högt I vill, jag responderar för dess be- tallning. I medler tid vill jag rida till öfverstelieutenant Silfverhielm och höra, om han ej kan gifva mig någon under- rättelse. När Hans Maj:t kommer, så kan I gifva underrät- telse, om I fåå någon kundskap; men lät mig änteligen veta, hvad resolution Hans Maj:t sedan tager, ty hoos Silfver- hielm skall I få mig igen. Han svarade mig att villia giöra sin flit och låta mig veta Hans Maj:ts resolution.

Jag red så min väg heel allena till Silfverhielm, hvilcken jag mötte 1/4 mihl utan för staden Kobilack, som hade några ryttare med sig i sin svit. När han nu kom till mig, frågade han, huru det tillstår. Jag relaterade honom i stillhet om den olyckeliga action och sade, att Hans Maj:t med resten af arméen är nu i Bilki hos Funcken, och frågade honom, om

han viste om någon passage vore öfver Niper strömmen. Han svarade mig straxt, att han dageligen varit der neder och kiänner hvar buska och försäkrade, att han skulle skaffa arméen öfver, dess utom kan skaffa så mycket båtar, som han ville hafva, ropade en underofficer fram, som ock viste om alt och besannade det på lika sätt. Om I det kan giöra, så ska vi alla ha eder obligation, sade jag. Han svarade mig: Jag skal taga med mig en borgare, som är trogen, han skal visa oss alt. Altså redo vi fram till staden och lät hans partie giöra sig marchfärdige.

I medlertid skref jag generalen greff Leijonhufvud till och lät honom veta, att öfverst-lieutenant Silfverhielm har mig sagt, det han menar skaffa oss passagen öfver Nipern. Altså bad jag h:r generalen låta mig med denne express veta, hvad resolution Hans Maj:t tagit, om man har funnit någon uthväg, i fall Hans Maj:t skulle resolvera komma till Nipern efter den underrättelse som Silfverhielm mig gifvit, och tiden så tillåter att giöra bryggia, det då h:r generalen ville skicka till Perevolosna timberkarlar och artilierie betjente med anckar, linor, spik och hvad mer som kan requieras, hvilcket måste ske med det allra skyndsammaste, och att jag får svar. Samma bref skickade jag ifrån Kobilack fort och der på marcherade till Kisinski, hvarest jag fann 8 stora pråmar i Worskla strömmen, hvilken var ej djupare, än att man kunde kiöra och rida igenom commodement. Jag lät transportera desse pråmar till Niperströmmen och marcherade sedan med partiet till Perewolosna. I medler tid fick jag intet svar af någon ifrån arméen. Moth kl. 5 om afton kom 14 timmerkarlar med yxor allenast utan det ringaste af anckar eller spik. Jag frågade dem, hvarest Hans Maj:t var, och om ingen sagt dem några order. De sade mig, att Hans

Maj:t stådt vid den staden, der öfverstlieutenant Funck var posterad, när de gingo bort, men ingen har sagt dem någon ting, ej heller viste de, när arméen skulle komma. Jag skickade straxt derpå en officer med 30 hästar tillbakars til Kisinski med order att bee, Hans Maj:t med arméen ville der bli ståendes och ej komma neder till Niperströmmen, för än jag sjelf skulle komma dit och få tala med Hans Maj:t, der hoos sade officeren, att så snart arméen dit var kommen, skulle alla trähusen rifvas neder och giöras flåttar af. I medler tid satte jag timmerkarlarne till arbete att giöra flåttar färdige, och fans vid Niperströmmen vid Perevolosna några 70 st. stora timmerståckar nästan $^{1}/_{2}$ aln tjåcka och 20 alnar långa, hoos hvilcka timmerkarlar jag lemnade 150 man att hjelpa och betäckia arbetarne. Med resten marcherade jag till den ort, der passagen skulle vara, och som jag såg då, att vatnet hade stigit mycket upp på feltet, som var uth med stranden, lät jag tvenne karlar af cavalleriet, som kunde simma, kläda af sig till att remarquera med stänger, hvarest minsta djupet var. När desse hade avancerat tämmelig långt, hinte de på största djupet af Nipern, dit jag och sjelf red, sökte öfver alt det smalaste stället, men fann ej annat beqvämare än det stället, som capit. Cronstedt af artilieriet sedan sjelf visiterat har. Jag blef öfver natten med folcket vid strömmen.

Andra dagen, som var den 30 Junii, om morgonen bittida skickade jag någre ryttare till Perevolosna, der timmerkarlarna voro, och till Kisinski, der de 30 hästar stodo, att förnimma om arméen voro kommen, men fick svar ifrån bäggie orterne, att intet hördes af arméen. Jag ärnade fuller marchera tillbakars igien, men resolverade att vänta till kl. 9 om morgonen, då en liten pojke kom på fältet, af hvilcken jag fick höra, att arméen var i march, hvarföre re⸗

solverade jag att gå öfver Niperströmmen, emedan mig sades af bönderne, att Gallagan skulle ej stå långt derifrån. Hvarföre gick jag med 24 man till foot och 8 till häst i tvenne båtar. När jag öfver kom, så marcherade jag på högden med de 8 man till häst och satte uth 2:ne poster, då jag långt bort i fältet på några kullar fick see några rida. De 24 man till foot stälte jag i dälden och lemnade en bååt hoos dem med order, om de skulle bli anfallne att defendera sig bra, men i högsta nöden draga sig i båten och sig der defendera på det yttersta. Med den andra båten gick jag tillbakars till öfverstelieutenant Silfverhielm, som blef hoos folcket i medler tid.

När jag var kommen tillbakars, så kom mot middagen en hoop ridande ifrån Perevelosna och strax der på en hoop vagnar, som foro dit, der passagien i vattnet var. Då kommer general adjutanten Gyllenklou till mig och säger, att jag skulle komma till Hans Maj:t. Jag frågade honom, hvarest Hans Maj:t var. Han svarade mig, att Hans Maj:t lär rätt nu vara här, då jag blef mycket bestört och frågade, om arméen äj blir ståendes vid Kisinski. Han svarade, att han det ej viste. Jag frågade, om ingen officer stådt vid Kisinski. Han sade, att officeraren, som var i Kisinski, har talt med Hans Maj:t och sagt sina ordres, men Hans Maj:t svarat, att han sjelf ville tala med mig. I detta kommer Hans Maj:t sjelf och möter mig i låga vatnet icke långt ifrån passagen, då jag sade, att jag ment Hans Maj:t med arméen skulle stannat vid Kisinski, ty här är omöjeligit komma öfver, efter vi inga anckar, reep och spik ha eller kunna fåå, ej heller har jag haft mer än 14 timmerkarlar att arbeta med, ej heller fått veta, om Eders Maj:t skulle komma hit neder.

Hans Maj:t sade: Nå, nå, jag vill vända om; och kiördes tillbakars, och togs stånds på slätten uth med strömmen.

Jag följde liten stund der efter upp till lägret. När jag dit kom, stod general greff Leijonhufvud och general major Sparre hoos Hans Maj:t, som höllo på att persvadera Hans Maj:t, det han ville salvera sin höga person. Hans Maj:t svarade, att han ingalunda skillier sig ifrån arméen. Der på frågade Hans Maj:t mig, om jag ej viste någon annan passage. Jag svarade, att jag är heel obekant der om. Jag har sagt åth öfverstlieutnant Funck om staden Kiliberda, som är 3 mil här ifrån; om han fått kundskap der om, vet jag ej, om man der kan komma igenom, det vet jag ej. Hans Maj:t svarade: Hvart ska vi taga vägen? Jag svarade, att ej vore mer än 3:ne uthvägar, den första att gå tillbakars in i Ukrain, den väg vi kommit hit; hvad svårighet arméen lär der finna i det tillstånd, som vi nu äre, då alle cossacker äro emoth oss, och fiendens armée lär föllia efter oss, det kan Eders Maj:t bäst see ogiörligheten. Den andra uthvägen är att gå igenom ödemarcken till Tartarien; om arméen der kan komma igenom, det vet Gud bäst, om det är möjeligit. Den tredje resolution vore att villia fächta desperat, så har Eders Maj:t sjelf tillsedt, huru tillgångit är. Jag fruchtar, att consternation är nu ibland folcket så stor, att om de få see fienden, att mäste parten går till fienden öfver, de andra lära dränckia sig i strömmen. Hans Maj:t svarade: De ska fächta, när jag befaller dem. Jag svarade: Gud gifve, det kunde ske Eders Maj:t till nöje och till allas vår välgång, Gud gifve, att Eder Maj:t ej hade blifvit blesserad, så hoppas jag med Jesu hjelp att alldrig hade så tillgådt, som nu är skedt; ty hvarcken har man rätt recognoscerat, ej heller har man anfördt vårt stackars folck, att de ha fått giöra sin devoir, som de tillförne alltid gjordt.

Hans Maj:t svarade mig: Feltmarchalken har gjordt sin flit nog, men han har haft ingen hjelp af generalerne, de ha ej gripit sig rätt ann. Jag svarade: Gudi är bäst bekant alt; jag tviflar ingalunda, att icke hvar och en vid sådant tillfälle giärna vill giöra sitt bästa; men jag troor vid detta tillfälle, att generalerne äj vetat, hvad de skolat giöra; jag vet till minsta af ingen disposition eller order. Hans Majt svarade mig: Efter I vill försvara generalerne, hvar ha I sjelf varit? Jag svarade: Det skal mine cammerater, som öfverste Appelgren och öfverste Gyllenstierna, med hvilcka jag i action talt och varit hoos, veta; och begynte jag relatera om alt, hvad passerat är, som förut i denna relation står annoterat. Hans Maj:t svarade: Om alla ha gjordt sin flit, så har det gådt annorlunda. Jag sade: Det står nu ej mer att ändra; utan bad Hans Maj:t fatta en resolution, ty ju längre vi stå här, ju värre blir det. Hans Maj:t svarade: Än vi skulle sättia oss på holmen, hvad tycker I om det? Jag sade: Om vi satte oss på holmen, så måste vi alle crepera och på slutet bli fångne, det Gud nådeligen bevare Eders Maj:t ifrån den olyckan. Hans Maj:t svarade mig: Hvad ville de giöra mig, om de finge mig fången? Jag replicerade: Gud afvände den store olyckan! Eders Maj:t skulle de som ett spectakel föra om landet och på slutet obligera Eders Maj:t till en skymtlig och disavantagieux fred för hela Sverige. Hans Maj:t replicerade mig och sade: Hvad behöfver Sverige hålla det, som jag skulle vara tvungen till underskrifva? Jag svarade med gråtande tårar: Ack! allernådigste Konung, exponera alldrig Eder höga person till den skymfen och troo alldrig, att edra redeliga svenska undersåtare äro capable förachta så sin Konung. Hans Maj:t svarade: Jag menar intet der med, fast jag så discurerar. General greff Leijonhufvud discurrerade

med Hans Maj:t vidlyftigt om åthskilligt, som jag ej så noga kan påminna, men alt gick der på uth, att Hans Maj:t ville salvera sin höga person först, sedan måste man tillsee salvera arméen, om möjeligit är. Jag bad Hans Maj:t ville salvera sin person, arméen lär giöra sitt bästa att hjelpa sig uhr olyckan. General greff Leijonhufvud itererade sin be- giäran vidlyftigt, att Hans Maj:t ville salvera sin höga per- son och snart resolvera, elliest bringar Eders Maj:t sig och hela arméen i stor olycka och förderf. Hans Maj:t blef otolig och svarade: Generalen vet ej, hvad han säger; jag har angelägnare att tänckia på. Generalen svarade: Aller- nådigste Konung, jag vet alt för väl, hvad jag säger; denne olycka, som oss är händt, har jag ofta talt om, att så skulle gå, men ingen har velat troo mig; explicerade sig mycket vidlyftigare, som jag alt ej så noga kan påminna mig. General major Sparre kom och å nyo till, och bödo vi alla tillika att be, Hans Maj:t ville sig salvera sin höga person. Hans Maj:t blef otolig och sade: Låter bli mig! Altså retirerade vi oss ifrån Hans Maj:t och gingo i Hans Maj:ts tält, derest vi alle beklagade vår vidare tillstun- dande olycka.

I medler tid kom gen. major Creutz till Hans Maj:t. Hvad han har talt med Hans Maj:t vet jag ej, men efter en liten stund kom gen. major Creutz till tältet och ropar mig till Hans Maj:t och säger till mig, att Hans Maj:t resolverat villia salvera sin person. När jag nu kom till Hans Maj:t, fann jag hof intendenten Düben för mig, som sade till mig, att Hans Maj:t nu Gudi lof har resolverat villia salvera sin person. Jag önskade, att Gud ville bevara och ledsaga Hans Maj:t på hans väg. Hof intendenten gick bort att beställa, hvad honom befalt blifvit. Hans Maj:t sade till mig, att jag

skulle tillsäja Mazeppa, general gref Leijonhufvud, gen. maj. Lagercrona, gen. major Sparre, cantzelie, hofstaten och drabanterne; I föllier ock med, man kan taga 300 man infanterie, som och föllia, med Silfverhielms partie. Jag frågade, om jag de 300 man infanterie ska ta af guarde. Hans Maj:t svarade, att han redan har tillsagt major Silfversparre af Sörmanlänningarne, efter de stå neder vid strömmen, att de skola föllia med; laga att de och de andre komma öfver. I detta kommer general greff Leijonhufvud till Hans Maj:t vid vagnen och talar med Hans Maj:t. Hvad det var, vet jag ej, men när generalen kom ifrån Hans Maj:t, sade han till mig: Gudi lof, att Hans Maj:t sig resolverat salvera sin höga person; jag blir vid arméen qvar. Jag steg straxt der på till Hans Maj:t och sade: Efter jag skal föllia med Eders Maj:t, hvem skal giöra min tjenst vid arméen? Hans Maj:t svarade: Jag vill låta Funcken giöra Eder tjenst.

I det samma kom capitein Cronstedt af artilierie till Hans Maj:t och säger, att han varit neder vid holmen, där volocherne och cossackerne simma öfver, att der är ej mer än 300 steg öfver, men alle de flotter, som artilierie timmerkarlar ha arbetat, taga regementerne med gevalt bort. Generalen gref Leijonhufvud, som var tillstädes, sade till Hans Maj:t: Här är nu sådan disorder, att hvar giör hvad de villia, om icke Eders Maj:t befaller, att de skola ej befatta sig med någon transport, elliest lära de dräncka sig. Hans Maj:t svarade, att generalen kan låta det befalla.

Jag gick så till Hans Maj:ts vagnar och tog uth några charter mig till rättelse dit åth, som Hans Maj:t skulle gå. Den Ukrainska Hans Maj:ts charta, som var klistrader på bräde, lefvererade jag till generalen greff Leijonhufvud och viste

orterne på chartan, hvar vi passerat och stodo. Der på red jag neder till strömmen, sedan jag efter order tillsagt de, som skulle föllia Hans Maj:t öfver.

Datum i Muskow d. 4 Martii 1711.

AXEL GYLLENKROK.

PERSONFÖRTECKNING

ANMÄRKNINGAR

[Vid ortnamnen finnes anfördt dels den form de hafva i Nordbergs Carl XII:s historia, dels den form som de ha på moderna kartor. — Då ej annat nämnes menas med mscr manuskript till 1:sta redaktionen af relationen om tåget till Ukraine].

Sid. 1. 1701 d. 1 dec. började Karl XII sitt ströftåg in i Lithauen för att förjaga det Oginskiska partiet.

—»— Schauden, nu Schoden; Schadij, Sckadij, Nordberg: Scudi, nu Sjadi, städer i Samogitien.

—»— Triscki, Lucknitz, Nordberg: Lubniki, nu Lukniki; Uswentij, Nordberg: Uswenki, nu Uschwentij, städer i Samogitien.

Sid. 3. Kielms, Nordberg: Kielm, nu Kelmy, Situwan, Nordberg: Sitowiani, nu Zijtowjany; Grinckisckij, Nordberg: Grimsinski, nu Grinkischki, orter i Samogitien.

—»— Keidan, Nordberg: Keidani, nu Keidany, ort i Samogitien.

—»— Couen, Nordberg: Caun, nu Kowno, stad i Lithauen vid Wilijas (Wilda, Willa) inflöde i Niemen.

Sid. 4. Dorsiniscki, Nordberg: Dorfsnicki, nu Dersunischki); Jesna, nu Jesno, städer i Lithauen.

Sid. 5. Olita, stad i Lithauen.

Sid. 7. Rumsiscki, Nordberg: Runisiski, by söder om Kowno.

Sid. 10. Siegroth med sitt manskap, som voro dissarmerade. — Han hade blifvit omringad af Wisniowiecki, men fått fritt aftåg mot det att manskapet nedlade sina gevär.

Sid. 12. Högkvarteret var den 19 april 1702 i Sopozkin norr om Grodno.

Sid. 12. Knezen, Nordberg: Knysin, nu Knyschin, ort i Lithauen.
—»— Tekotzin, Thikotzkin, Nordberg och nu Tykozin, stad vid Narewfloden.
—»— Wiezna, nu Wisna.
Sid. 13. Rutki, Nordberg: Rutka.
—»— Ostrowa, Nordberg: Ostrovie, nu Ostrow, stad mellan Bug och Narew.
—»— Sembrowa, nu Sambrow, stad söder om Narew-floden.
—»— Wisckowa, Nordberg: Wilkowa, nu Wyschkow, stad vid Bug.
—»— Bultowscka, Nordberg: Pultousk, nu Pultusk, stad vid Narew.

Sid. 14. Zacrozijn, nu Sakrotschim, stad nedanför Bugs och Weichsels sammanflöde.

Sid. 15. Carminick, nu Kamentschik, stad vid Bug.
—»— Radzemin, Nordberg: Radzimin, nu Radimin, stad norr om Warschau.

Sid. 16. Armeen stod d. 10 juni 1702 vid Warschau.
—»— Tarzin, Nordberg: Tarczin, nu Tartschin, söder om Warschau.
—»— Lensezitze, Nordberg: Lencziszi.
—»— Radou, Nordberg och nu Radom, stad 9 mil söder om Warschau.
—»— Peterkow, Nordberg: Petrikou, nu Petrokow, stad väster om Piliza.
—»— Sandomir, stad vid Weichsel.
—»— Novimiasto, Nordberg: Novomiasta, nu Nowe Mjasto: stad vid Piliza.

Sid. 17. Drewittz, Nordberg: Drzewice, nu Drshewiza, stad vid Drschewitschka, biflod till Piliza.
—»— Goworscka, Nordberg: Gowarkou, nu Gowartschow, stad söder Drschewiza.

Sid. 18. Radozin, Nordberg: Radozicza nu Radoschize.

Sid. 18. Mini by, nu Mnin.
—»— Malogose, Nordberg: Malogocz, nu Malogoschtsch.

Sid. 19. Voxa, nu Oksa, två mil sydväst om Malogoschtsch.

Sid. 20. Vid Radochize beslöt konungen att ej längre följa den förut bestämda vägen utan vika af åt vänster. Gyllenkrook fick därför ordres att i Goblonora förena sig med med hufvudarmeen.

Sid. 22. Armeen stod den 12 augusti 1702 vid Krakau.

Sid. 24. Som fienden börjat oroa de i Pintschow förlagda svenskarna så att fara uppstod för de där samlade sårade och troféerna, fick Gyllenkrook ordres föra dessa i säkerhet till Opatowez.
—»— Protzowitza, Norberg: Prozovice, nu Proschowize, stad vid Weichsels biflod Schrenjawa, nordost om Krakau.
—»— Pintzou, Nordberg: Pinschou, nu Pintschow, stad vid Nida, biflod till Weichsel 7 mil nordost om Krakau.

Sid. 28. Opatovitz, Nordberg: Opatovice, nu Opatowez, vid Weichsel.

Sid. 29. Woinitza, nu Wojnicz, stad söder om Opatowez.

Sid. 31. Öfverste Roosen med wittinerne. — De sårade svenska officerarne fördes på dessa utför Weichsel.

Sid. 32. Patzonowa, nu Pazanow, stad 9 mil ostnordost om Krakau. — Det svenska hufvudkvarteret stod i midten af november vid Olesniga.

Sid. 34. Skrifva general qvartermästaren och directeuren Palmquist därom till. — Palmquist svarade med att föreslå kapten Stierndahl, löjtnanterna Abraham Perman och Jonas Eekman samt konduktörerna Cornelius Loos och Johan Anton Matern. Kgl. bref om deras utskickande afgick den 27 februari 1706. Riksregistraturet.

Sid. 34. Snyllade, mscr UB F. 140 har snyllande. Snillande: skamflat. Rietz.

Sid. 35. Här börjar Gyllenkrook redogörelsen för sin fältågsplan, att först befria Östersjöprovinserna från fienden, intaga Pleskow och Novgorod, och först sedan med ryggen mot eget land företaga framryckningen mot Moskwa. Rörelserna skulle börja med att konungen från Borissow öfver Vitebska och Polotska distrikten marcherade mot Bjeloi för att med fiendens hufvudstyrka söder om sig och med Lewenhaupt kår på högra sidan börja fälttåget.

—»— Plotska, Plotsk, stad vid Weichsel.

—»— Pultowsk, nu Pultusk och Ostrolenka, städer vid Narew.

—»— Sloniska, Novogrodska, Shutska districter. Slonim, stad vid Schara, en biflod till Njemen; Novogrudek, stad 7 mil nordost om Slonim; Slutsk, stad 15 mil öster om Slonim.

—»— Borissow, stad vid Beresina.

—»— Wittensak, mscr UB F. 140 har Wittepska. Witebsk, stad vid Düna.

Sid. 36. Brisena strömmen, mscr UB F. 140 har: Berzina.

—»— Dolginow, mscr UB 140 har: Dolhinov, stad 8 mil norr om Minsk.

—»— Dragobus, mscr UB F. 140 har: Drogobus, nu Dorogobusch, stad vid Dnieper öster om Smolensk.

—»— Bjäla, mscr UB F. 140 har: Biala, nu Bjeloj, stad 10 mil norr om Dorogobusch.

—»— Warsk Narven, mscr UB F. 14 har: Wask Narven, ort i Ingermanland.

Sid. 37. r. 9. — framför bryggan, långa så att — mscr UB F. 140 har: fram för bryggan lägga, så att —

—»— Stararusa, nu Staraja Russa, stad söder om Ilmen.

—»— Toropetz, stad midt emellan Novgorod och Smolensk.

Sid. 38. r. 1. Woluach. Flera manuskript ha Volgach, F. 140 Volgade.

Sid. 38. r. 11 n. — skulle då sin fattade dessein. — F. 140 har: skulle sin då fattade dessein.

Sid. 39. Calix, nu Kalisch, stad i ryska Polen.

—»— r. 8. Sluptza, nu Slupce, stad $6^{1}/_{2}$ mil norr om Kalisch. — F. 140 har: til Sluptza.

—»— r. 10. — blefvo af våra attaquerade. Flere mscr ha: blefvo af avantgardet attaquerade.

—»— r. 14. — hvilka partier. Flera mscr och F. 140 hafva: hvilkas partier.

—»— Plotska. Plotsk, stad vid Weichsel emellan Warschau och Thorn.

Sid. 40. Bägge deras excellencer. — Statsrådet grefve Karl Piper och fältmarskalken grefve Karl Gustaf Rehnsköld.

—»— r. 5 n. — bäst och raisonable. F. 140 har: bäst och raisonableste.

—»— Winjets, nu Vienice, herrgård 5 mil sydsydost om Thorn.

Sid. 41. Cajabska och Inovlotska districtet. Cujavien, polskt furstendöme vid Weichsel söder om Thorn. Inowrclaw, ett woiwodskap innefattande dess norra hälft.

—»— Ostrolenka, stad vid Narev nordväst om Pultusk.

—»— Dobra, Nordberg och nu Drobin, stad 3 mil nordost om Plotsk.

—»— Mazurske skogen. Masovien, hertigdöme, nordöstra delen af det gamla Polen.

—»— Andra stycket har i F. 140 meningarnas ordning omkastad. Det börjar med andra meningen: Fienden qvitterade — Första meningen kommer här som tredje efter: — — — till staden Minsk.

—»— Tikozin, nu Tykoszin, stad vid Narev-floden.

—»— Samoiten, Szamaiten, polskt hertigdöme söder om Kurland.

Sid. 42. r. 3. — och fördrifva. — Andra mscr ha: förderfva. — Med hvilken durchmarche. — F. 140 har: Vid hvilken — — —

—»— r. 19. — med det reuserade ej. — andra mscr och F. 140 hafva: men det — — —

Sid. 42. r. 5 n. Wittenska districtet. F. 140 har Wittepska — —.

—»— r. 2 n. — på 15 mil när Minsk, därest H. M. sedan ändrade dess marche —. Manuskripten hafva inget komma efter marche, men detta tyckes fodras af sammanhanget. Här anger således Gyllenkrook, att till Smorgon hade konungen följt hans plan för tåget mot Pleskow, men sedan afvek han härifrån. — Jfr. Stille Carl XII:s fältågsplaner s. 11.

Sid. 43. r. 6. — flatesser — några mscr. och F 140 hafva: flatteurer.

Sid. 45. r. 4. — reparterad — F 140 har: separerat.

—»— Andra stycket. Efter första meningen har F. 140: Jag frågade Hans Maj:t, om han med sit högqvarter ville här bli ståendes. Hans Maj:t svarade, at han ville avancera närmare till Beresina strömen.

—»— Meirick. F. 140 har Minsk.

—»— r. 16. — 3:ne rum. F. 140 har: 3:ne små rum.

—»— r. 1 n. — dessein till Moscow. F. 140 har: — — dessein at gå till — —.

Sid. 46. r. 8. F. 140 har: hans crona, och om han den armen försätter, ho vet, huru fast Eders Maj:ts krona sitter; men det hjelper ej, hvad jag beder eller säger.

Sid. 47. r. 1. Wittenska, Plotska. F. 140 har Witipska, Pololska. — Ännu i Radoschkovitji hoppas Gyllenkrook således, att konungen skall ändra sin march och öfver Polotsk och Vitebsk gå mot Bjeloj.

—»— r. 8. — någon bataille. F. 140 har: någon rätt battaille.

—»— r. 8 n. — tagen. Några mscr och F. 140 hafva: slagen.

Sid. 49. r. 10 om det så i sanning är — F. 140 har: — — i sanning är skedt.

—»— Borizow, 7 mil ono. om Minsk.

—»— Beresine Patzofska, F. 140 har: Beresina Puzofska, nu Berezina Pazowska, stad vid Beresina, 8 mil norr om Borisov.

Sid. 50. r. 1. — en på högra. F. 140 har: en på vår högra.

—»— Beresina Zapicsinska (Sapiehska), Berezino, stad 6 mil nedanför Borisov.

—»— r. 12. — jag alldeles retirerade. Mscr E. S. 4:o KB har: jag alldeles reuiserade. Några mscr och F. 140 hafva: sig aldeles retirerade. — Den första läsarten torde vara felaktig, och borde den andra hafva influtit i texten.

—»— Bielitza, Nordberg: Bialanice, nu Bjelynytji. Stad vid Drutströmmen.

—»— Orsa nu Orscha, stad vid Dnieper 11 mil väster om Smolensk.

—»— r. 9 n. marche till Mohilow uppå små bivägar. — F. 140 har: — — march till Mohilov. Jag underrättade Hans Maj:t, at ingen stor väg vore här ifrån till Mohilov, utan små bivägar.

—»— Holovtzin, Golovtjin, stad vid Vabisån.

Sid. 51. r. 2. Fienden retirerade sig. F. 140 har: Fienden retrencherade sig.

—»— r. 4. — denna strömmen, som var så djup, — — F. 140 har: och var ej mer än tvänne passagier igenom strömen, som vore så djupa, at det — —

—»— Skolow, nu Schklov, stad vid Dnieper, 4 mil norr om Mohilew.

—»— Bikow, Byckov, stad vid Dnieper, $4^1/_2$ mil söder om Mohilev.

Sid. 52. r. 2. — ända till staden Bikow och occuperade oss att indrifva proviant. — Andra mscr hafva: ända till staden Bikow, hvarvid fienden ej kunde inquietera oss att indrifva proviant. — F. 140 har: ända til staden Bikov på 2:ne mihl när, perest et partie af vårt cavallerie var posterat at hindra fienden, som stod i Bikov, inquiettera oss at indrifva proviant.

—»— r. 7. Wittenska och Bonsoroska districten. — F. 140 har: Witepska och Borisovska districten.

—»— r. 14. först läger på fältet — — F. 140 har: — på stora fältet.

—»— Czienkow, F. 140 Czierikov, nu Tjerikov, stad vid Sosch 9 mil sydost om Mohilev.

—»— Messislow, F. 140: Morislov, nu Mstislavl, stad 10 mil öster om Mohilev.

Sid. 52. Malutitza, F. 140: Malatitza, nu Moljatitji, stad mellan Tjerikov och Mstislavl. Dobra, nu Dobroe.

—»— r. 3 n. — — sina fältvakter vid denna damm. F. 140 har: öfver denna dam.

Sid. 53. r. 12. — — med ändringar af lägrets förfärdigande — F 140 har: ändringen.

—»— r. 5 n. Messislow, F. 140 har: Mezislav.

Sid. 54. r. 1 — — 4 mil — F. 140 har: 7 mihl.

—»— r. 10. — 1000 dragoner —, andra mscr hafva: 10,000 — F. 140: 10000 man drag:r.

—»— r. 17. göra en convallade med. F. 140 har: gjöra en cavalcade med fienden.

Sid. 55. r. 1 — befalte H. M. — F. 140 resolverade —

—»— r. 3. — retranchement. F. 140 har: retrencherade läger.

—»— r. 7. — råda honom vidare, hvart arméen skulle marchera. — F. 140 har: råda honom, hvart armen vidare skulle marchera.

—»— r. 13. — Jag intet vet, hvart ut vi — F. 140 har: Jag försäkrar, at jag intet vet. hvart —.

—»— r. 16. I det samma hördes allarm sköts af fältmarskalken. — De flesta mscr hafva fältvachterna. F. 140 har: I det samma hördes allarm skått ved fältvachterne. Den senare läsarten är säkerligen den riktiga oeh borde upptagit i texten.

—»— r. 21. n. H. M. försäkrade mig, att det var hans fulla alvar. Sv.: Så finner jag. — F. 140 har här: Hans Maj:t försäkrade mig, at det vore hans fulla alfvar, at jag skule råda honom. Hvarpå jag svarade: Efter jag seer, at det är Eders Maj:ts alfvar, så finner jag —.

—»— r. 6 n. — kan råda mig — F. 140 har: I kan råda mig.

—»— nedersta raden — Konungen i 2:ne dagar — F. 140 har: Konungen mig i —.

Sid. 56. r. 15. hvad utvägar vore att råda. F. 140 har: voro at välja.

—»— r. 10 n. — bränna och ruinera, alltså att omöjeligit är — F. 140 har: — ruinera alt, så at omöjeligen är.

Sid. 56. r. 6 n. Wittenska — F. 140 har: Witepska.

Sid. 57. Zihilow, F. 140 Cziernichov, nu Tjernigov, stad vid Desna.
—»— r. 8. skola ej eller oss skada. — F. 140 har: skola ej heller kunna oss skada.
—»— Potzianow, F. 140 har: Potziapov, nu Potjèp.
—»— Staradubb, stad i Severien.
—»— r. 12 n. bak Staradubb Oziesmihow — F. 140 har: bak Staradub til staden Cyernihov (nu Tjernigov).

Sid. 58. r. 6. — det skulle så komma, — F. 140 har: det skulle en gång så komma.

Sid. 59. Ozianse, flera mscr och F. 140 har Ciause, nu Tjausy $4^1/_2$ mil öster om Mohilev. Läsningen Ciause borde som den riktiga införts i texten. — Jfr Stille: Karl XII:s fältågsplaner s. 87.
—»— r. 17. — uppsatser på bägge vägarne. — F. 140 har: upsatser på papper på begge vägarne.

Sid. 59. r. 2 n. — sid. 62 r. 17. Denna delen af relationen har i dess senare form blifvit så utvidgad och omarbetad, att den här i sin helhet återgifvas efter mscr F. 140:

Altså gick jag hem till mig och gjorde 2:ne memorial. Det första bestod deruti.

1. Så snart Hans Maj:t hade kunskap och svar, at Gen. Leijonhufvuds arme vore passerat Nieperströmmen och i säkerhet, så kunde Hans Maj:ts arme upbryta och marchera till Kritziuf, då och någon general med 1000 man infanterie och 2000 man cavallerie kunde detacheras, som går förut at förfärdiga bryggor öfver strömar och lagar vägar samt hindrar fiendens partier, at de ej inkomma i Severien och det upbrenna. Detta parti kunde förses med 14 dagars proviant och, om möjeligit vore, det infanterie kunde få hästar at skyndsammare marchera.

2:o. Som nödigt är, at denne dessein cacheras, så tyckes mig rådeligit vara, at en del af cavall. gjorde ett movement åt byn Romanoff, som är 3 mihl här ifrån åt vänster, derigenom at betäcka general Leijonhufvuds march och cachera Hans Maj:ts armes upbrot, då samma

cavalleri kan gå genvägen til Kritziuf eller i marchen söka conjungera sig med armen, alt kunskap spörjes af fiendens företagande. Bagage följer på vänster sidan om armens march.

3:tio. Som denna march igenom skogen bör ske det skyndsamste man kan, på det fienden ej måtte oss förekomma i Zeverien och med brennande ruinera, altså tyckes nödigt, at armen providerar sig med 8 à 10 dagars proviant af bröd och något kött samt kietlar, på det at armen må kunna separera sig ifrån bagagien i skogen om nödigt höfdes at möta fienden.

Det andra memorial bestod af det, hvad den commenderande general borde observera nembl.:

1:o. Så snart Hans Maj:t tänker upbryta, är nödigt at den commend:e gen. skyndar då straxt sin march alt det han kan till staden Kritziuf derest han bör ej uppehålla sig mer än en natt, utan lemna 300 man dragoner, som förfärdiga bryggan så mycket de hinna, hvilka 300 man strax bortmarchera, så snart de af Hans Maj:tsarmé hinna ankomma och desse aflösa, då de 300 man fortsätta sin march efter den commend:e general till nästa bryggan och dem aflösa, som där arbeta. Den commend:e general continuerar dageligen sin march, men om nätterne står han stilla.

2:o. Vid byn Lesina öfver Bezetz strömen observ. gen. det samma at låta förfärdiga bryggor, lemnandes där 300 man til arbetet, hvilka aflösas af de nästföligande, och sålunda vid alla tillfällen continuerar sin march till Iput strömen.

3:o. När general. ankommer till Iput strömen ved Drohuziov, så förfärdigas straxt bryggor och om nödigt finnes, efter den kunskap han om fienden får, upkasta låter något litet retrenchement fram för bryggorne, doch observeras, at han ved sin ankomst till Iput strömen straxt skickar partie till staden Mhlin at skaffa kunskap om fiendens march som och imponera sig om vägarna till Roslov och Potziapov. All kunskap han får om fiendens march, måste han avertera Hans Maj:t.

4:o. Efter den kunskap han får om fienden, måste han marchera med sit partie till at hindra fiendens partier inkomma i Zeverien, på det at de ej med brennande måtte kunna det ruinera samt undersåtarena fördrifva, utan tvärt om söka med all flit bringa folcket at blifva ved sina hus, och der möjeliget vore, at man i förstone betalte alt content.

Desse 2:ne memorialer har jag lefvererat til Hans Maj:t, som dem nådigt uptog och tilika med fältmarskalken dem igenomlas, efter hvilka memorial upsatte skriftlig order på Hans Maj:ts befallning för den commenderande general, och var ingen annan ändring i det, än at commend. 2000 man infanterie med 4 stycken och 1000 man cavallerie, så ock afslog Hans Maj:t det mouvement af cavalleri till byn Romanof, det öfrige alt blef observerat.

Hans Maj:t frågade mig i fältmarskalkens presence, hvilken general man skulle taga därtill. Jag svarade: Den Eders Maj:t behagar själf nämna, vill jag informera sedan om vägen. Hans Maj:t befalte mig nämna den man skulle taga till detta commando. Jag svarade och excuserade, at jag intet annat kan gjöra än uprächna den ena efter den andra. Hans Maj:t befalte mig det gjöra. Altså nemde jag general major Sparre först. Men hans Maj:t svarade: Han skrifver och raisonerar så mycket i sina bref, och är det besvärligit honom svara på alt. Jag nämde därpå gen. major Roos, men Hans Maj:t sade nej. Derpå nämde jag gen. major Meijerfelt. Hans Maj:t svarade sammaledes nej. Derpå nämde jag gen. major Kruse. Hans Maj:t svarade gubben vara bra noch, men han orkar ej stå ut med de stadiga marcher, och sedan ser han ej väl med sina ögon. Därpå sade fältmarskalken til Hans Majt: Det är bäst taga den, som touren är til. Jag svarade: Det kommer då gen. major Slipenback till. Fältmarskalken sade: Nej det hörer Lagercrona till, ty Slippenback var inte länge sedan commend. med några regementen vid ett pass. Hans Maj:t sade det samma och påminte, at han mig afsändt med order til honom. — Jag påminner mig nu det och är så, men som Lagercrona är omistande för Eders Maj:t, emedan alla order och raporter går igenom hans hand, så kan jag ej see, huru han kan taga emot detta commendo. Hans Maj:t svarade: Vi kunna väl orderne till armen beställa utan Lagercona. Jag svarade: Som Eders Maj:t behagar, men jag fruchtar, at det blir för Eders Maj:t stort besvär. Fältmarskalken, som hörde på alt detta, sade leendes till Konungen: Vet Eders Maj:t, hvarföre Gyllenkrok ej ville ha Lagercrona till detta commando. Hans Maj:t svarade nej. Fältmarskalken sade: För det han fruchtar, när Lagercrona är borta, så får han alt dess arbete på sig. Jag svarade: Ingalunda gjör jag det för min skull, utan för Hans Maj:ts tjenst det pånimmer; hvad Hans Maj:t mig behagar befalla, skall jag gjärna, så mycket jag kan och förmår,

till dess tjenst uträtta. Hans Maj:t svarade: Vi vilja det sjelf beställa, så att ni ej skall ha något besvär deraf; befalte mig altså skicka efter Lagercrona, det jag och gjorde, och han sig till Hans Maj:t förfogade.

Hvad Hans Maj:t med honom talt om detta commando, vet jag ej, utan när han gick ifrån Konungen, sade han till mig, at jag skulle ingå till Hans Maj:t. När jag nu inkom, så begynte fältmarskalken upläsa för Hans Maj:t Lagercronas order, som alt var stält efter mitt memorial. Hans Maj:t frågade mig, om der vore något at påminna. Jag svarade, at jag intet viste något, emedan hans order äre klara noch, hvad Lagercrona skall gjöra. Hans Maj:t sade: Det är bäst, at vi tagit Lagercrona därtill, efter alt skall i begynnelsen betalas och han har at beställa med krigscommissariatet. Jag svarade, at Lagercrona har både pungen och penningarne, altså träffar det honom bäst, hvaröfver Hans Maj:t mycket log, och befalte mig ge Lagercrona sin marchroute och informera, hvad nödigt I tycka för honom. Jag frågade, när Hans Maj:t vill, at han skall marchera med sitt partie. Hans Maj:t sade: I morgon bittida. Jag frågade, när Hans Maj:t ville upbryta med dess arme. Hans Maj:t svarade: I morgon bittida ock. Jag bad Hans Maj:t i nåder ville uptaga min påminnelse, dervid Hans Maj:t befalte mig säja, hvad jag tyckte. Jag sade, det jag fruchtar, om Hans Maj:t upbryter med armen för än general Leijonhufvud har sina order och dess arme i säkerhet, så lär fienden falla på honom och, ho vet, gjöra större skada, än man kan tro. Hans Maj:t svarade som otålig: Hvad går er Leijonhufvud an? Jag svarade och bad Hans Maj:t ej med onåd uptaga mit tal och påminnelse, hvad jag af redeligit hjerta till Hans Maj:ts tjenst gjordt, ty jag har hvarken för gen. Leijonhufvud eller någon annan intet interesse där vid, utan alenast det som jag tycker vara nyttigast till Eders Maj:ts tjenst; ty Eders Maj:t må säkert tro, der den armén nu abandoneras, at fienden ej lär manqvera dem attaqvera och slå, om de kunna. Hans Maj:t svarade: Lät Leijonhufvud slås för sig och vi slås för oss, när tillfälle ges. Jag svarade: Som Eders Maj:t behagar, så lär det ske, men då är Eders Maj:ts dessein till Zeverien aldeles om intet. Hans Maj:t svarade: Vi kunna ej här längre stå, ty här är regemente, som i 3 vekor ej haft bröd. Jag svarade: At försee et regemente eller mer med bröd, kan väl moijen finnas, men för hela armen är omöjeligt. Hans Maj:t sade: Jag låter det vara, at man finge bröd, men här är intet forage mer för hästarne. Jag svarade, at jag vill taga på mig skaffa 8 dagar forage och

innom den tid är Leijonhufvuds arme i säkerhet. Hans Maj:t frågade, hvarest ifrån jag ville skaffa fourage. Jag svarade, at åt Mezislau kan man få fourage. Hans Maj:t svarade: Där är intet, ty jag har skickat ut volocherne på alla orter at se efter, men der är ej något till fångs. Befalte mig så upsätta armens marchzedlar. Jag frågade, om Hans Maj:t ville, at hela armen skulle marchera tillhopa eller separera sig på flere vägar. Hans Maj:t frågade mig, om många vägar vore för armen. Jag svarade, at 3:ne stora vägar vore till Kritziuf. Hans Maj:t sade: Så kan I fördela dem at gå samma vägar. Jag påminte, om Hans Maj:t ej ville ordonera något infanteri följa med den sista colonen åt höger. Hans Maj:t frågade mig: Hvarföre vill I ha infanterie vid den colonen. Jag svarade: Efter den colonen, när armen upbryter, kommer at marchera närmast fienden, så presumerar jag, at fienden den anfaller. Hans Maj:t svarade, at han ville sjelf gå dit och följa med den colon. Jag svarade, at det besvär behöfde Hans Maj:t ej på sig taga, ty det är ovist, om det skeir eller intet. Men om Eders Maj:t gifver något infanteri vid den colonen och befaller den generalen ved den colonen se sig väl före och hålla regementerne tillsammans, så har den ingen nöd. Hans Maj:t sade, at han ville ordnera general major Kruse vid den colonen och ge honom något infanterie. Denna min discourse med Hans Maj:t om Leijonhufvuds arme hörde feltmarskalken på, men sade intet, hvarpå gick jag hem till mig at förfärdiga march zedlarne. I det samma mötte öfverste Dykert och frågade mig, hvad på färde var. Jag svarade i förbigående, at alt går på galna, och altså gick fort till mig.

När nu march zedlarne vore färdige, gick jag up till Hans Maj:t och dem öfverlefvererade, som till regementerne sändes. Härpå befalte Hans Maj:t mig gå till Lagercrona och informera honom om det nödigt vore och ge honom sin march zedel och låta regementsqvartermästarne veta, at de 1 tima för dager skulle samblas ved Lifregemente. Härpå gick jag till Lagercrona och gaf honom sin march zedel jemte en liten charta af de principalste orter i Zeverien.

Andra dagen om morgon bröt först Lagercrona med sitt partie up för dager, men armen när dager var, och marcherade vägen til Kritziuf. När nu Hans Maj:t var ankomen i lägret och telten upslås, kom den stora pålaken af Hans Maj:t, som kallades Aulius, i ful rennande öfver feltet och skyndsamt gick in till feltmarskalken. När jag det såg, gick

jag till cancellieråd Hermelin och bad honom gå til feltmarskalken at höra, hvad tidningar pålacken med sig hade, det cancellie rådet straxt gjorde: och kom tilbakars och sade mig, at samma pålack hade varit afsändt med orderna till general Leijonhufvud, men ej kunnat komma igenom för fiendens partie. Doch har feltmarskalken sagt till cancellie rådet: Fast det skall kosta mig 30 ducater, så skall jag ändå få det fram. Jag bad cancellie rådet gå till gref Piper, och säja honom det och be gref Piper, at han ville anmoda Hans Maj:t ej gå ifrån detta läger, för än general Leijonhufvud fåt sina order och dess arme vore i säkerhet; hvilken min begjäran cancellie rådet gjorde och brakte, det gref Piper straxt gick up till Hans Maj:t. Hvad Hans Excell:ce gref Piper har talt med Konungen och fältmarskalken om detta, vet jag ej, utan det har Hans Excell:ce mig sjelf här i fångenskapet sagt, at han, då han bet, Hans Maj:t ville här i lägret venta, till dess svar vore ifrån Leijonhufvud, då har Hans Maj:t svarat, at Leijonhufvuds arme har ingen fara och at fienden ej lär drista röra den armen. Fältmarskalken har och försäkrat honom det samma i Konungens presens och med desse ord sagt till gref Piper: Mon frere, jag responderar för all fara och skada. Detta vet general major Kruse, Hamilton, Creutz och flere andra vara sant, at gref Piper för dem sjelf det sagt.

Oacktad denna påminnelsen marcherade armen andra dagen derpå fort, och som generalmajor Lagercronas vägvisare förde honom ej den genaste vägen till Kritziuf, altså anhölt jag hos Hans Maj:t, at jag måtte få rida till Lagercrona och informera dess vägvisare. Men Hans Maj:t refusserade det och sade: Vi kunna ej mista eder nu, utan när vi komma närmare til Kritziuf, så skall I få permission rida till Lagercrona.

När nu armen kom på 1 1/2 mihl när Kritziuf, befalte Hans Maj:t mig at rida dit, det jag och straxt gjorde, och råkade sal. öfverst Zigrot och då varande major Apelgren och Koskul, som höllo på at arbeta på bryggorne. Jag bad major Koskul skicka straxt till Lagercrona och be honom at jag finge tala med honom. General major Lagercrona kom och till mig, då jag honom bad, at jag kunde få tala med hans vägvisare och informera honom om rätta vägen uti skogen, på det han ej måtte föra partiet orät. General major Lagercrona svarade mig, at han har upsats på åtskillige vägar bätter än den jag honom gifvit. Jag bad gen. majoren gifva mig upsats af samme vägar och se sig väl före, at han ej går orätt.

Han lofvade strax igen komma med upsatserne af vägarna och tilsade, att jag skulle få tala med hans vägvisare, altså blef jag qvar hos major Koskul at vänta på gen. majoren. Men emot all förmodan kom tidningar, at gen. major Lagercrona var bort marcherat med partiet igenom strömen, där man kunde rida igenom, altså fick jag ej tala vidare med honom eller dess vägvisare, utan väntade här konungens ankomst med armen andra dagen, då Hans Maj:t fick ett bref af Lagercrona, som Hans Maj:t gaf mig at läsa, deruti gen. major Lagercrona skref, at han stod på ett felvärck, och at han fåt en genväg till byn Lesnia ved Bezetsströmen.

Sid. 61. Kritziuf, nu Kritjev. Stad vid Sochfloden 4 mil söder om Mstislavl.

Sid. 62. Betzetsströmmen, ou Bjesed, biflod till Soch sydost om denna

Sid. 63. r. 6. — ej eller voro några Lessna. — Härpå följer i F. 140. Ty adelsman sade, at han i går aftons varit i Lesna, då där inga vore. Jag frågade honom, om han ej hört af något folck annorstädes marcherat. Han svarade mig, at en hans bonde har sagt honom, det en hop folck marcherat på stora vägen till Staradub. Jag frågade honom, om ingen väg vore härifrån eller från Lesnia till samma stora väg. Han svarade, at ingen väg vore dit utan denna väg, som vi komne vore, emedan i skogen är et stort moras och ingen kan komma igenom, utan om vinteren. När Hans Maj:t ankom hit med armen, så sade jag honom detta alt, och försäkrade, at Lagercrona går orät, och at han intet kan komma till Lesnia. Hans Maj:t svarade: I hållen honom etc.

—»— r. 2 n. Ipzit strömmen. F. 140: Iput.

Sid. 64. r. 7. Koskulls. F. 140 har Kotziueds.

—»— r. 8, 12 och 11 n. Malin, F. 140 har Mhlin.

—»— r. 16 — — mist öfver 400 man döde på platsen. F. 140.

—»— r. 10 n. Arméen hastade. — F. 140 har: Armén fortsatte.

Sid. 67. r. 4. — med indifferenta discourser. — F. 140 har: med åtskillige indifferente discourser.

Sid. 67. r. 11. — fiendens poster. — F. 140 har: fiendens partier.
—»— Lessna, Liesna, nu Ljesnaja. Stad mellan Dnjeper och Sosch, 4 mil öster om Bychov.
—»— Propois nu Propoisk, stad vid Soch 6 mil öster om Bychov.
—»— sista raden. H. M. befalte mig härpå uppsätta — F. 140 har: mig här att —.

Sid. 68. Baturin, Mazeppas hufvudstad vid Sejm.
—»— Novogrod Zivirski, nu Novgorod Sjeversk, stad vid Desna midt emellan Staradub och Baturin.
—»— r. 4 n. — Cziermetow står 1/2 mil ifrån honom. F. 140 har: stod med sin arme 1/2 mihl etc.

Sid. 69. r. 1. Strömmen till staden Novogrod. — F. 140 har: strömen och stod med sit läger utmed Novogroden på andra sidan strömen och hölt på arbeta på en brygga öfver strömen till staden Novogrod.
—»— r. 6. satte ock hop batterier — F. 140 har: ock en hop batterier etc.
—»— r. 7. — att Konungen resolverade — F. 140 har: så at omsider Konungen etc.
—»— r. 12. — tenterade heller att disputera. — F 140 har: tenterade fuller at vilia disputera.
—»— Glukov, nu Gluckov, stad 8 mil nv. om Baturin.
—»— Hadias, nu Gadjatj, stad vid Psiol 13 mil sydost om Baturin.

Sid. 70. r. 11. — hvar jag tyckte arméen kunde marchera. F. 140 har: hvart jag tyckte armen då kunde marchera.
—»— Romna, nu Romny, stad vid Sula, 6 mil nordvest om Gadjatj.
—»— Smilaja, nu Smjeloe, stad två mil nordost om Romny.

Sid. 71. Weiprick, nu Veprik, stad två mil öster om Gadjatj.
—»— Zarotzin, nu Serotjintsy.
—»— Lebdin, F. 140 och nu Lebedin, stad 5 mil no. om Gadjatj. Sem, nu Sumy vid Psiol 9 mil nordost om Gadjatj.

Sid. 72. r. 2 n. — på proviant. F. 140 har: med —.

Sid. 73. Coral strömmen, F. 140 har Korol, nu Chorol, biflod till Psiol.
—»— Lipova Dolina, nu Lipovaja Dolina, stad 3 mil so. om Romny.

Sid. 75. r. 3. — som då var 6000 man — F 140 har: som var öfver etc.
—»— Libidin. — F. 140 har Lebedin.
—»— Ryske kommendanten i Veprik var en skotte, öfverste Ferber.

Sid. 76. Zinkow, nu Zenkov, stad 4 mil so. om Gadjatj.
—»— Hovodno, Horodna (F. 140), nu Gorodnoe stad.
—»— Kossmin, Kulsmin, Kussmin (F. 140) nu Kuzemin, stad vid Vorskla 6 mil sv. om Gadjatj.
—»— Opozno, Oputzno nu Oposchnja, stad 7 mil so. om Gadjatj.
—»— Luttenka nu Ljutenka, stad vid Psiol två mil söder om Gadjatj.
—»— Oltiva, F. 140 Oltva, nu Goltva.

Sid. 77. r. 16. — svarade mig i bitterhet, om jag — F. 140 har: — i bitterhet och frågade, om —

Sid. 78. r. 3 n. escaladering, F. 140 har har paladering. — Escalader: bestiga med stormstegar, storma.

Sid. 79. r. 3. H. M.s: Säg mig — F. 140 har: Säg man —.
—»— r. 12 n. — då jag vill hjälpa. — F. 140 har: jag ville det då hjelpa.
—»— r. 2. n. Frische — F. 140 har: Fridskey.
—»— r. 1 n. — öfverste grefve — F. 140 har: öfverste sahl. gref —

Sid. 80. r. 1—3. F. 140 har meningarna omkastade: Där öfverste Alfendel stormade — till vallen. Orsaken var — ihjelskutne, och blef i —

Sid. 81. r. 1—2. Lutenka i quarter. — F. 140 Lutenka städerne i quarter.
—»— r. 3—4 Kulsmin, F. 140 Kussmin.
—»— r. 12 n. — det jag fruktar, då det icke väl — F. 140 har: det jag fruchtar då, at den intet väl —.

Sid. 82. r. 11 — omöjelighet. F. 140 har omöjeligare.

—»— r. 9 n. Kusmin. F. 140 har Kiesmin. — Vidare vänta — F. 140 har: vidare möta.

—»— Koltiva. F. 140 har Koltilva, nu Kotelva, stad öster om Vorskla, 3 mil ssv. om Achtyrka.

Sid. 83. r. 14 lyder i F. 140: Hans Maj:t frågade auditeuren, hvarföre de lagt kappa öfver hans hufvud.

—»— r. 16 n. — marcherat på hans högra. F. 140 har: marcherat åt hans högar.

—»— r. 8 n. — på auditeurens hufvud. — F. 140 har: öfver —

—»— två sista raderna lyda i F. 140: de skulle vilja våga sig dit åth, men jag tror, at de lära ej drista sig dit åt. Jag svarade: Tiden lär visa det, om de det våga. —

Sid. 84. Otterkij, F. 140: Ottirkii, nu Achtyrka.

—»— Bohodokofka, nu Bogoduchov, stad 4 mil oso. om Achtyrka.

—»— Crasnakut, nu Krasnokutsk, stad 3 mil oso. från Bogoduchov.

—»— r. 11. Libidniska. F. 140 Lebedniska.

—»— Bielogrodska districten. Bjelgorod, stad 13 mil ono. om Achtyrka.

—»— Muravqua, nu Murafa, stad en mil öster om Krasnokutsk.

—»— Kolomak, stad 2½ mil sso. om Murafa.

—»— Vägarna till Asien. Asiens gräns ansågs då af några gå utmed floden Donez, 8 mil från Kolomak. — Det synes som om konungens order till Gyllenkrook varit ett skämt — i så fall högst olämpligt för en befälhafvare — men G. har då velat gifva honom och Mazeppa en liten läxa genom att taga den på allvar.

Sid. 85. r. 2. — jag vill gärna göra — F. 140 har: jag vill det gärna göra.

—»— r. 5. — ville gifva — F. 140 har: ville låta ge.

—»— r. 16. Före: Är ni underlig, har F. 140: Hans Maj:t sade:

Sid. 86. r. 2. — tidning. F. 140: tidningarne.

—»— r. 9. — att fienden hade alldeles retirerat — F. 140 har: än fienden var aldeles retirerat.

Sid. 86. Glentz, F. 140 Glintz, nu Glinsk, söder om Romny.
—»— Budizin, nu Budischtsche, stad 1½ mil söder om Oposchnja.
—»— Rechetilufka, Rechitilufka (F. 140), nu Reschetilovka, stad vid Goltva 4 mil väster om Pultava.
—»— r. 6 n. — stod stilla i — F. 140 har: stod stilla här i —.

Sid. 87. r. 1. — Ryssarne. Den samme. — F. 140 har: Ryssarne, det den samme —.
—»— r. 6. det alltså i sanning är — F. 140 har: det så i sanning alt är.
—»— r. 10. öfverste — F. 140 har: öfverste leutn.
—»— r. 6 n. — efter ordres — F. 140 har: efter Konungens ordres.
—»— r. 3 n. — situationen, som Konungen — F. 140: — situationen ved Pultava, som —.

Sid. 88. r. 1. som bevaka landsidan. — F. 140 har här tillägget: men när vatnet blir utlupit, vet jag ej, om Öller kan bevaka hela den sidan.

—»— r. 14. — plan var — F. 140 har: det plan vore.
—»— r. 16. — täncker belägra. — F. 140 har: täncker vilja belägra.
—»— r. 19. — Vauban. F. 140 har: Wauban här — Enl. F. 140 säger Gyllenkrook: Gud nåde mig för Wauban jag är här hos Eders Maj:t, men jag tror, at om Wauban vore nu hos Eders Maj:t, så tror jag, at han, så stor general om ingenieur han är, skulle vara, ho vet, embrasserat noch, om han ej hade alt det han behöfde till en belägring.
—»— r. 7 n. — så är den. — F. 140 har: så tillstår jag det, at den —
—»— r. 5 n. — gör den — F. 140 har: det giör.

Sid. 89. r. 1. — fienden hafva fattat — F. 140 har: ha villia fatta.
—»— r. 15. och jag sade, att om man — F. 140 har: och jag säter det man.
—»— r. 17. palisade — F. 140 har: palisader. — stycken nog där till. — F. 140 har: — noch, så mycket där till.

Sid. 89. r. 9 n. J. s.: Jag tror det och möjeligt. — F. 140: Jag sade och tror det möjeligt.

Sid. 90. r. 14. Före: Gör I — har F. 140: Hans Maj:t svarade: jag försäkrar eder, at det skall gå bra och bli ett godt slut, giör I etc.
—»— r. 19. — ifrån mig, och därefter ankom — F. 140 har: ifrån mig. Vid denna tiden ankom.
—»— r. 20. Efter: Pultava har F. 140: och angaf, at han hade courant afmätning af Pultava.

Sid. 91. r. 4. — därifrån. F. 140 har: ifrån sin resolution.
—»— r. 13. — hvart fiendens armée marcherar. — F. 140 har: hvad march fienden giör.

Sid. 92. r. 7. Före: Det vet Gud, har F. 140 Jag svarade:
—»— Masarufka, F. 140 har: Musarufka, stadsdel i Pultava.
—»— r. 3 n. formera — F. 140 har: projectera.

Sid. 94. r. 1. vi måste — F. 140 har: vi villja.
—»— r. 16. — för dem i — F. 140 har: i dem för.
—»— r. 17. — för Pultava F. 140 har: ved Pultawa.
—»— r. 8 n. Före: Som jag — har F. 140 Jag svarade:

Sid. 95. r. 1. — mycket möjeligt — F. 140 har: mycket mig möjeligit —.
—»— r. 8. — terrain, F. 140 har: terraingen.
—»— r. 13. F. 140 har: öfverste Ziegroth.
—»— r. 19. — kunde bese. F. 140 har: kunde den bese.

Sid. 96. r. 4. F. 140 har: ord på ryska, exempel: dobra kleba etc.
—»— r. 6. skriande. F. 140 har: skrikande.
—»— r. 8. F. 140 har: Jag bad Hans Maj:t ville ej så ropa, ty fienden etc.
—»— r. 10. under — F. 140 har: neder.
—»— r. 13. F. 140 har: kasta ut ljuskulor — och: Af dessa.
—»— r. 18. — sig. F. 140 har: mig.

Sid. 96. r. 19. — larm F. 140 har: allarm.
—»— r. 4 n. mer — detta ord fattas i F. 140.

Sid. 97. r. 10. hvar en sluta. — F. 140 har: hvar noch sluta. — samtyckt och rådgifvit. — F. 140 har: eller sitt samtyckte råd gifvit.
—»— r. 20. dagen. F. 140 har: dagningen.
—»— r. 22. F. 140 har: med alla 3:ne paralleler och dess communications linia färdigt för dager.
—»— r. 5 n. på — F. 140 har: derpå.
—»— r. 2 n. reparerade — F. 140 har: repareras.

Sid. 98. r. 2. Ville storma —F. 140 har: ville låta storma.
—»— r. 6. ville. F. 140 har: skall.
—»— r. 15. vill. F. 140 har: ville.
—»— r. 6 n. fördrifva. F. 140 har: förderfva.
—»— r. 4—3 n. F. 140 har: skyndade så fort, at de togo bort krutet etc.

Sid. 99. r. 1. F. 140 har: minan här ej etc.
—»— r. 4. F. 140 har: våre sig där logerade och communicationer etc.
—»— r. 7 F. 140 har: vallen in i, och: portall i st. för parallel.
—»— r. 8: kunde stå uti, om — F. 140 har: kunde vähl stå, om
—»— r. 10. F. 140 har: och våre vore logerade vid, men som Hans Maj:t ej ville det resolvera, med styckerne at ruinera fiendens lumpna retrenchement af bräder, var ej gjörligit, emedan artillerie etc.
—»— r. 18. — att därigenom få eld. — F. 140 har: i den tanckan at få eld etc.
—»— r. 21. efter: våra eldar, har F. 140: som ock släcktes.

Sid. 100. r. 1. så — F. 140 har: altså.
—»— r. 7. med — F. 140 har: vid.
—»— r. 13 n. dagen — F. 140 har: dag i dagningen.
—»— r. 4 n. lunden. F. 140 har: skogslund.

Sid. 101. r. 4. skall — F. 140 har: skulle.

—»— r. 8. F. 140 har: Jag svarade, at jag skall gierna efter Eders Maj:t order derom sjelf avertera, allenast Eders Maj:t låter dem det befalla. Hans Maj:t lofvade låta straxt befalla, och red så bort ifrån mig. En stund efter Hans Maj:ts afresa etc.

—»— r. 16. F. 140 har: nödigt vore, at hindra fienden passagien.

—»— r. 7 n. F. 140 har: om all disposition at hindra.

—»— r. 5 n. f. har F. 140: i det samma jag der var, och relaterade för Konungen, at fienden hade i en natt etc.

Sid. 102. r. 12 n. F. 140 har: Jag svarade: När etc.

—»— r. 11—9 n. F. 140 har: ett retrenchement; och: där fienden nu står, att ha etc.

—»— r. 4 n. F. 140 har: at hela infanteriet etc.

Sid. 103. r. 1. F. 140 har: då och fält-marskalken etc.

—»— r. 7—8. F. 140 har: om fienden skulle det attaquera. Samma små redouter skulle etc.

—»— r. 14. förut. F. 140 har: fort.

—»— r. 7 n. F. 140 har: var alt tyst, så at då dager var hel klar etc.

—»— r. 1 n. cavalleriet. F. 140 har: cancelliet.

Sid. 104. r. 2. F. 140 har: vid Pultava.

—»— r. 9. F. 140 har: gaf honom efterrättelse.

—»— r. 14. F. 140 har: hörs, är fiendens.

—»— r. 19. F. 140 har: omkull spjerna.

—»— r. 4 n. F. 140 har: dristar mig ej det Konungen säja.

Sid. 105. r. 7. F. 140 har: resolverar.

—»— r. 10. F. 140 har: till vårt land.

—»— r. 12. F. 140 har: oss hände, som I säja, om det skedde.

—»— Lubin, nu Lubny.

—»— r. 12 n. F. 140 har: at låta slå bryggor.

—»— r. 8 n. F. 140 har: med honom om alt.

Sid. 105. r. 3 n. F. 140 har: ropade han mig till sig.

Sid. 106. r. 11. F. 140 har: at Konungen får Pultava, om han ej vil den med storm intaga, hvartill Konungen ej vill resolvera. Hans Exell:ce svarade: Konungen vill ej ha Pultava. Jag frågade etc.

—»— r. 17. måtte. F. 140 har: måste.

—»— r. 20—21. F 140 har: vid en dam, som var öfver Worskla strömen etc.

—»— r. 5. en säng, F. 140: sin säng.

—»— r. 2—1 n. F. 140 har: frågade han mig etc.

Sid. 107. r. 3. F. 140 har: Hans Maj:t frågade hvarföre jag tyckte mer om den order de bataillen vid Grodno än denna. Jag svarade etc.

—»— r. 5. F. 140 har: at när de etc.

—»— r. 8. lärer, F. 140 har: låter.

—»— r. 12. berättade. F. 140 har: och raporterade det fienden etc.

—»— r. 5—4 n. F. 140 har: blef mycket allarmerat etc.

—»— r. 2—1 n. F. 140 har: arbetare dertill, men som etc.

Sid. 108. r. 9. F. 140 har: sahl. öfverste etc.

—»— r. 11. d. 29 Juni — felskrifning i manuskripten, skall vara 28.

—»— r. 12. blef, F. 140 har: blit.

—»— r. 17. regementet. F. 140 har: infanteriet.

—»— r. 3 n. F. 140 har: som dem skulle commendera.

Sid. 110. r. 3. F. 140 har: af fältmarskalken blit.

—»— r. 4. F. 140 har: med den entrepris och storm.

Sid. 123. Novazianzarow, nu Nova Senschary, stad vid Vorskla 3 mil sydsydväst om Poltava.

Sid. 125. Bilki, nu Bjeliki, stad vid Vorskla 4 mil sydsydväst om Poltava.

Sid. 126. Kileberda, nu Koleberda, stad vid Dnjeper 3 mil ofvanför Perevolotjna.

Sid. 126. Kobilack, nu Kobeljaki, stad vid Vorskla 6 mil sydsydväst om Poltava.

Sid. 127. Perevolosna, nu Perevolotjna, stad i vinkeln mellan Dnjeper och Vorskla.

Sid. 128. Kisinski, nu Kischenka, ort vid Vorskla ett kort stycke ofvan för dess utflöde i Dnjeper.

RÄTTELSER.

Sid. 42 r. 7 n. står: precip-; läs: precipi-.
Sid. 45 r. 20 står: jag förmiddag; läs: jag en förmiddag.
Sid. 48 r. 11 n. står: fasliga; läs: farliga.
Sid. 52 r. 6 n. står: att hela hela; läs: att hela.
Sid. 60 r. 11 står: excurerade; läs: excuserade.
Sid. 77 r. 15 står: arméen; läs: arméens.
Sid. 96 r. 11 står: ropader; läs: ropade.

ydväst

njeper

ofvan

